

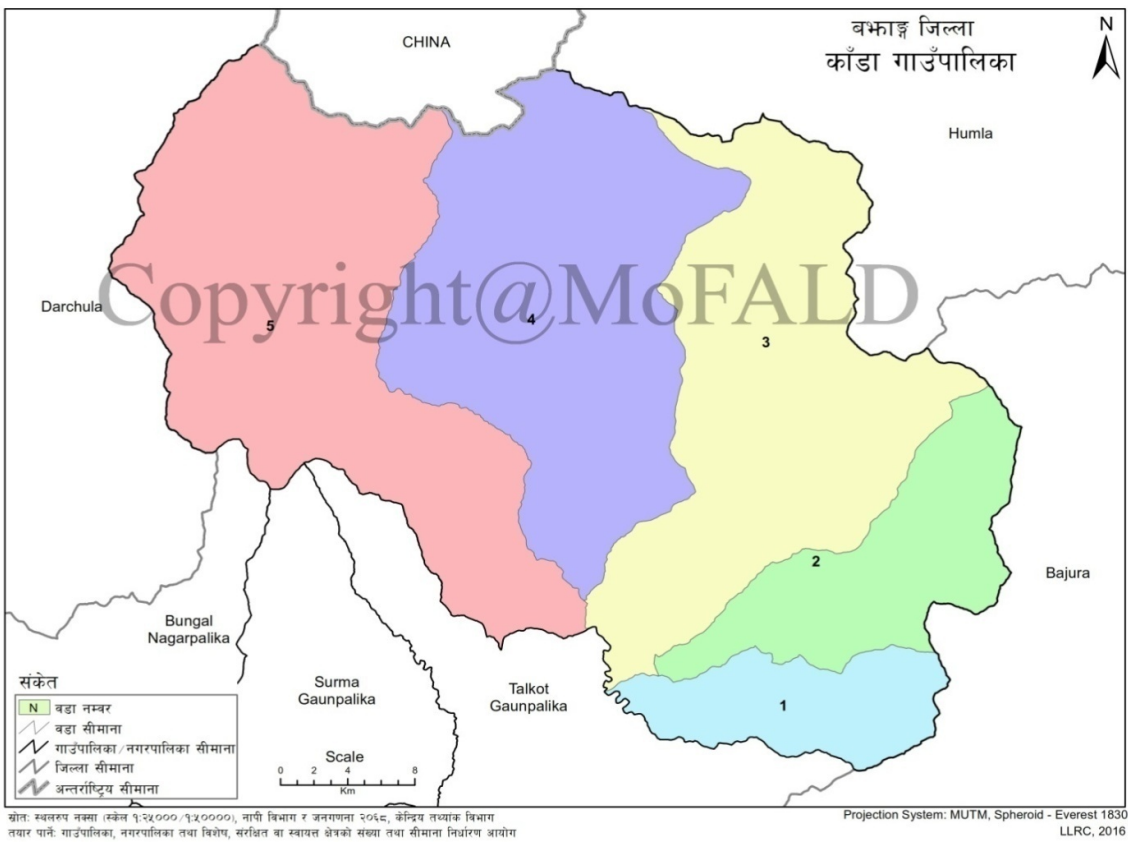
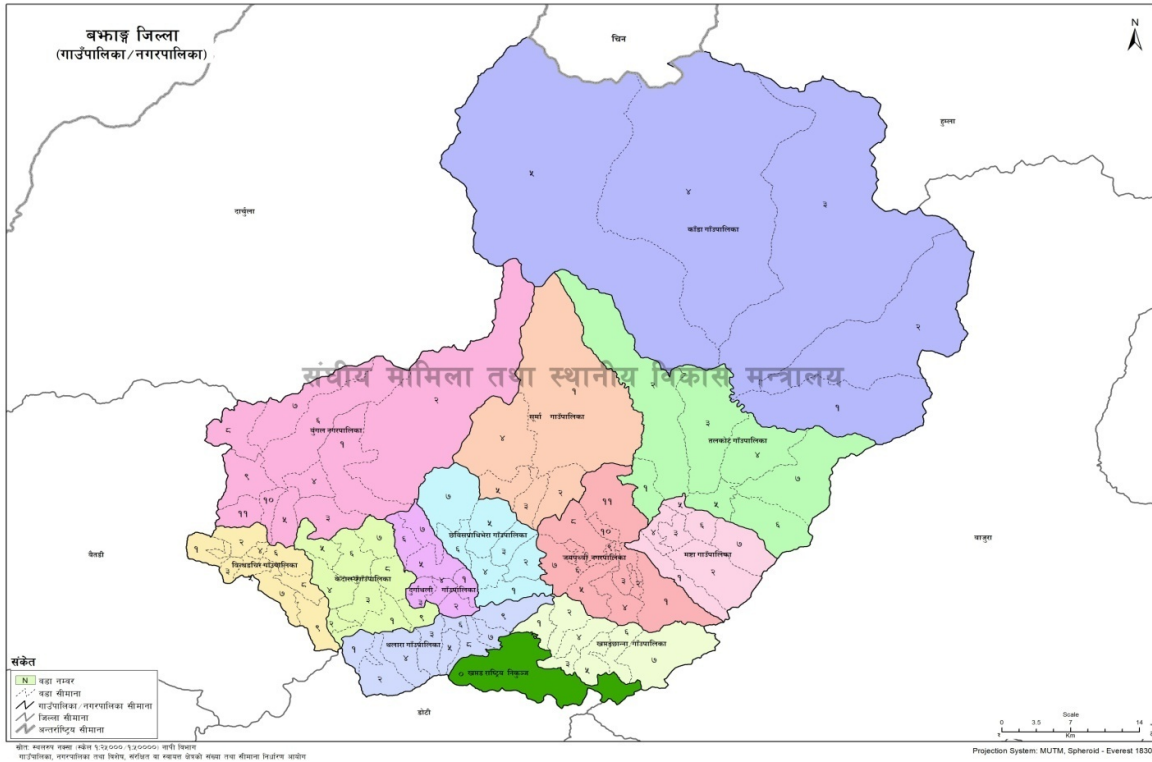
गाउँ वस्तुगत विवरण २०७४

साईपाल गाउँपालिका

बभगड, प्रदेश नं. ७

२०७४ चैत्र

दस्तावेज :	गाउँ वस्तुगत विवरण
सर्वाधिकार :	साईपाल गाउँपालिका, बझाङ
प्राविधिक सहयोग:	ज्ञान वहादुर बोहरा स्वतन्त्र परामर्शदाता gyan_bohara@yahoo.com सम्पर्क : ०९२-५४२१३३६
मिति :	चैत्र, २०७४

साईपाल गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय काँडा, बभ्राङ्ग प्रदेश नं.७

प्रकाशकीय

सुचना नै शक्ति हो । सुचनाको उपलब्धताले कुनै पनि योजनाको निर्माण र त्यसको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नका लागि सहज हुन्छ । योजनाकार देखि विकासका वारेमा चाँसो राख्ने जोकोहिले वास्तविक वस्तुस्थितिका वारेमा जानकारी हुँन आवश्यक छ । त्यस्तो किसिमका सुचना तथा जानकारीहरु उपलब्ध गराउन वस्तुगतले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्छ ।

यदि हामीसंग आर्थिक, सामाजिक, शैक्षिक, स्वच्छ खानेपानी, यातायात, विजुली, पुलपुलेसा, भौगोलिक अवस्थिति, प्राकृतिक स्रोतसाधनहरु आदिका वारेमा भरपर्दो सूचनाहरु छैन भने गाउँपालिकामा रहेका विद्यमान समस्याहरुको पहिचान र उक्त समस्याको समाधान गर्नमा कठिन हुन्छ । यस परिस्थितिलाई मध्यनजर गरि गाउँपालिकाको वास्तविक सुचनाको संकलन, त्यसको व्यवस्थापन गर्दै संभावित जोखिमबाट बच्न र भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक, धार्मिक, प्राकृतिक र मानविय जीवनका हरेक पक्षका वारेमा जानकारी दिन, संचालित कार्यक्रमको समिक्षा, सुधार वा परिवर्तन गर्न र नयाँ योजनाका लागी पृष्ठपोषणका लागी आधारशिला तयार गर्ने मुख्य उदेश्यका साथ गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण तयार गरिएको छ ।

वस्तुगत विवरण तयारीकाका लागि सत्य, तथ्य र भरपर्दो सुचना संकलन गर्न प्राथमिक र दितिय तथ्याङ्क संकलनका स्रोतहरु अवलम्बन गरिएको छ । संघिय मामिला तथा स्थानिय विकास मन्त्रालय, स्थानीय शासन तथा सामुदायिक विकास, दिगो विकास लक्ष्यको तयारी ढाँचा बमोजिम यो प्रोफाइल तयारीको कार्य सम्पन्न गरिएको छ ।

स्रोत, साधान र समयको भरपुर सदुपयोग गर्दै यस भित्र रहेर हामीले यस गा.वि.स.को वस्तुगत विवरणको तयारीमा जुटेका छौं । विगत वर्षमा गाउँपालिकामा भरपर्दो सुचना नहुने हुदा विधार्थी वर्गहरु, संघ, संस्था र सरकारी निकायहरुलाई योजना तर्जुमा वा कुनै कार्यक्रमको कार्यान्वयनमा निकै कठिनाई महशुस हुन्थ्यो । विभिन्न व्यक्ति तथा निकायहरुले भरपर्दो सुचना तथा तथ्याङ्कको अभाव खट्टकिएको महशुस गरिरहेको परिस्थितिमा साईपाल गाउँपालिकाले सरोकारवालाहरुलाई सहज सुचना उपलब्ध गराउनका लागि पार्श्व चित्र निर्माण गरी तपाईंहरुका बीच ल्याइएको छ । आशा छ, गाउँपालिकाद्वारा प्रकाशित गाउँको वस्तुगत विवरणबाट सम्पूर्ण पक्ष तथा निकायले लाभ लिनेछन् र गाउँ वस्तिमा देखिने समस्याहरुको समाधान गर्नमा यो पार्श्व चित्र काशे दुङ्गा सावित हुनेछ भन्ने मैले विश्वास लिएको छु । अन्तमा वस्तुगत विवरण निर्माणका लागि तथ्याङ्क संकलन गर्न खटिएका गणकहरु, आर्थिक र भौतिक, नैतिक तथा समय समयमा महत्वपूर्ण सुचना, सुभावा र सल्लाह उपलब्ध गरि सहयोग गर्ने नि.प्र.प्र. अधिकृत, वडा अध्यक्ष लगायत सदस्यहरु, गाउँ कार्यपालिका सम्पूर्ण सदस्यहरु, वडा सचिव, सुचनालाई प्रविष्ट गर्ने सार्थीहरु, प्राविधिक सहयोग र महत्वपूर्ण सुभावा उपलब्ध गराउनु हुने ज्ञान वहादुर वोहरा लयायत गाउँपालिकाका सम्पूर्ण परिवारहरुलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु । धन्यवाद !

राजेन्द्र धामी
अध्यक्ष

साईपाल गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

काँडा, बभाङ

प्रदेश नं. ७

दुई शब्द

नवगठित गाउँपालिका जनताको सबैभन्दा निकटको सरकारका रूपमा स्थानीय शासन संचालन र व्यवस्थापनका लागि नयाँ अनुभवका साथ अगाडी बढिरहेका छ। विद्यमान कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाका अतिरिक्त साधन र स्रोतको सीमा भित्र रहेर शासन संचालन र व्यवस्थापन चुनौतिपूर्ण कार्यका रूपमा देखिएको छ। जनताले प्राप्त गर्ने सेवा सुविधालाई छिटो, छरितो र प्रभावकारी बनाई संघीय प्रणालीको सुदृढीकरण, दीगो शान्ति, सुशासन, विकास र समृद्धिको आकांक्षा पुरा गर्ने दिशामा महत्वपूर्ण जिम्मेवारी गाउँपालिकामा रहेको छ। स्थानीय तहमा अन्तरनिहित अधिकार तथा अधिकारको बाँडफाँड र कार्यसम्पादन सम्बन्धी विषयलाई विद्यमान कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाले रेखांकन गरेको छ। स्थानीय शासन ऐन संसदमा विचाराधिन रहेको र प्रदेशस्तरीय संयन्त्र तथा कानून तयार नभइ सकेको हालको अवस्थामा नेपालको संविधान, कार्य विस्तृतिकरण प्रतिवेदन, स्थानीय तहको सेवा संचालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी आदेश २०७४ र स्थानीय शासन ऐन सम्बन्धी विधेयकमा अन्तरनिहित अधिकारको बाँडफाँड र कार्यसम्पादन सम्बन्धी विषय प्रष्ट पाउँदै वस्तुगत विवरण तयारी र अद्यावधिक गर्नु पर्ने कुरालाई महत्वपूर्ण रूपमा उठान गरेको छ। संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयले वस्तुगत विवरण तयारी गर्न सचेत गराइ यसको ढाँचा समेत उपलब्ध गराएको वर्तमान अवस्थामा समग्र गाउँपालिकाको विकासको अवस्था र वस्तुगत स्थिति भल्कने खण्डीकृत तथ्यांक सहितको क्षेत्रगत विवरण खुल्ने वस्तुगत विवरण तयार गरी अद्यावधिक गर्दै लैजानु आवश्यक छ।

गाउँ वस्तुगत विवरणले नीति, कानून, मापदण्ड र योजना निर्माणका अतिरिक्त कार्यान्वयन र नियमनका लागि आवश्यक सूचना प्रदान गर्नेछ। यस विवरणले गाउँपालिकाको विकासमा समन्वय र सहकार्य गर्ने निकाय तथा विकास साभेदार गैसस, नीजि क्षेत्रलाई समेत मार्गदर्शन प्रदान गर्ने अपेक्षा गरेको छ। समय, स्रोत र साधनको सिमितता वावजूद सरोकारवालसँगको छलफल र द्वितीय तथ्यांकको उपयोग गरी तयार गरीएको यस गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण तयारीको पहिलो प्रयास सफल भएकोमा खुशि व्यक्त गर्न चाहन्छु। पहिलो प्रयास भएका कारणले वस्तुगत विवरणमा हुन सक्ने कमि कमजोरीहरूलाई क्रमशः सुधार र अद्यावधिक गर्दै लगिने छ।

अन्तमा, वस्तुगत विवरण तयारी कार्यमा नेतृत्वदायी भूमिका खेल्ने अध्यक्ष तथा उपाध्यक्ष लगायत सबै निर्वाचित पदाधिकारी, कर्मचारी र सबै सरोकारवाला तथा प्राविधिक सहयोग प्रदान गर्ने सामुदायिक विकास कार्यक्रम/विश्व खाद्य कार्यक्रमका प्राविधिक सहयोगकर्ता सबैलाई सबैलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु। आगामी दिनमा सबैको साथ र सहयोगले गाउँपालिकाको विकास प्रकृया, शासन सञ्चालन र व्यवस्थापन सहज र उत्साहप्रद हुनेछ भन्ने अपेक्षा राखेको छु। धन्यवाद !

राधाकृष्ण जोशी

नि. प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

विषय सूची

Table of Contents

परिच्छेद १: परिचय	१
१.१ पृष्ठभूमि	१
१.२ उद्देश्य	२
१.३ कानुनी तथा नीतिगत आधारहरु	२
१.४.३ गाउँपालिका स्तरीय अभिमुखिकरण	३
१.४.४ तथ्यांक संकलन	३
१.४.५ तथ्याङ्क प्रशोधन तथा विश्लेषण र श्रोत नक्शा तयारी	४
१.४.६ वस्तुगत विवरणको मस्यौदा तयारी	४
१.४.७ वस्तुगत विवरण सुझाव संकलन	४
परिच्छेद २: गाउँपालिकाको विद्यमान अवस्था	५
२.१ भौगोलिक अवस्थिति	५
२.२ ऐतिहासिक चिनारी तथा नामाकरण	५
२.३ राजनीतिक अवस्थिति	६
२.४ घरातलीय अवस्था	६
२.५ प्राकृतिक सम्पदा	७
२.६ सांस्कृतिक उत्कृष्टता	७
२.७ विकासका सम्भावनाहरु, अवसर, चुनौति र समस्याहरु	८
२.९ ग्राहर्ष्य उत्पादन, मानव विकास सूचकांक र गरिबी	११
परिच्छेद ३: जनसंख्याको अवस्था	१२
३.१ जनसंख्या वितरणको अवस्था	१२
३.२ जनघनत्वको अवस्था	१२
३.३ उमेर तथा लिंगको आधारमा जनसंख्या विवरण	१३
३.४ मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या विवरण	१३
३.५ धर्म अनुसार जनसंख्या विवरण	१४
३.६ जातिगत आधारमा जनसंख्या विवरण	१४
३.७ घरमुलीको विवरण	१५
३.८ अपागताको आधारमा जनसंख्या	१५
३.९ आवास माथीको स्वामित्वका आधारमा घरपरिवार विवरण	१५
३.१० विदेश गएका घरपरिवार सम्बन्धी विवरण	१६
परिच्छेद ४: आर्थिक अवस्था	१६
४.१ प्रमुख आर्थिक विवरण	१६
४.१.१ मुख्य पेशा सम्बन्धी विवरण	१६
४.१.२ बेरोजगार सम्बन्धी विवरण	१७
४.१.६ मुख्य बजारकेन्द्र सम्बन्धी विवरण	१८
४.२.१ जग्गाको किसिम	२१
४.२.४ सिंचाइ सुविधाको उपलब्धता	२३
परिच्छेद ५: सामाजिक अवस्था	३१
५.१ शैक्षिक तथा मानव संशाधन विकास	३१
५.१.१ विद्यालयको भौतिक अवस्था	३१

५.१.२ तहगत रूपमा विद्यालय (सामुदायिक, संस्थागत, मदरसा, गुम्बा) तथा विद्यार्थी संख्या	३२
५.१.३ शिक्षक विवरण	३३
५.१.४ पाँच वर्ष भन्दा भन्दा माथिको साक्षरता विवरण	३३
५.१.५ लैंगिक आधारमा साक्षरताको विवरण	३३
५.१.६ पाँच वर्ष र सो भन्दा माथिको शैक्षिक अवस्था	३४
५.१.७ शैक्षिक गुणस्तर सम्बन्धी विवरण	३४
५.१.८ बालमैत्री शिक्षा सम्बन्धी विवरण	३४
५.१.९ छात्रवृत्ती तथा लक्षित सुविधाको विवरण	३५
५.१.१०. आधारभूत विद्यालयमा पहुँचको अवस्था	३५
५.२ खानेपानी तथा सरसफाई	३६
५.२.१ खानेपानीको स्रोतको आधारमा घरपरिवार	३६
५.२.२ शौचालय प्रयोगको अवस्था	३६
५.३ महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशिकरण	३७
५.३.१ लिंग अनुसार बाल विवाह (उन्नाईस वर्ष मुनिका)	३७
५.७.२ वडा अनुसार सामाजिक सुरक्षा भत्ता पाउने व्यक्तिहरु	४४
५.८. पञ्जिकरणको अवस्था	४५
५.८.१ पञ्जिकरणको सम्बन्धी विवरण	४५
५.८.२ नागरिकता तथा अन्य सिफारिसहरुको विवरण	४५
परिच्छेद ६: वन तथा वातावरणीय स्थिति	४६
६.१.४ जैविक विविधता सम्बन्धी विवरण	४७
६.१.५ जलस्रोत तथा जलाघर क्षेत्र र उपयोगको स्थिति	४८
परिच्छेद ७: भौतिक विकासको अवस्था	५२
७.१ यातायात पूर्वाधार	५२
७.१.१ सडक संजालको विद्यमान अवस्था	५२
७.१.६ टाढाको वस्तीबाट सम्बन्धीत गापा नपाको केन्द्र पुग्न लाग्ने अनुमानित समय	५३
७.१.७ बसपार्क तथा बस विसौनी सम्बन्धी विवरण	५४
७.२ विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा	५४
७.२.१ इन्धन उपयोग विवरण (खाना पकाउने इन्धनको आधारमा घरपरिवार)	५४
७.२.२ बत्ति बाल्ने इन्धनको प्रयोगको आधारमा घरपरिवार	५५
७.३ सञ्चार तथा प्रविधि	५६
७.३.१ आधुनिक सुबिधामा पहुँच सम्बन्धी विवरण	५६
७.४ आवास तथा भवन	५७
७.४.१ घरको जगको आधारमा घरपरिवार	५७
७.४.२ छानोको प्रकारका आधारमा घरधुरी	५८
७.४.३ घरको पर्खालको आधारमा घरपरिवार	५९
परिच्छेद ८: आम्दानी र खर्चका स्रोतहरुको स्थिति	६०
८.२ औसत मासिक पारिवारिक वचतको अवस्था	६०
८.३ आम्दानीका स्रोतहरु	६१
८.४ खाद्यान्नको अवस्था सम्बन्धी विवरण	६१
८.५ खर्चका क्षेत्रहरु	६२
८.६ संस्था उवम् व्यक्तिसंग लिउको ऋण सम्बन्धी विवरण	६२
परिच्छेद ९: संस्थागत तथा सुशासनको स्थिति	६३
९.१ संगठनात्क तथा मानव संशाधनको अवस्था	६३
९.१.० गाउँपालिकाको विवरण	६६
९.१.०.१ गाउँ कार्यपालिकाको विवरण	६६
९.१.०.२ वडा कार्यपालिकाको विवरण	६७
अनुसूची १: वस्तुगत विवरण तथ्यांक संकलन फारमहरु	६८

अनुसूची ३ (क): संस्थागत तथ्याङ्क संकलन/सर्वेक्षण फाराम	६८
अनुसूची ३ (ख): संस्थागत तथ्याङ्क संकलन/सर्वेक्षण फाराम	९५
सन्दर्भ सामाग्री	१०४

परिच्छेद १: परिचय

गाउँपालिकाको भौगोलिक, आर्थिक, सामाजिक, भौतिक पूर्वाधार लगायत अन्य विविध क्षेत्रको विद्यमान यथार्थ स्थिति झल्काउन आवश्यक तथ्याङ्क संकलन र विश्लेषणका माध्यमबाट तयार गरी तर्कपूर्ण, सिलसिलेवार र व्यवस्थित रूपमा प्रस्तुत गरिएको सूचनाको एकीकृत दस्तावेज वस्तुगत विवरण हो। वस्तुगत विवरण तयारीका लागि स्तरीय विधि, औजार तथा प्रकृत्याको अवलम्बन गर्नु जरुरी हुन्छ। साईपाल गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण तयारीको पृष्ठभूमि, उद्देश्य, नीतिगत तथा कानूनी आधार, तयारी विधि तथा प्रक्रिया र सीमालाई यस परिच्छेदमा समावेश गरिएको छ।

१.१ पृष्ठभूमि

पृष्ठभूमि

नेपालको सन्दर्भमा गाउँपालिका स्थानीय सरकार हो। यसले स्थानीयस्तरमा जनताहरूको आवश्यकताको पहिचान, बजेट निर्माण, बजेटको विनियोजन, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कनका साथै जनतालाई तोकिएको सेवाहरू प्रवाह गर्दछ। नेपालमा रहेका गाउँपालिकाहरू स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन २०५५, स्थानीय शासन संचालन ऐन २०७४ तथा यस अन्तर्गत जारी भएका नियामावलीहरूद्वारा निर्देशित भएका छन्। यस ऐन तथा नियमावलीमा गाउँपालिकाहरूले वस्तुगत विवरण तयार गरी त्यसैका आधारमा योजना छनौट गर्नु पर्ने व्यवस्था उल्लेख गरेको छ। वस्तुगत विवरण तयारीका लागि सूचना संकलन र विश्लेषण गर्नु पर्दछ। संकलन गरिएका सूचनालाई यथार्थपरक ढंगले राखी वस्तुगत विवरण तयार गर्दा त्यसले गाउँपालिका लगायत अन्य सरोकारवालाहरूलाई विकास क्रियाकलाप संचालन गर्न अत्यन्त सहयोग पुर्याउँदछ।

कुनै पनि व्यक्ति, संस्था, घटना, प्रक्रिया वा चिजविज वारेको तथ्य वा विस्तृत विवरणलाई सामान्यतः सूचना भनिन्छ। संकलनका आधारमा यी दुई प्रकारका हुन्छन्। प्राथमिक र द्वितीय सूचना। प्राथमिक सूचना आफैले सम्बन्धित क्षेत्रमा गएर संकलन गरिन्छ भने अरुले संकलन गरेको सूचनालाई द्वितीय सूचना भनिन्छ। यी सूचनाहरूलाई संकलन, प्रशोधन (तालिकीकरण, व्याख्या वा विश्लेषण) तथा प्रकाशन गर्ने सम्मका सम्पूर्ण कार्यहरू सूचना व्यवस्थापन अन्तर्गत पर्दछन्। आवश्यकता अनुसार चाहिएको मात्रामा र समयमा सूचना प्राप्त गर्न सकियोस भन्ने उद्देश्यले सूचना व्यवस्थापन गरिन्छ। व्यवस्थित गरिएको सूचनालाई आवश्यक मात्रामा निकाल्न र प्रयोग गर्न सकिने हुनु पर्दछ। सूचना व्यवस्थापन नगरी सवै वा अनावश्यक मात्रामा दिँदा मुख्य विषय छुट्ने वा ओभरलमा पर्ने सम्भावना हुन्छ। त्यसकारण सूचनाको व्यवस्थापन गरिनु पर्दछ।

गाउँको विकास निर्माण र सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा स्थानीय सरकारको भूमिका बढिरहेको सन्दर्भमा गाउँमा विकास सम्बन्धी सूचना व्यवस्थापन गाउँपालिकाले गर्नुपर्ने एक महत्वपूर्ण कार्य हो। तर हालसम्म गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण तयारीका लागि स्पष्ट खाका नभएको हुनाले तयार गर्न चाहने तथा प्रयास गर्ने गाउँपालिकाहरूका वस्तुगत विवरणहरू अपूर्ण र एकरूपताको अभावका कारण विभिन्न कार्यमा कठिनाई उत्पन्न भएको देखिन्छ। परिवर्तित नविनतम परिवेशमा स्थानीय सरकारले संविधान प्रदत्त अधिकार बमोजिमको अभिभारा पुरा गर्न गतिशिल विकास प्रक्रियालाई अनुशासित गराई सुशासन र समृद्धिका लागि अर्थपूर्ण पहल हुन जरुरी छ। यस कार्यका लागि नविनिर्वाचित पदाधिकारीको कुशल नेतृत्वमा शासन संचालन र विकास प्रकृत्यालाई प्रभावकारी रूपले दिशानिर्देश गर्नु आवश्यक छ। स्थानीय सरकारका गतिविधीहरूबाट जनतामा स्वायत्तताको महसुस हुने गरी संघीय समावेशी शासन व्यवस्थाको मर्मलाई जीवन्त तुल्याउने अपेक्षा गरिएको छ।

गाउँपालिकाका विविध पक्षहरुको वास्तविक स्थितिको तथ्यांक र सूचना विना कुनै पनि योजनाको सही छनौट हुन सक्दैन । तसर्थ वस्तुगत विवरणको आधारमा प्राथमिकता निर्धारण गरी वास्तविक आवश्यकता र जनताको चाहनामा आधारित कार्यक्रम संचालन गर्न तथा भविष्यका लागि पूर्व तयारी गर्न समेत सहयोग पुग्दछ । यस ढाँचाले सौ वस्तुगत विवरण तयार गर्न मद्दत पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ । वस्तुगत विवरणका निम्न लिखित उद्देश्य रहेको छ ।

१.२ उद्देश्य

गाउँ क्षेत्रको विकासको विद्यमान अवस्था, संभावना र स्रोतको सम्बन्धमा आवश्यक सूचना व्यवस्थापन गर्न गाउँपालिकाको समग्र स्थिति भल्किने वस्तुगत विवरण तयार गर्नु यस प्रतिवेदनको प्रमुख उद्देश्य हो । यसका विशेष उद्देश्य देहायअनुसार रहेका छन् ।

- गाउँको जनसांख्यिक, भू-जैविक, भौतिक, मानविय, आर्थिक, सामाजिक, वातावरण र संस्थागत क्षेत्रको विषयगत र वस्तुगत स्थिति चित्रण हुने गरी वस्तुगत विश्लेषण विवरण तयार गर्ने
- गाउँपालिका, विषयगत कार्यालय/शाखा, संघ/संस्थाको विवरण, अध्ययन, सर्वेक्षण तथा प्रगति प्रतिवेदनबाट प्राप्त आधारभूत तथा संस्थागत तथ्याङ्क एकीकृत र विश्लेषण गरी विषयगत रूपमा गाउँको एकीकृत वस्तुगत विवरण तयार गर्ने
- गाउँपालिकाको सेवा प्रवाह, स्थानीय राजस्वको आधार र दर निर्धारण र विकास निर्माण कार्यका लागि आवश्यक वस्तुगत तथा विषयगत सूचना उपलब्ध गराउने
- गाउँपालिकाको वार्षिक, एकीकृत, आवधिक/रणनीतिक तथा गुरुयोजना र विषयगत योजना तर्जुमा र अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि विषयगत र खण्डीकृत सूचना विवरण उपलब्ध गराउने ।

१.३ कानुनी तथा नीतिगत आधारहरु

गाउँ वस्तुगत विवरण तयारी कार्यलाई चरणबद्ध र व्यवस्थित रूपमा सञ्चालन गर्न देहायअनुसारका कानूनी तथा नीतिगत आधारहरु रहेका छन् ।

- क. नेपालको संविधान:** नेपालको संविधानअनुसार स्थानीय तहको अधिकार अनुसूची ८ को क्रम संख्या नम्बर ६ मा स्थानीय तथ्याङ्क तथा अभिलेख संकलन सम्बन्धी अधिकारलाई सूचीकृत गरिएको छ ।
- ख. स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४:** ऐनको दफा ११ को उपदफा २ च, ड र थ मा गाउँपालिका वा नगरपालिकाको अधिकार क्षेत्र अन्तरगत तथ्यांक संकलन र अद्यावधिक गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था गरेको छ । जस अन्तरगत, जनसांख्यिक, प्राकृतिक, आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक, भौतिक पूर्वाधार, रोजगारीको अवस्था, कूल ग्राहस्थ उत्पादन, प्रतिव्यक्ति आय, मानव विकास सूचकांक, राजश्व तथा आयव्यय समेतको तथ्याङ्क संकलन र प्रशोधन गरी राष्ट्रिय तथा स्थानीय सूचना प्रणालीमा आवद्धता र पार्श्वचित्र तथा श्रोत नक्साको अद्यावधिक अभिलेखनलाई गाउँपालिका वा नगरपालिकाको काम कर्तव्य र अधिकार भनि उल्लेख गरिएको छ ।
- घ. स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४:** यस दिग्दर्शनको दफा १ मा “प्रत्येक स्थानीय तहले वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा सहभागितामुलक प्रक्रियाबाट नतिजामुलक ढंगले बनाउनु पर्ने र योजना र बजेट तर्जुमा गर्नु पूर्व स्थानिय तहको भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक तथसा पूर्वाधार लगायतका क्षेत्रको याथार्थ स्थिती देखिने गरी वस्तुस्थिति विवरण (Profile) तयार गर्नु पर्ने छ” भनि प्रष्ट रूपमा उल्लेख गरिएको छ ।

१.४ प्रारम्भिक चरण

नेपाल सरकार संघिय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयबाट उपलब्ध स्थानीय तहको वस्तुगत विवरण तयारी स्तरीय ढाँचा, सर्वेक्षण औजार र कार्यविधिलाई गाउँसभाबाट स्वीकृत गरी निर्धारण ढाँचा, सर्वेक्षण औजार र कार्यविधि बमोजिम गाउँ वस्तुगत विवरण तयार गर्ने निर्णय गरियो । गाउँ कार्यपालिकाको नेतृत्वमा गाउँ विकासका सरोकारवालाको सक्रिय सहभागिता र सहयोगमा उपलब्ध गाउँ/नगरपालिका वस्तुगत विवरणको स्तरीय ढाँचा, सर्वेक्षण औजार तथा कार्यविधिका अतिरिक्त गाउँपालिकाको स्थानीय परिवेश, विशिष्टता अनुसार गाउँ वस्तुगत विवरण तयार गरिएको छ ।

१.४.१ वस्तुगतनिर्माणको चरण

स्थानीय शासन प्रणालीमा सुदृढीकरण गर्नका लागि सहयोग पुऱ्याउने रणनीति तथा कार्यक्रम अनुसार गाउँसभा, गाउँ कार्यपालिका र गाउँ विकास सरोकारवालासँग राय परामर्शका आधारमा गाउँ कार्यपालिकाको नेतृत्वमा निर्धारित ढाँचा, तथ्याङ्कका विधि तथा प्रक्रिया अनुसार गाउँ वस्तुगत विवरण तयार गरिएको छ । यस प्रक्रियामा गाउँपालिकाको आर्थिक रस्वतन्त्र परामर्श दाताबाट प्राविधिक तथा व्यवस्थापकीय सहयोग परिचालन गरिएको थियो । गाउँ वस्तुगत विवरण तयारी प्रक्रियालाई व्यवस्थित र प्रभावकारी रूपमा संचालनका लागि मार्गनिर्देशन गर्ने उद्देश्यले साईपाल गाउँपालिकाका अध्यक्षको संयोजकत्वमा निर्देशन समिति गठन गरी वस्तुगत विवरण तयारी कार्य गरिएको थियो ।

१.४.२ गाउँ वस्तुगत विवरण तयारीको ढाँचा, सर्वेक्षण औजार तथा कार्यविधि र प्रक्रिया निर्धारण

गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण तयारीका लागि तयार गरिएको प्रस्तुत ढाँचामा सूचना संकलनका लागि परिवार सर्भेक्षण, वस्तीस्तरबाट सूचना संकलन, वडास्तरबाट सूचना संकलन तथा गाउँपालिका स्तरबाट सूचना संकलनलाई गाउँ कार्यपालिकाको कार्यकारी बैठकबाट स्वीकृत गरी गाउँ वस्तुगत विवरण तयार गर्ने निर्णय गरियो । गाउँ कार्यपालिकाको नेतृत्वमा गाउँ विकासका सरोकारवालाको सक्रिय सहभागिता र सहयोगमा उपलब्ध गाउँ/नगरपालिका वस्तुगत विवरणको स्तरीय ढाँचा (सर्भेक्षण, वडा र गाउँपालिका स्तरीय संस्थागत सूचना संकलन), सर्वेक्षण औजार तथा कार्यविधिका साथै गाउँपालिकाको स्थानीय परिवेश, विशिष्टता अनुसार गाउँ वस्तुगत विवरण तयार गरिएको छ ।

१.४.३ गाउँपालिका स्तरीय अभिमुखिकरण

गाउँ पालिका स्तरीय सरोकारवाला बीच साझा धारणा, बुझाई र कार्ययोजना तयार गर्न मंसिर २५ का दिन गाउँ कार्यपालिकाको आयोजनामा एक दिवसीय गाउँपालिका स्तरीय अभिमुखीकरण कार्यशालाको आयोजना गरियो । गाउँ वस्तुगत विवरणको आवश्यकता, तयारी विधि तथा प्रक्रिया, वस्तुगत विवरण स्तरीय ढाँचा, तथ्याङ्क संकलन तथा विश्लेषण औजार, विधि तथा प्रक्रियाका बारेमा आवश्यक जानकारी गराउने उद्देश्यले कार्यशालाको आयोजना गरिएको हो । अभिमुखिकरण कार्यक्रममा गाउँ वस्तुगत विवरणको आवश्यकता, कानूनी तथा नीतिगत आधार, स्तरीय ढाँचा, तथ्याङ्कको विषय क्षेत्र, श्रोत, संकलन र विश्लेषणका औजार, तयारी विधि तथा प्रक्रियाका साथै सरोकारवालाको सहभागिता, सहयोग र प्रतिबद्धता लगायत विविध पक्षका बारेमा जानकारी गरियो ।

१.४.४ तथ्यांक संकलन

वस्तुगत विवरण तयारीका लागि मुख्य गरेर प्राथमिक र द्वितीय श्रोतबाट तथ्यांक संकलन गरिएको छ । प्राथमिक श्रोतमा घरधुरी सर्वेक्षण संकलन फारम, संस्थागत सर्वेक्षण फारमका साथै द्वितीय श्रोतबाट तथ्यांक संकलनका लागि उपयोग गरियो । तथ्यांक संकलनका लागि उपयोग गरीएका घरधुरी सर्वेक्षण फारम **अनुसूची १**, संस्थागत विवरण संकलन फारम **अनुसूची २** प्रस्तुत गरिएको छ, संस्थागत तथ्याङ्कको प्रमुख श्रोतहरूमा गाउँ कार्यपालिका कार्यालय, जिल्लास्थित विषयगत

तथा डिभिजन कार्यालय, केन्द्रीय तथ्यांक विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरु, शैक्षिक संस्था, स्वास्थ्य संस्था, गैसस र समुदायमा आधारित संस्था, बैंक तथा वित्तीय संस्था र उक्त कार्यालय, निकायर र संस्थाको अभिलेख तथा प्रतिवेदन र अनुसन्धानमूलक दस्तावेजहरु प्रमुख रूपमा रहेका छन् । निर्वाचित जनप्रतिनिधि, कर्मचारी, स्थानीय सहजकर्ता तथा गणकहरु परिचालन गरी उपलब्ध सर्वेक्षण विधि तथा तत्सम्बन्धी औजार बमोजिम तथ्याङ्क संकलन गरियो ।

१.४.५ तथ्याङ्क प्रशोधन तथा विश्लेषण र श्रोत नक्शा तयारी

प्राप्त तथ्याङ्कलाई सूचनाको आवश्यकता अनुसार तथ्याङ्कशास्त्रीय विधिद्वारा विश्लेषण गरियो । प्राप्त तथ्याङ्क तथा विवरणलाई विषय क्षेत्रगत, वडागत र सामाजिक संरचनागत (लैंगिक र जातीगत) रूपमा समेत विश्लेषण गर्ने प्रयास गरिएको छ । तथ्याङ्क विश्लेषणबाट प्राप्त सूचना तथा विवरणलाई सम्भव भएसम्म विषयगत, वडागत, लैंगिक र जातीगत रूपमा खण्डीकृत गरी प्रस्तुत गर्ने प्रयास गरिएको छ । यसैगरी जिल्लागत रूपमा मात्र प्रतिवेदन वा अभिलेखबाट प्राप्त तथ्यांकलाई गाउँपालिकाको प्रतिनिधित्व हुने वा सामान्यकरण गर्न मिल्ने हदसम्म सोही अनुसार हुने गरी उल्लेख गरिएको छ । विश्लेषणबाट प्राप्त सूचनाहरु मध्ये भौगोलिक, भौतिक, प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक विवरणलाई भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित स्रोत नक्शा तयार गरियो ।

१.४.६ वस्तुगत विवरणको मस्यौदा तयारी

नेपाल सरकारबाट उपलब्ध गाउँ वस्तुगत विवरणको स्तरीय ढाँचा, गाउँ कार्यपालिका र सरोकारसंगको छलफल र निस्कर्ष बमोजिम गाउँ वस्तुगत विवरणको मस्यौदा तयार गरियो । मस्यौदा तयार गर्दा उपलब्ध स्तरीय ढाँचा, स्थानीय परिवेश र विशिष्टता विषय तथा सूचना र विवरणलाई समावेश गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

१.४.७ वस्तुगत विवरण सुझाव संकलन

स्थानीय तहको वस्तुगत विवरण कार्यविधिमा उल्लिखित स्तरीय ढाँचा बमोजिम तयार गाउँ वस्तुगत विवरणको मस्यौदा प्रस्तुत तथा छलफल गरी सुझाव प्राप्त गर्न गाउँपालिका स्तरीय प्रमाणीकरण कार्यशाला गोष्ठीको आयोजना गरियो । कार्यशालामा विषयगत रूपमा मस्यौदा वस्तुगत विवरणको सूचना तथा विवरण प्रस्तुत गरी विषयगत समूह तथा वृहत समूह छलफलमा गरी सुझाव संकलन गर्नुका साथै वस्तुगत विवरणलाई औपचारिक रूपमा अनुमोदन गरी प्रस्तुत सूचना तथा विवरणलाई गाउँपालिकाको आधाररेखा सूचनाको रूपमा लिई योजना तर्जुमा, नतिजा अनुगमन तथा विकासका उपलब्धीको लेखाजोखाको लागि प्रयोग गर्ने प्रतिवद्धता प्राप्त गरियो ।

१.५ सीमाहरु

स्थानीय शासन संचालनको शुरुवाती अवस्था भएको हुँदा कानूनी, नीतिगत तथा तथ्याङ्क व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यावहारिक कठिनाईहरु आइपुग्यो । सोको बावजुद सम्बन्धि सबैको प्रयासबाट गाउँ वस्तुगत विवरण तयारी कार्य पुरा गरिएको छ । प्रस्तुत तथ्यांकलाई संभव भएसम्म वडागत र सामाजिक रूपमा खण्डीकृत र विषयगत रूपमा एकीकृत गर्ने प्रयास गरिएको छ । नवगठित गाउँपालिकामा सीमित कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था, स्रोतसाधनको बावजुद पहिलो प्रयासको रूपमा तयार गरिएको यस वस्तुगत विवरण आगामी दिनमा आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गर्दै लगिनेछ ।

परिच्छेद २: गाउँपालिकाको विद्यमान अवस्था

बझाङ जिल्लाको उत्तरी भागमा अवस्थित साईपाल गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल १,४६७.२७ वर्ग कि.मी. रहेको छ। सामाजिक, आर्थिक, राजनीतिक, भौगोलिक, शैक्षिक, संचार र पूर्वाधारको क्षेत्रमा निकै पछाडी रहेको यो गाउँपालिका बझाङको कुल क्षेत्रफल मध्य साईपाल गाउँपालिकाले लगभग ४३प्रतिशत क्षेत्रफल ओगटेको छ। जिल्ला सदरमुकाम भन्दा निकै टाडा (३२ कोष) रहेको यो गाउँपालिका चीनको स्वशासित क्षेत्र तिब्बतको ताक्लाकोटसंग जोडिएको छ। भौगोलिक हिसावले काँडा गाविस ठूलो भएकोले एक मात्र गाविसलाई साईपाल गाउँपालिका बनाएका थिए।

२.१ भौगोलिक अवस्थिति

यस गाउँपालिकाको पूर्वमा बाजुरा जिल्ला, पश्चिममा दार्चुला जिल्ला, उत्तरमा हुम्ला जिल्ला र चीनको स्वशासित क्षेत्र तिब्बत र दक्षिणमा बझाङ जिल्लाको वुंगल नगरपालिका, सुर्मा गाउँपालिका र तल्कोट गाउँपालिकासंग सिमाना जोडिएको छ। समुन्द्री सतहको समुन्द्री सतहको २९°३१'४८" देखि २९°३६'६६" उत्तरी अक्षांश सम्म र ८१°१४' २४" देखि ८१° २४'१२"मा पूर्व देशान्तर सम्म फैलिएको छ। यस गाउँपालिका बझाङ जिल्लाको जिल्ला सदरमुकाम चैनपुर देखि ५० किमीको दुरीमा उत्तर भागमा रहेको छ।

२.२ ऐतिहासिक चिनारी तथा नामाकरण

यो गाउँपालिका ऐतिहासिक, प्राकृतिक तथा साँस्कृतिक रूपले महत्वपूर्ण क्षेत्र हो परापूर्वकालदेखिअहिलेसम्म यो क्षेत्र(अहिलेको साईपाल गाउँपालिका) पवित्र देवभूमिकोरूपमा पनि चिनिन्छ। अग्लाअग्ला चुच्चा डाँडाहरु र काँडेदार वुटेन भारहरुले भरिएको यो भूमिमा खड्का जातका मानिसहरु बसोवास गर्न थाले। चुच्चे डाँडा र काँडायुक्त भारहरुभएको यस स्थानमा बसोवास गर्ने मानिसहरुलाई कडाल भनियो। त्यहि कडाल शब्दलाई कडाल जातिकोरूपमा नामाकरण गर्न थालियो। यहि डाडाँकाँडा र काँडेदार भारहरुका बीच बसोवास गर्ने कडाल जातीको नामवाट यस पवित्र भूमिलाई काँडा भनियो। पञ्चायतकालमा यसै नामवाट काँडा गाउँ पञ्चायत र बहुदलको पुनस्थापना पश्चात यसै नामवाट काँडा गाविसको नामाकरण गरिएको जानकार बताउछन्। राज्य पुनसंरचना भएपछि जन निर्वाचित पदाधिकारीहरुको मिति २०७४ साल असोज ८ गते वसेको पहिलो गाउँसभाले काँडा गाउँपालिकालाई नजिकरहेको साईपाल हिमालको नामवाट साईपाल गाउँपालिका राखेका थिए।

यो क्षेत्र भौगोलिक हिसावले राज्यको मुख्य केन्द्रवाट निकै टाडा छ। शासन संचालनका वारेमा यो क्षेत्रका जनताहरुलाई कुनै जानकारी नभएकाले तत्कालिन मेलविसौना गाउँ पञ्चायतमा बसोवास गर्ने कुँवेर वहादुर सिंहलाई काँडा गाउँ पञ्चायतको पहिला निर्वाचित प्रधानपञ्चको पदमा निर्वाचित गरेका थिए। उनले वारम्बार गरी चार पटक प्रधानपञ्चमा निर्वाचित भएका थिए। त्यस पछि जनताहरुमा केहि मात्रामा राजनीतिक चेतनाको अभिवृद्धि भएपछि अर्को चुनावको प्रतिस्पर्धामा स्थानीय कुलभान वोहराले तत्कालिन प्रधानपञ्च कुवेर वहादुर सिंहलाई पराजित गरी पहिलो पटक स्थानीय व्यक्तिले गाउँपञ्चायतको नेतृत्वगरेका थिए। पञ्चायती व्यवस्थाका अन्तिम प्रधानपञ्च भिमदल वोहरा थिए। बहुदलको पुनस्थापना पछिका पहिलोगाउँ विकास समितिका अध्यक्ष गोपाल वोहरा निर्वाचित भएका थिए भने दोस्रो पटकको निर्वाचनमा उक्त गाविसको अध्यक्षरण वहादुर वोहरा निर्वाचित भएका थिए। कुँवेर वहादुर सिंहले पहिलो पटक पतदान गर्ने स्थान काँडालाई रोजी २०३२ सालमा पहिलो पटक काँडा प्राथमिक विद्यालयको स्थापना गरेका थिए। पहिलेको काँडा र अहिलेको साईपाल गाउँपालिकामा दुइ माध्यामिक विद्यालय, १ निम्न माध्यामिक विद्यालय र ३ प्राथमिक विद्यालय रहेका छन्।

पञ्चायतकालिन अवस्थामा होस वा बहुदलको पुनस्थानपना पश्चात(वि.सं.२०४७-२०७३) यो क्षेत्रको सामाजिक, शैक्षिक, राजनीतिक, भौगोलिक, आर्थिक आदि क्षेत्रमा अल्लेखनिय सुधार हुन सकेन । सवै पक्ष, क्षेत्र र भूगोको विकासमा केन्द्रीकृत राज्य प्रणालीवाट विकास हुन नसकेको भन्दै विभिन्न समयमा सवै पक्ष तथा राजनीतिक दलहरूले गरेको आन्दोलनवाट राज्यको पुनसंरचना गर्ने सवैधानिक व्यवस्था गर्यो । राज्यको पुनसंरचनासंगै बभाङ्ग जिल्लामा स्थानीय तहको पुनसंरचना गर्ने सवालमा काँडा गाविस, धमेना गाविस, मेलविसौना गाविस र दाँतोला गाविसलाई मिलाएर तल्कोट गाउँपालिका बनाउने जिल्ला स्थित पुनसंरचना प्राविधिक समितिले निर्णय गर्‍यो । जिल्ला पुनसंरचना प्राविधिक समितिले गरेको निर्णयवाट काँडा गाविसका जनताहरू लाभ लिन नसक्ने, बरु बहिष्करमा पर्ने ठहर गर्दै स्थानीय जनताहरू सो निर्णय सच्याउन र काँडा गाविसलाई भुगोलको आधारमा छुट्टै गाउँपालिका बनाउन विभिन्न दवावमूलक कार्यक्रमहरू संचालन गर्दै सम्बन्धित निकायको वारम्बार ध्यान केन्द्रीत गरिरहे । जनताहरूले गरेको निरन्तर संघर्ष, आन्दोलन र घेरावन्दीका साथसाथै नागरिकता परित्याग गर्दासमेत जिल्लावाट जनताको माग सम्बोधन हुन सकेन । जिल्लावाट जनताको मागलाई सम्बोधन हुन नसकेपछि काँडाका जनताहरूले संघर्ष समिति बनाई केन्द्रमा (काठमाण्डौ) समेत संघर्ष गरिरहे । विभिन्न राजनीतिक दलका शिर्षथ नेताहरू, राज्य पुनसंरचना आयोगका अध्यक्ष लगायत सदस्यहरू र तत्कालित प्रधानमन्त्री शेर बहादुर देउवासंगको वारम्बार भेटघाट, छलफल, ज्ञापन पत्र र सशस्त संघर्ष पछि शेर बहादुर देउवाको नेतृत्वको सरकारले काँडालाई अलग गाउँपालिकोरूपमाघोषणा गर्‍यो ।

राज्यको पुनसंरचना पछि सरकारले गरेको स्थानीय तहको प्रथम निर्वाचनमा काँडा गाउँपालिकावाट अध्यक्ष पदमा राजेन्द्र बहादुर धामी, उपाध्यक्षमा कल्पना देवी बोहरा लगायत पदाधिकारीहरू निर्वाचित भएका थिए । निर्वाचित पदाधिकारीहरू साईपाल गाउँपालिकाको नामवाट अहिले जनताहरूलाई सेवा सुविधाको प्रवाह गरिरहेका छन् ।

२.३ राजनीतिक अवस्थिति

प्रदेश नं ७ अन्तर्गत रहेको बभाङ्ग जिल्लामा अवस्थित साईपाल गाउँपालिका साविकको काँडा गाविसलाई विभाजन गरी बनेको हो । यो गाउँपालिकालाई ५ वडाहरूमा विभाजित गरिएको छ । जिल्लाको २ नगरपालिका र १० गाउँपालिका गरी १२ स्थानीय तहहरू मध्येको १ स्थानीय तह साईपाल गाउँपालिका हो । यस गाउँपालिकाको केन्द्र वडा नं ३ अन्तर्गत काँडा भन्ने स्थानमा रहेका छ । संसदिय चुनावी प्रयोजनका लागि बभाङ्ग जिल्लालाई २ निर्वाचन क्षेत्रमा विभाजन गरिए पनि पुनसंरचित अवस्थामा यस जिल्लालाई संघीय प्रतिनिधि चयनका लागि १ क्षेत्र तथा प्रादेशिक प्रतिनिधि चयनका लागि २ क्षेत्रमा विभक्त गरिएको छ ।

२.४ धरातलीय अवस्था

यस क्षेत्रमा धरातलिय स्वरूपका हिसाबले मिश्रित प्रकृतिको भु बनोट रहेको पाईन्छ । पहाडका काखमा बान्की मिलेर बसेका खेतियोग्य भिराला जमिनहरू पनि देख्न सकिन्छ । ती बाहेक धेरैजसो भूभाग भिरालो र चट्टानी क्षेत्रले ओगटेको छ । अग्ला र भिराला पहाडी श्रृंखलाले बनेको यस गाउँपालिकामा भीरपाखा तथा बसोवास योग्य क्षेत्र सहितको विविधतायुक्त धरातलिय अवस्थिति रहेको छ । यस गाउँपालिको भूगोल भिरालो र धेरै जसो कडा चट्टन र बनजंगलले घेरेको छ । कुनै कुनै ठाउँहरूमा चिम्टयाईलो, पाङ्गो माटोका साथै धेरै जसो कंकटयुक्त माटो पाइन्छ । त्यसैले माटोको उर्वराशक्तिमा पनि विविधता पाइन्छ । यहाँको हावापानी उष्ण प्रदेशिय देखि लिएर हिमाली हावापानी भित्र पर्दछ । हिउदको समयमा -0° देखि 15° से. सम्म हुन्छ भने गृष्म ऋतुमा अधिकतम तापक्रम 30° सम्म रहन्छ ।

२.५ प्राकृतिक सम्पदा

यस गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल १,४६७.२७ वर्ग कि.मी. रहेको छ । जसमध्ये बनजंगलको क्षेत्रफल १४६३९८ हेक्टर, सामुदायिक वनको क्षेत्रफल ४५८ हेक्टर, कवुलियत वनको क्षेत्रफल २८९ हेक्टर, कुन वन तथा भाडी क्षेत्र १४६३९८ हेक्टर र सरकारद्वारा व्यवस्थित वनको क्षेत्रफल १४५६५० हेक्टर रहेको छ । यस गाउँपालिकामा ६ वटा सामुदायिक वन, ९ वटा कवुलियत वन, १ वटा धार्मिक वन रहेका छन् । गाउँपालिका भएर अविरल बगिरहने, सेती नदी, लोकन्ते खोला, थरौनी खोला र गनै गाड यहाँका मुख्य प्राकृतिक सम्पदाहरू हुन् । सिंचाइको मुख्य श्रोतको रूपमा रहेको यी खोलानालाहरूमा एउटा पनि सिंचाई नहरहरू छैन ।

जैविक विविधताका हिसावले उच्च पर्वतीय चिसो हावापानीमा पाइने जीव तथा वनस्पति गुराँस, सल्ला, बाँफ, धुपी सल्ला, नावर, भारल, बाघ, भालु, रतुवा, थार, घोरल, कस्तूरी, व्वासो, मलि सापो, स्याल, वदेल, गुना, वादर, दुम्सी, थार मूख्यरूपमा रहेका छन् । चराचुरुङ्गीहरूमा डाँफे, कालिच, चाखूरा, मुनाल, फक्रास, हलेसा, पिउरा, ढुकुर, काग, गिद्ध, वाज, गरुल, चिल, कोइली, भेकुरा, चांचर, सुगा, डिगल्चा, सिमाल चरी, लाईकोसेरा, जलेवा, धिवर, निलकण्ठ, पादी किट्टो, डाल्ने, पाट्के, सराइना, कोकलसारा, भगेरा, खूईखुरे, भेकुडा, रानी चरो, फूल चरो आदि पाइन्छन् । गल क्षेत्रमा पाइने प्रमुख जडिबुटीका रूपमा पाखनबेद, सतुवा, पाँच औले, यासागुम्बा, वन लसून, घुच्ची च्याउ, भ्याकुर, निरमसी, पदमचाल, पाषणवेद, पांचऔले, सतुवा, सर्पगन्ध, सुगन्धवाल, ओखर, काफल, चिराईतो, भ्याउ, धुपी, पलांस, दालचिनी, काउलो, भोगपत्र, सुनपाती, लौटसल्ला, टिमुर जटामसी, कटुकि, गूच्ची च्याउ, उतिस, आदिरहेका छन् । अन्य खानीहरूमा खरी, अब्रक, क्रिस्टील, सिसो, फलाम, सिलाजित आदि मुख्यरूपमा पाइन्छ । विभिन्न मठ मन्दिर र त्यसले स्थापित गरेका कतिपय एतिहासिक किम्वदन्तीहरूले पनि प्रशस्त प्रर्यटकीय सम्भावना बोकेको छ ।

हिमालको फेदी तथा पहाडको माथिल्लो भागका अधिकांस स्थानमा वन तथा खर्कहरू रहेका छन् । यस गाउँपालिकाको उत्तरमा देखिने रमणिय साईपाल हिमाल (७०२५ मी.), नाप्पा हिमाल (६७४५ मी.), योगा हिमाल (६६४५ मी.), उराई भन्ज्याङ्ग (५२०७ मी.), व्यास हिमाल (५६३२ मी.), राक्स्या हिमाल आदि रहेका छन् ।

२.६ साँस्कृतिक उत्कृष्टता

हिन्दु र बौद्ध साँस्कृतिलाई आफ्नो साँस्कृतिक पहिचानको रूपमा अँगालेको यस क्षेत्रको मौलिक साँस्कृतिक र परम्परागत चलनहरूको अनुपम संगम रहेको छ । क्षेत्री, दलित, जनजातीको मिश्रित बसोवास रहेको यस गाउँपालिकामा मुख्य बोलिचालिको भाषा नेपाली, धुलेल, गुरुङ्ग र तामाङ्ग रहेको छ । भने केहीले बभाडी भाषालाई नै आफ्नो स्थानीय भाषाको रूपमा प्रचलनमा ल्याएका छन् । धार्मिक रूपमा हिन्दु धर्मात्मकीहरूको बाहुल्यता रहेको यो क्षेत्रमा मनाइले चाडपर्वहरूमा कृष्णाष्टमी, तिज, जनैपुर्णिमा, दशै, तिहार, माघे सक्रान्ती, सिउरो, हरेलो, भूवो आदि रहेका छन् भने जनताजीहरूको महत्वपूर्ण पर्वकारूपमा ल्होसार हरेको छ । धार्मिक तथा भाषिक रूपमा विविधता रहेको यस गाउँपालिकाको यो क्षेत्रमा चाडपर्वका समयमा गरिने विभिन्न क्रियाकलापहरूले यहाँको सामाजिक र साँस्कृतिक उत्कृष्टता भल्काउने गर्दछन् । भेषभुषाका रूपमा पुरुषहरूले मुख्य रूपमा दौरा, सुरवाल, टोपी तथा कोटका साथै बख्खु, प्वाइन्ट र सर्ट र महिलाले गुन्यु चोली र पटुकीका साथै बख्खु जामा लगाउने गर्दछन् । यस गाउँपालिकाको मानसरोवर जाने लाँगाको वाटो यहाँको महत्वपूर्ण साँस्कृतिक सम्पदाहरू हुन् ।

२.७ विकासका सम्भावनाहरु, अवसर, चुनौति र समस्याहरु

वभाङ्ग जिल्लाको कुल क्षेत्रफल मध्य साईपाल गाउँपालिकाले लगभग ४३प्रतिशत क्षेत्रफल ओगटेको छ । जिल्ला सदरमुकाम भन्दा निकै टाडा (३२ कोष)साईपाल गाउँपालिका भौगोलिक हिसावले निकै टाडा रहेको देखिन्छ । आफ्नो खेतवारीवाट मुस्किलले तीन महिना खान पुग्छ । बाँकी नौ महिनाको लागि खाद्यान्न किनेर खानु पर्ने हुन्छ । शिक्षा, स्वास्थ्य, स्वच्छ खानेपानी, यातायात, खाद्यान्न आदि क्षेत्रमा पनि निकै पछाडी परेको साईपालगाउँपालिका आर्थिक, पर्यटकिय र विकासका प्रचुर सम्भावनाहरु भने जिवित नै छन् । प्राकृति स्रोत साधनको धनी भनेर चिनिएको साईपाल गाउँपालिकालाई योजनागतरुपमा विकासका क्रियाकलापहरु संचालन गर्ने हो भने यो गाउँपालिका सम्पन्न गाउँपालिकाकोरुपमा स्थापित हुनेमा दुई मत छैन । भिरालो भू-वनावट, चिम्टयाईलो र कंकटयुक्त माटोमा उत्पादन हुने विभिन्न प्रकारका फलफुल र जडिवुटी खेतीलाई वैज्ञानिकरुपमा व्यवसाय गर्न सकेमा त्यसवाट गाउँपालिकामा वसोवास गर्ने जनताहरु प्रशस्त लाभ लिन सक्ने सम्भावना देखिन्छ । अब हाम्रा क्रियाकलापहरु जनताहरुको जीवन स्तरमा सुधार गर्न जडिवुटीको संरक्षण, सम्वर्द्धन र व्यवस्थापन गरी यो क्षेत्रका जनताहरुको आर्थिक अन्नति र प्रगतिमा केन्द्रित हुनु पर्दछ ।

सांस्कृतिरुपमा पनि यो गाउँपालिका निकै धनी छ । समाज सभ्यताको इतिहास वोकेका कतिपय धार्मिक गाथाहरु, अलौकिक शक्तिवाट भएगराएका घटनाहरु, समाजमा मनाउने चाँडपर्व, रीतिरिवाजहरुले यो गाउँपालिकाको धार्मिक तथा पर्यटकिय महत्वलाई उजागर गरेको छ । जुन इतिहास र संस्कृतिलाई विश्व समुदायमा प्रचार-प्रसार गर्न सक्यो भने यसगाउँपालिकाका जनताहरुले प्रशस्त लाभ लिनसक्ने सम्भावना देखिन्छ । हिन्दुहरुको पवित्र तिर्थ स्थल मानासरोवरको यात्रा यसै गाउँपालिकाको उरैभन्ज्याङ्ग नाँकावाट जाँनु पर्ने भएकोले यो रुट धार्मिक पर्यटकिय पथ मार्गकोरुपमा पनि स्थापित गर्न सकिन्छ ।

यस गाउँपालिको उत्तरपट्टीको भूभागमा साईपाल हिमाल (७०२५ मी.), नाप्पा हिमाल (६७४५मी.), योगा हिमाल (६६४५मी.), उराई भन्ज्याङ्ग (५२०७ मी.), व्यास हिमाल (५६३२ मी.), राक्स्या हिमाल आदि रहेका छन् । यी हिमालहरुको दृश्यवलोकन, साहासिक पदयात्रा र पर्वतावहणी गर्नका लागि अति उपयुक्त स्थानहरु रहेका छन् । पर्यटन प्रवर्द्धन गर्नेहरुकालागि आवश्यक पूर्वाधार निर्माण गर्न सकेको खण्डमा पर्यटन उद्योगवाट प्रशस्त आयआर्जन गर्न सकिने सम्भावनाहरु देखिन्छ । यहि क्षेत्रमा बहुमुल्य जडिवुटीहरु छन् । पहिचान तथा प्रचार प्रसार गर्न नसकेका ठूलठूला तालतलैया, भरना र हिमालहरु छन् । विभिन्न जातका लोपउन्मुख जंगली जनावरहरु छन् । विभिन्न जातका चराचुरिङ्गीहरुको वास स्थान रहेको छ । जुन स्थानवाट मनमोहक दृश्य अवलोकन गर्न सकिन्छ । यति विध्न सम्भावना भएको क्षेत्रलाई व्यवस्थित र प्रचारप्रसार गर्न सकेमा आन्तरिक र वाह्य पर्यटकहरुको आकर्षक वन्न सक्ने सम्भावना देखिन्छ ।

वभाङ्ग जिल्लामा वहने सेती नदीको मुख्य स्रोत यहि क्षेत्र हो । पृथ्वीको उत्पति देखिनै यस क्षेत्रवाट नदीहरु अनवरतरुपमा वगिरहेका छन् । यहाँका नदीहरुवाट प्रति सेकेन्ड २० हजार लिटर पानी वहने गर्छ जहाँपाट विजुली उत्पादन गर्न सक्ने प्रशस्त सम्भावनाहरु छन् । तर पूर्वाधारको अभाव तथा राज्यले यस क्षेत्रमा ध्यान दिन नसकेको कारणले हाम्रा जलस्रोतहरु खेर गैरहेका छन् । प्रशस्त चरिचरन भएको यो क्षेत्रमा पशुपालको प्रशस्त सम्भावनाहरु रहेको छन् । भेडाबाख्रा, राडिपाखी यस क्षेत्रको रैथानै व्यवसाय हो । यसलाई वैज्ञानिकरुपमा अधि वढाउन सकेको खण्डमा यो क्षेत्र आर्थिकरुपमा आत्मनिर्भर वन्ने सम्भावना देखिन्छ । हिमाली क्षेत्रमा उत्पादन हुने फलफुलहरु जस्तै स्याउ यस गाउँपालिकामा प्रशस्त उत्पादन गर्न सकिन्छ तर वजारीकरणको अभावले स्याउहरुवाट स्थानीय जनताहरुले लाभ लिन सकेको छैन । स्याउको प्रशस्त उत्पादन, त्यसको वैज्ञानिक भण्डारण, र सोहि अनुसार वजारीकरण गर्न सकेमा स्थानीय जनताहरु आर्थिक आयआर्जन गरी लाभ लिन सक्नेमा दुई मत छैन ।

साईपाल गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका प्राकृतिक तथा साँस्कृतिक सम्पदाहरु, आर्थिक अभ्यास र उपलब्ध मानविय पूँजी तथा पूर्वाधार लगायतको अवस्थालाई हेर्ने हो भने यस गाउँपालिकामा विकासका प्रशस्त सम्भावनाहरुको आँकलन गर्न सकिन्छ । गाउँ विकासका सम्भावनाहरुलाई देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

क्र.स.	विषय क्षेत्र	संभावना
१	आर्थिक विकास	<ul style="list-style-type: none"> • भेडा र बाखापालन • भौगोलिक विविधता (हिमाल, भरना, ताल, गुफा) • ओखर र स्याउ खेति गर्न सकिने • पर्यटकिय सम्भावना बोकेका पाटन तथा थानहरु रहेको • जलविद्युतकालागि पानीका श्रोतहरु प्रशस्त रहेको • आलु तथा दलहन बालीको पकेट क्षेत्र • जडिवुटी संकलन तथा विक्रि वितरण • पशुपालनका घाँसको प्रशस्त उपलब्धता • कृषि तथा उद्यमशिलता विकासको लागि सरकारी तथा गैर सरकारी क्षेत्रको सहयोग • माहुरी पालन तथा महको उत्पादन • पर्यटकिय क्षेत्रहरु प्रशस्त रहेको
२	सामाजिक विकास	<ul style="list-style-type: none"> • स्वास्थ्य चौकीको आफ्नै भवन रहेको • ऐतिहासिक लांगो देवताको एतिहास रहेको । • लाँगा मन्दिर, टाँडको ओडार, तपवोन (तातोपानी), शंखध्वनी ढुंगा, सूर्मा र दुर्गा आदि जस्ता महत्वपूर्ण धार्मिक स्थलहरु रहेको • आधारभुत स्वास्थ्य सेवाको सुविधाका लागि स्वास्थ्य चौकी, गाउँघर क्लिनिक, खोप केन्द्र, र स्वास्थ्य स्वयम सेविकाको व्यवस्था • पर्याप्त खानेपानीको श्रोत तथा क्रमशः खानेपानीको सुविधा विस्तार हुदै
३	भौतिक विकास	<ul style="list-style-type: none"> • सबैजसो घरमा सौर्य उर्जाको उपयोग • हुलाक सेवाको उपलब्धता
४	वन वातावरण	<ul style="list-style-type: none"> • १४६३९८ हेक्टर भुभाग वन क्षेत्रले ढाकेको • उच्च पहाडी तथा हिमाली हावापानी तथा विविधता युक्त भुवनोट • कस्तुरी, भारल, रतुवा, चितुवा, बाघ, भालु, धोरल, बँदेल जस्ता जनावर र डाँफे, मुनाल, कालिज जस्ता ३५ भन्दा बढी प्रजातिका चरा पाइने क्षेत्र • यासाँगम्वा, वनलसुन, कटुकी, सुगन्धवाल, नागबेली पाखनवेद, हातेजडी, सतुवा, पाँचऔँले, अत्तिस, टिमुर, चिराइतो, पदमचाल, लगायतका जडिवुटी पाइने • वनमा आधारित उद्यम विकासको प्रशस्त सम्भावना • जडीबुटी उत्पादन, संकलन र प्रशोधन गर्न सकिने
५	सुशासन तथा संस्थागत विकास	<ul style="list-style-type: none"> • चौमासिकरुपमा बजेट तथा कार्यक्रमको सार्वजनिककरण • सुशासन र जवाफदेहिताका बारेमा ज्ञान कर्मचारीहरु भएको • गाउँपालिका स्तरीय अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समिति भएको

यति सम्भावना हुदा हुदै पनि भिरालो भूभाग र त्यसको कारणले उत्पन्न हुने भूक्षय वाढि पहिरोले गर्दा यस गाउँपालिकाका कतिपय वडाहरु समय समयमा ठूलो धनजनको क्षेति वेहोर्न बाध्य छन् । विभिन्न जातका फलफूल र तरकारीहरुको उत्पादन प्रशस्त मात्रामा भएपनि यातायातको असुविधा र वजारको पहुँच नहुदा कृषकहरुले ठूलो समस्या

खेपै आईरहेका छन् । परम्परागत कृषि प्रणाली, उपयुक्त सिचाईको अभावका कारणले लगानी अनुरूप कृषकले सफलता हात पार्न सकिरहेका छैन । बाह्रै महिना काम गर्ने तर ३ महिना सम्म पनि खान नपुग्ने अवस्था विद्यमान छ । भूगोल र त्यस ठाउँको माटो सुहाउदो खेती प्रणाली अवलम्बन गर्नु पर्छ भन्ने चेतनाको अभावको कारणले गर्दा वर्ष भरि काम गरेर पनि खाद्य सामग्रीको अभाव देखिन्छ । सबैको आयआर्जनको मुख्य स्रोत जडिवुटी बनेको छ । तर वैज्ञानिक तथा दिगो उपयोगको अभावले यो क्षेत्रमा वातावरणिय प्रदुषण र वन विनास दिन प्रतिदिन भैरहेको छ । यसलाई समयमै व्यवस्थापन गर्न नसक्ने हो भने हामीले आयआर्जन गर्दै आइरहेको जडिवुटी लोप हुने अवस्थामा पुग्ने सम्भावना देखिन्छ । यस्ता गतिविधिहरूलाई नियन्त्रण गर्नु यस गाउँपालिकाको मुख्य चुनौतीको रूपमा रहेको छ । हामी वीचमा प्रशस्त चुनौति भएता पनि व्यवस्थितरूपले स्रोत साधनलाई मानव उपयोगी काममा प्रयोग गर्न सक्थौं र योजनाबद्ध ढंगले अधि बढ्ने प्रयास गरथौं भने यो गाउँपालिका सम्पन्नताको श्रेणीमा पुग्न चाँडै सफल हुनेछ । भूगोलको पहिचान गरि र त्यसको आधारमा उत्पादन गर्ने गऱ्यो भने आयआर्जन, रोजगारी र सफल उत्पादन गर्ने अवसरको सृजना हुने छ । चुनौतिलाई सामना गर्ने हाम्रा योजना हुन आवश्यक छ । सोहि योजना अनुसार त्यसको कार्यान्वयन गर्ने इच्छा शक्तिको आवश्यकता छ । अनि मात्र हामीले चाहेको विकास सम्भव छ । हामीले चाहेको परिवर्तन सम्भव छ ।

२.८ गाउँपालिकाको अन्तर सम्बन्ध

समाज निरन्तर परिवर्तन भैरहन्छ । परिवर्तनको यात्रामा समाज तथा समुदायका विभिन्न आवश्यकताहरू हुन्छन् । ति आवश्यकताहरू समुदायले एकल रूपमा पुरा गर्न सक्दैन । त्यसको लागि विभिन्न छिमेकी गाउँपालिका, जिल्ला, राष्ट्र र अन्तर्राष्ट्रिय समुदायसंग अन्तरसम्बन्ध स्थापना गर्नु पर्ने हुन्छ अनि मात्र समाज सभ्यता र सम्पन्नताको विन्दुमा पुग्न सफल हुन्छ । अन्तरसम्बन्धले गाउँपालिकाको पहुँच, आवश्यकता परिपूर्ति गर्ने स्थानका वारेमा सुक्ष्म विश्लेषण गर्न सकिन्छ ।

साईपाल गाउँपालिकामा ९५ सत प्रतिशत जनताहरू कृषि पेशामा आवद्ध छन् । पशुपाल यस गाउँपालिकाको आयआर्जनको मुख्य स्रोत र खाद्यान्न हुवानी गर्ने साधन बनेको छ । हिउदको समयमा भेडाहरू न्यानो स्थानमा चरिचरन गर्ने, खाद्यान्न ओसारपोसार गर्ने गर्दछन् भने वर्षादको समयमा भोट (चीनको स्वशासित क्षेत्र ताक्लाकोटवाट उन र नुन ओसार पोसार गर्ने गर्दछन् । कृषि जन्य वस्तुहरू जस्तै विउ विजनको खरिदका लागि छिमेकि तल्कोटगाउँपालिका र बभ्राङ्गको सदरमुकाममा जानु पर्दछ । यस गाउँपालिकामा उत्पादन हुने फलफुलहरू स्थानीय गाउँघरमा विक्रिवितरण गर्ने गर्दछन् भने ध्यू तथा मासु जन्य प्रदाथ विक्रि वितरणका लागि स्थानीय गाउँ र जिल्ला सदरमुकाममा आउनु पर्ने हुन्छ ।

पशु जन्य वस्तुहरू खरिदका लागि छिमेकी जिल्ला हुम्ला र वाजुरावाट पनि पशुजन्य वस्तु खरिद गर्ने गर्दछन् । भेडा वाखा विक्रि तथा वितरणका लागि जिल्ला सदरमुकाम, छिमेकी जिल्लाका साथै काँस्की जिल्लाको पोखरा सम्म जानै गर्दछन् । उच्च शिक्षा आर्जन तथा स्वास्थ्य उपचारका लागि छिमेकि तल्कोट गाउँपालिका, सदरमुकाम चैनपुर, कैलाली जिल्लाको धनगढी, राजधानी काठमान्डौं लगायत अन्य नेपालका शहरहरू र छिमेकी मुलुक भारतका विभिन्न ठाउँहरूमा जाने गर्दछन् । ब्यापार व्यवसायको मुख्य केन्द्र विन्दु चैनपुर, तिबतको ताक्लाकोट, धनगढी, काठमान्डौं र भारतका विभिन्न ठाउँमा पुग्ने गर्दछन् । यस गाउँपालिकावाट यातायात भएको ठाउ सम्म पुग्न दुई देखि तीन दिनको पैतलयात्रागरी तल्कोट गाउँपालिकाको तल्कोट सम्म पुग्न पर्ने हुन्छ ।

यस गाउँपालिकाको मुख्य श्रम बजार भारत र चीनको स्वशासित क्षेत्र तिब्बत हो । मोषमी बसाई सराई गरि भेडा वाखा चराउने र चिनको स्वशासित क्षेत्र तिब्बतको ताक्लाकोट पुगी पैसा कमाउने गर्दछन् । यासागुम्वा लगायत विभिन्न जडिवुटीको संकलन गरी नेपालको राजधानी काठमान्डौं तथा चीनको स्वशासित क्षेत्र ताक्लाकोट सम्मको यात्रा तय गर्ने गर्दछन् । अदालती तथा अन्य प्रशासनिककामकाजको लागि दुई देखि तीन दिनको पैदल याता तय गरेर सदरमुकाम चैनपुर सम्म आउनु पर्ने हुन्छ ।

नेपालले संचार क्षेत्रमा फट्को मारेता पनि यो गाउँपालिका संचार विहिन अवस्थामा छ । संचार सम्पर्क गर्नु परेका यस गाउँपालिकाका जनताहरू घरवाट एक दुई घण्टाको पैदल यात्रा गरी डाडाँमा चढेर संचार सम्पर्क गर्नु पर्ने हुन्छ । फेसबुक, टयुटर तथा ईमेल इन्टरनेटको जवनामा पनि यस गाउँपालिका जनताहरूले नयाँ प्रविधिवाट लाभ लिन सकेका छैन ।

२.९ ग्राहस्थ उत्पादन, मानव विकास सूचकांक र गरिबी

नेपाल मानव विकास प्रतिवेदन २०१४ तथा गरिबीको लघु क्षेत्र अनुमान २०६८ मा बझाङ जिल्लाको सन्दर्भमा औंलाइएका तथ्यहरुलाई साईपाल गाउँपालिकाका हकमा पनि सामान्यीकरण गरिएको छ। नेपाल मानव विकास प्रतिवेदन, २०१४ अनुसार बझाङ जिल्ला मानव विकास सूचकांकका दृष्टिकोणले ७५ जिल्लाहरु मध्ये ७४ औं स्थानमा पर्दछ। यस जिल्लाको मानव विकास सूचकांकको मान ०.३६५ रहेको छ। जसअनुसार औषत आयु ६५.२२ वर्ष तथा प्रतिव्यक्ति आमदानी ४८७ अमेरिकी डलर रहेको छ। राष्ट्रिय योजना आयोगको अनुसार यस जिल्लामा ४८.२ प्रतिशत गरिव रहेको देखिन्छ।

परिच्छेद ३: जनसंख्याको अवस्था

यस परिच्छेदमा गाउँपालिकाको जनसांख्यिक अवस्थासँग सम्बन्धीत वस्ती, घरधुरीको विवरण, जनसंख्या बनौट, संरचना तथा वितरण जस्ता विषयहरू समाविष्ट रहेका छन् ।

३.१ जनसंख्या वितरणको अवस्था

घरधुरी सर्वेक्षण २०७४ अनुसार यस गाउँपालिकाको कूल घरपरिवार र जनसंख्या क्रमशः ३७१ र २५४१ रहेको छ । वडाअनुसार सबैभन्दा उच्च जनसंख्या वडा नं. १ मा ७११ रहेको छ भने सबै भन्दा न्यून वडा नं. ५ मा २७६ रहेको देखिन्छ । विवरण अनुसार औषत घरपरिवारको आकार ६.०५ र पुरुष घरमुली ३५१ र महिला घरमुली २० रहेको छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

वडा नं.	वस्तीको नाम	घरधुरी संख्या	जम्मा जनसंख्या	पुरुष	महिला	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	औषत परिवार संख्या
१	जिमा र धलौन	४४	२८५	१४४	१४१	४४		६४८
	धलौन	४३	२८०	१४५	१३५	४१	२	६५१
२	धलौन	४८	३२८	१५९	१६९	४४	४	६८३
३	वांचौका, काया, लासी....	६०	४१५	१९२	२२३	५५	५	६९२
	काडां र लासी	३८	२९६	१४०	१५६	३४	४	७७९
४	धूली	२५	१६२	८९	७३	२५		६४८
	लाफडी, जगोडा, ज्याती, सैनगाउँ	६९	४९९	२४४	२५५	६६	३	७३२
५	वलौडी	१७	९५	५०	४५	१७		५५९
	न्युना	२७	१८१	९०	९१	२५	२	६५८
जम्मा		३७१	२५४१	१२५३	१२८८	३५१	२०	६०१५

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०७४

३.२ जनघनत्वको अवस्था

यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र जनघनत्वको अवस्थालाई हेर्दा सबैभन्दा बढी जनघनत्व वडा नं. १मा रहेको छ । प्रति वर्ग कि.मी.एकाई क्षेत्रफलमा ०.८८ जना बसोवास गरेको देखिन्छ भने सबैभन्दा कम जनघनत्व वडा नं ४ मा ०.२३ जना रहेको छ । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडा नं.	जनसंख्या विवरण		क्षेत्रफल विवरण		जनघनत्व
	जनसंख्या	प्रतिशत	क्षेत्रफल (बकिमी)	प्रतिशत	(प्रति बकिमी)
१	५६५	२२	९८.१५	७	०.८८
२	३२८	१३	१५४.३	१०	०.३१
३	७११	२८	३६९.२४	२५	०.२६
४	६६१	२६	३९१.९८	२७	०.२३
५	२७६	११	४५३.६	३१	०.०९
जम्मा	२५४१	१००	१४६७.३	१००	१.७७

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०७४

३.३ उमेर तथा लिंगको आधारमा जनसंख्या विवरण

उमेर र लिंगका आधारमा जनसंख्याको स्थिति हेर्दा उमेर समूह अनुसार ५ वर्षमुनिको २४४ र ६० वर्ष माथिको कूल ८३ रहेको देखिन्छ । लैंगिकताका आधारमा विभिन्न उमेर समूह अनुसार यस सम्बन्धी अन्य विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ

वडा नं.	उमेर तथा लिंगका आधारमा उमेर समूह															
	०-५		६-१०		११-१५		१६-२४		२५-४५		४५-६०		६०-७५		७५+	
	बालक	बालिका	बालक	बालिका	कैटा	कैटी	कैटा	कैटी	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला
१	२८	३६	२३	२८	१७	१२	२४	१३	३८	३७	१०	९	१	१	३	५
	२१	२९	२५	२१	२६	१२	३०	२४	२९	३५	१२	१३	१	१	१	
२	२३	३१	२८	२०	२७	२४	३७	३०	३४	४२	५	१४	३	७	२	१
	२८	३८	३७	५०	२६	२९	२३	२५	५०	४९	२०	२४	७	८	१	
३	२६	२७	२२	२१	२५	२२	१२	२१	३६	४२	१४	१८	५	४		१
	१६	१३	२१	१२	१५	७	१०	९	१९	१९	६	९	१	१	१	३
४	२८	५३	४४	३८	४१	२१	४७	२९	५९	६६	२०	३८	४	७	२	२
	१३	५	१०	५	३	८	७	७	९	१०	६	८		१	२	१
५	१९	१२	१६	२७	१४	७	१४	१५	१७	२१	५	८	३	१	१	१
	२०२	२४४	२२६	२२२	१९४	१४२	२०४	१७३	२९१	३२१	९८	१४१	२५	३१	१३	१४

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०७४

३.४ मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या विवरण

गाउँपालिका भित्र बोलिने मातृभाषाहरु मध्ये १५५२ (६२ प्रतिशत) नेपाली भाषा, २१४ तामाङ भाषा (८ प्रतिशत), ७१८ धुलेल भाषा (२९ प्रतिशत) र ३५ जनाले गुरुङभाषा (१ प्रतिशत) बोल्ने गरेको देखिन्छ । मातृभाषा अनुसारको जनसंख्या विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

वडा नं.	मातृभाषाका आधारमा जनसंख्या											
	नेपाली			तामाङ			धुलेल			गुरुङ		
	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा
१	१४४	१४१	२८५									
	१४५	१३५	२८०									
२	१५९	१६९	३२८									
	१७२	१९१	३६३	५	१२	१७				१५	२०	३५
३	१४०	१५६	२९६									
							८९	७३	१६२			
४				९९	१०२	१९७	१३६	१४३	२७९			
							४८	४३	९१			
५							१०१	१०३	१८६			
	७६०	७९२	१५५२	१०४	११४	२१४	३७४	३६२	७५८	१५	२०	३५

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०७४

३.५ धर्म अनुसार जनसंख्या विवरण

धार्मिक हिसाबले गाउँपालिका भित्र बोलिने मातृभाषाहरु मध्ये सबैभन्दा उच्च हिन्दु धर्म मान्नेहरुको संख्या २२८५ (९० प्रतिशत), बौद्ध धर्म मान्नेहरुको संख्या २४८ (१० प्रतिशत) र किष्चियत धर्म मान्नेहरुको संख्या ८ (०।२३ प्रतिशत) रहेका छन्। धर्म अनुसारको जनसंख्या विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

वडा नं.	धर्म अनुसार जनसंख्या विवरण								
	हिन्दु			बौद्ध			किष्चियत धर्म		
	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा
१	१४४	१४१	२८५						
	१४१	१३३	२७४				४	२	६
२	१५९	१६९	३२८						
३	१८३	२०२	३८५	९	२१	३०			
	१३९	१५५	२९४				१	१	२
४	८९	७३	१६२						
	१३१	१४०	२७१	१०२	१०३	२०५			
५	५०	४५	९५						
	९५	९६	१९१	६	७	१३			
जम्मा	११३१	११५४	२२८५	११७	१३१	२४८	५	३	८

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०७४

३.६ जातिगत आधारमा जनसंख्या विवरण

जातजातिगत आधारमा जनसंख्यालाई हेर्दा सबैभन्दा उच्च क्षेत्रीको जनसंख्या २१०९ (८१ प्रतिशत) त्यसपछि तामाडको जनसंख्या २१६ (१२ प्रतिशत), कामीको जनसंख्या १८६ (७ प्रतिशत), गरुडको २५ जना (१ प्रतिशत) र सबैभन्दा न्यून ठकुरीहरुको जम्मा संख्या ५ मात्र रहेको देखिन्छ। गाउँपालिकाको जनसंख्यालाई जातजातिगत रूपमा देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ।

वडा नं.	जातिगत आधारमा जनसंख्याको विवरण														
	क्षेत्री			तामाड			कामी			गरुड			ठकुरी		
	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा
१	१४४	१४१	२८५												
	१४५	१३५	२८०												
२	१०३	१०५	२०८				५६	६४	१२०						
३	१५५	१७०	३२५	३	९	१२	२२	३१	५३	१२	१३	२५			
	१४०	१५६	२९६												
४	८९	६८	१४९				८	५	१३						
	१३५	१४२	२७७	९८	१०१	१९९							३	२	५
५	५०	४५	९५												
	९६	९८	१९४	२	३	५									
जम्मा	१०४९	१०६०	२१०९	१०३	११३	२१६	८६	१००	१८६	१२	१३	२५	३	२	५

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०७४

३.७ घरमुलीको विवरण

लैंगिकताका आधारमा घरमुलीको स्थिति हेर्दा कूल ३७१ घरपरिवार मध्ये सबैभन्दा बढि पुरुष घरमुली हुने घरपरिवार संख्या ३४८ र महिला घरमुली हुने परिवार २० मात्र रहेको छ । १० वर्ष माथिको उमेर समुहका आधारमा सबैभन्दा उच्च ३० वर्ष देखि ३९ वर्ष सम्मका १९५ घरमुली रहेको देखिन्छ । लिंग र उमेर समुहका आधारमा घरमुलीको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

उमेर समुह	१०-१४	१५-१९	२०-२९	३०-३९	४०-४९	५०-५९	६०-६९	७०+
पुरुष			९५	१८७	३८	१८	१०	
महिला			२	८	४	४	२	
जम्मा			९७	१९५	४२	२२	१२	

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०७४

३.८ अपांगताको आधारमा जनसंख्या

गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका विभिन्न खालका अपांगता भएका कूल २१व्यक्तिहरु मध्ये सबैभन्दा उच्च वोल्न नसक्ने अपांगता भएकाहरुको संख्या ७ रहेको छ भने अन्यहरुमा अपांग/विकलांग, दृष्टि विहिन, सुस्त श्रवण र सुस्त मनस्थिति, श्रवण दृष्टिविहिन क्रमशः ४, ३, ५, १ र १ रहेको देखिन्छ । तर गाउँपालिकाको रेकर्डमाअति अशक्त अपांगता परिचय पत्र (नीलो रंगको) प्राप्त गर्नेहरु २ र मध्यम अपांगता (पहेलो रंगको) गर्ने १ गरी जम्मा ३ जना मात्र रहेको देखिन्छ । घरधुरी सर्वेक्षणवार प्राप्त विवरण विवरण लैंगिकता आधारमा देहाय बमोजिम रहेको छ ।

वडा नं.	अपांगताका प्रकारहरु																	
	अपांग/विकलांग			दृष्टिविहिन			वोल्न नसक्ने			सुस्त श्रवण			सुस्त मनस्थिति			श्रवण दृष्टिविहिन		
	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा
१		१	१				१		१									
२											१	१		१	१			
३	१	१	२		१	१												
	१	१	२		२	२	२		२	३	१	४						
४					१			१	१								१	१
							१		१									
५							१		१									
							२		२									
जम्मा	२	२	४	०	४	३	६	१	७	३	३	५	०	१	१	०	१	१

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०७४

३.९ आवास माथीको स्वामित्वका आधारमा घरपरिवार विवरण

गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका कूल ३७१ घरपरिवार मध्ये ९८.६५ प्रतिशत वा ३६६ घरपरिवार आफ्नै घरमा बस्ने गरेको देखिन्छ । त्यसैगरि, भाडामा बस्नेको घरपरिवार संख्या ३ र अन्य खालको स्वामित्व भएका घरमा बस्ने २ रहेको छ । यस सम्बन्धी विवरणलाई देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

वडा नं.	स्वामित्वको प्रकार				जम्मा
	आफ्नै घर	भाडाको घर	संस्थागत	अन्य	
१	८६	१			८७

२	४८				४८
३	९७	१			९८
४	९१	१	१	१	९४
५	४४				४४
जम्मा	३६६	३	१	१	३७१
प्रतिशत	९८.६५	०.८०	०.५३	०.५३	१००

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०७४

३.१० विदेश गएका घरपरिवार सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा रहेका कुल घरधुरीहरू ३७१ मध्ये जम्मा १ प्रतिशत घरधुरीबाट वैदेशिक रोजगारीमा गएको देखिन्छ । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

वडा नं.	जम्मा घरधुरी	घरबाहिर गएकाहरूको संख्या	प्रतिशत
१	८७		०
२	४८	१	०.३३
३	९८	१	०.३३
४	९४	१	०.३३
५	४४	०	
जम्मा	३७१	३	१

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०७४

परिच्छेद ४: आर्थिक अवस्था

यस परिच्छेदमा गाउँपालिकाको पेशा, रोजगारी, कृषि, उद्योग व्यापार तथा व्यवसाय, सहकारी, पर्यटन, बैंक तथा वित्तिय संस्था आर्थिक गतिविधि सम्बन्धी विवरणलाई विविध शिर्षकहरूमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

४.१ प्रमुख आर्थिक विवरण

४.१.१ मुख्य पेशा सम्बन्धी विवरण

यस क्षेत्रमा अबलम्बन गरिएको पेशा मध्ये सबैभन्दा बढि कृषिमा ९० प्रतिशत रहेको छ भने बाँकी १० प्रतिशत घरपरिवारको मुख्य पेशाकोरूपमा व्यापार रहेको छ । साईपाल गाउँपालिकाका १, २, ३ र ४ वडाहरूमा क्रमश ४, ७, १५, र २ जनाले मात्र शिक्षक लगायत विभिन्न तहमा नोकरी गरेको देखिन्छ । भने वडा नं. ५ मा कसैले पनि नोकरी गरेको देखिदैन । गाउँपालिका भित्र १ जना सुरुक्षा सेवामा नोकरी गरेको देखिन्छ । पेशा अनुसार घरपरिवारको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

क.स.	विवरण	परिवार संख्या	प्रतिशत
१	कृषि		
१.१	खेतीपाती	२३५	६३
१.२	पशुपालन	४५	१२
१.३	कुखुरा पालन		
१.४	माछा पालन		
१.५	अन्य	५३	१५

जम्मा		३३३	९०
२	गैर कृषि		
२.१	व्यापार	३५	९
२.२	उद्योग		
२.३	नोकरी		
२.४	दैनिक ज्यालादारी		
२.५	वदेशिक रोजगार		
२.६	अन्य खुलाउने	३	१
जम्मा		३८	१०
कुल जम्मा		३७१	१००

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०७४

४.१.२ बेरोजगार सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिका भित्र आर्थिकरूपमा सक्रिय जनसंख्याको विवरण निम्न अनुसार रहेको छ ।

उमेर समुह	पुरुष	महिला	जम्मा	प्रतिशत
० देखि १५	६२३	५८४	१२०७	४८
१६ देखि ६०	५९३	६३५	१२२८	४८
६० भन्दा माथि	३८	४५	८३	४
जम्मा	१२५४	१२६४	२५१८	१००

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०७४

१६ वर्ष देखि माथि यस गाउँपालिकामा शैक्षिक रोजगारीको संख्या २८ र बेरोजगारीको संख्या १२२ रहेको छ । तर खेतिपाती, पशुपालन, व्यापार र व्यवसाय गरी रोजगारी भएका प्रतिशत ६८, बेरोजगारी १७ प्रतिशत, सधैं सकृय नहुने ९ र आर्थिकरूपमा सकृय नभएकाहरु ६ प्रतिशत रहेका छन् । आर्थिक कृयाकलाप अनुसार जनसंख्या सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

आर्थिक कृयाकलाप	१६ वर्ष माथिको जनसंख्या			
	पुरुष	महिला	जम्मा	प्रतिशत
रोजगार	३९२	५००	८९२	६८
बेरोजगार	१२२	१२०	२४२	१७
सधैं सकृय नहुने	७९	१५	९४	९
आर्थिक रूपमा सकृय नभएका	३८	४५	८३	६
नखुलेको			०	
जम्मा	६३१	६८०	१३११	१००

स्रोत : समुह छलफल र संस्थागत सर्वेक्षण २०७४

४.१.३ वैदेशिक रोजगारीमा गएकाहरुको विवरण

यस गाउँपालिकामा प्राय जसो वैदेशिक रोजगारीका लागि विदेश गरेको देखिदैन । अध्ययन र व्यापार गर्ने सिलसिलामा चीन, भारतमा गएको तथ्याङ्क फेला पारेता पनि वैदेशिक रोजगारीको लागी विदेश गएको देखिदैन । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडा नं	वैदेशिक रोजगारीमा गएकाहरुको संख्या					
	भारत, चीन	खाडीमुलुक तथा मलेसिया	युरोप, अमेरिका, अष्ट्रेलिया	जापान वा कोरिया	अन्य देश	जम्मा
१	१	०	०	०	०	०
२		०	०	०	०	०
३	१	०	०	०	०	०
४	५	०	०	०	०	०
५		०	०	०	०	०
जम्मा	७	०	०	०	०	०

स्रोत: सहभागितामूलक सर्वेक्षण तथा जानकारी अन्तवार्ता, २०७४

४.१.५ सुकुम्बासी सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकाको वडा नं ४ मा १ घरपरिवार सुकुम्बासी रहेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडा नं.	घर परिवार संख्या	सुकुम्बासी बसोबास रहेको प्रमुख स्थान अनुसार सुकुम्बासी परिवार
१	०	
२	०	
३	०	
४	१	
५	०	
जम्मा	१	

स्रोत: सहभागितामूलक सर्वेक्षण तथा जानकारी अन्तवार्ता, २०७४

४.१.६ मुख्य बजारकेन्द्र सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र स्थानीय स्तरमा सञ्चालनमा रहेका साना खुद्रा पसलहरुवाहेक बजारक्षेत्रको रुपमा कुनै पनि क्षेत्रहरु रहेका छैनन् । खाद्यान्न तथा मुख्य आवश्यकताका सर सामान खरीदका लागि स्थानीयहरु तलकोट गाउँपालिकामा रहेको रुपातोला बजार र सदरमुकाम चैनपुर जानुपर्ने अवस्था रहेको छ । यस गाउँपालिकाको मुख्य व्यापारिक केन्द्रहरु र मुख्य व्यापारिक वस्तुहरु निम्न अनुसार रहेका छन् ।

क्र.सं.	व्यापारिक केन्द्रहरुका नाम	मुख्य व्यापारिक वस्तुहरु	कैफियत
१	धुली तथा लाफडी	भेडा वाखा, लताकपडा र जडिवुटीहरु	
२	काँडा	भेडा वाखा, लताकपडा र जडिवुटीहरु, मह	
३	धलौन	भेडा वाखा, लताकपडा र जडिवुटीहरु, मह	

४.१.७ गाउँपालिकाबाट बाहिर निकासी हुने वस्तुहरुको विवरण

यस गाउँपालिकाबाट आयात हुने वस्तुहरुमा खाद्यान्न, लताकपडा लगायत अन्य उपभोग्य वस्तुहरुको आयात हुने गर्दछ भने निर्यात हुने वस्तुहरुको विवरण निम्न अनुसार उल्लेख गरिएको छ ।

क्र.सं.	आयात निर्यात वस्तुहरुको नाम	निकासी हुने वार्षिक परिमाण(क्विन्टल)	जम्मा निकासी मूल्य
---------	-----------------------------	--------------------------------------	--------------------

१	कृषि तथा वनजन्य उत्पादनको निर्यात (खाद्यन्न तथा नगदे लगायत जडिबुटी.....)	१,२००।००	१०,६००,०००।००
जम्मा		१,२००।००	१०,६००,०००।००
२	औद्योगिक निर्यात (निर्माण सामग्री)	-	-
जम्मा		-	-
३	कृषि तथा वनजन्य उत्पादनको आयात (खाद्यन्न तथा पशुपालन)	५००।००	२५०,०००।००
जम्मा		५००।००	२५०,०००।००
४	औद्योगिक निर्यात (निर्माण सामग्री.....)	-	-
जम्मा		१,७००।००	११,०५०,०००।००

स्रोत : सहभागितामूलक छलफल सर्वेक्षण २०७४

४.१.८ वडा अनुसार विपन्नता स्तरीकरण

आर्थिक, शैक्षिक, भौतिक, सामाजिक, राजनीतिक, चेतना आदिका आधारमा यस गाउँपालिकामा विपन्नता स्तरीकरण गर्दा मध्यममा वडा नं. १ पर्दछ, भने अति गरिव वडामा वडा नं. ५ रहेको छ। यस सम्बन्धि विवरण निम्न अनुसार उल्लेख गरिएको छ।

वडा नं.	विपन्नता स्तरीकरण				कैफियत
	अति गरिव	गरिव	मध्यम	सम्पन्न	
१					
२					
३					
४					
५					

स्रोत : सहभागितामूलक छलफल सर्वेक्षण २०७४

४.१.७ व्यापार तथा व्यवसाय सम्बन्धी विवरण (किराना, मासु, तरकारी, फलफूल आदी)

यस गाउँपालिका क्षेत्र भित्र किराना तथा अन्य विभिन्न प्रकारका गरी जम्मा ५२ वटा साना व्यवसायिक पसलहरू रहेका छन्। जसमध्ये वडा नं. ३ मा १८ वटा पसल रहेका छन्। यस गाउँपालिकामा ३७१ घरपरिवारमा १४ प्रतिशत घरपरिवारका सदस्यहरूले व्यापार तथा व्यवसायमा संलग्न रहेको यो सर्वेक्षणले देखाएको छ। यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार छ।

★व्यापार र व्यवसायको किसिम कोड: १. किराना वा व्यापारिक वस्तु, २. मासु विक्री केन्द्र, ३. तरकारी तथा फलफूल विक्री केन्द्र, ४. दुध चिस्यान तथा विक्री केन्द्र, ५. निर्माण सामग्री, ६. औषधी पसल वा क्लिनिक, ७. मर्मत सेवा केन्द्र, ८. इलेक्ट्रिकल तथा इलेक्ट्रोनिकस पसल, ९. होटेल तथा रेष्टुरेण्ट, १०. कपडा तथा फेन्सी

क्र.स.	व्यापार तथा व्यवसाय संचालक तथा कम्पनीको नाम	व्यापार र व्यवसायको किसिम	पसलको प्रकार	वडा नम्बर	व्यापार व्यवसायको स्वामित्व (एकल, साझेदारी र सहकारी)	वार्षिक कारोवार (रु. हजारमा)
१	मंगल किराना पसल तथा होमस्टे	१,९	किराना	१	एकल	५०००००
२	सौउदेउ होटल	९	होटल	१	एकल	३५००००
३	राम वोहरा किराना पसल तथा वार	१	किराना तथा वार	१	एकल	५७६०००
४	चन्द्र किराना पसल तथा वार	१	किराना तथा वार	१	एकल	३६५०००
५	मीन बहादुर किराना पसल तथा वार	१	किराना तथा वार	१	एकल	५२४०००
६	धनलाल वोहरा किराना पसल	१	किराना	१	एकल	६४३०००
७	राजमल किराना पसल तथा वार	१	किराना तथा वार	१	एकल	२१००००
८	कैलाश होमस्टे तथा वार	९	होमस्टे तथा वार	१	एकल	४३५०००
९	विष्ट होटल तथा होमस्टे	९	होमस्टे तथा वार	२	एकल	३२००००
१०	हरिलाल फेन्सी स्टोर तथा वार	१०	फेन्सी तथा वार	२	एकल	३२५०००
११	वसन्त होटल तथा खुद्रा पसल	१,९	किराना तथा होटल	२	एकल	२०५०००
१२	जीवन वोहरा खुद्रा पसल	१	किराना	२	एकल	१८००००
१३	काँकरकोट धामी पसल तथा वार	१,९	किराना तथा वार	२	एकल	१५००००
१४	धनलाल जिमा किराना पसल	१	किराना	१	एकल	२०००००
१५	कैलाश खुद्रा पसल	१	किराना	३	एकल	३०००००
१६	गौमानी खुद्रा पसल	१	किराना	३	एकल	२०००००
१७	वाटपाला खुद्रा पसल	१	किराना	३	एकल	३०००००
१८	हरिचन्द्र खुद्रा पसल	१	किराना	३	एकल	३०००००
१९	धौल्या खुद्रा पसल	१	किराना	३	एकल	५०००००
२०	सिररा देवी खेद्रा पसल	१	किराना	३	एकल	३०००००
२१	लाँगा देव खेद्रा पसल	१	किराना	३	एकल	३०००००
२२	प्यान्टु खुद्रा पसल तथा वार	१,९	किराना र वार	३	एकल	२०००००
२३	खड्क खुद्रा पसल	१	किराना	३	एकल	४०००००
२४	फुग्या खुद्रा पसल	१	किराना	३	एकल	५०००००
२५	गोर्ख खुद्रा पसल तथा वार	१,९	किराना र वार	३	एकल	७५००००
२६	मदन खुद्रा पसल	१,९	किराना	३	एकल	३२००००
२७	शम्भु खुद्रा पसल तथा वार	१,९	किराना र वार	३	एकल	२१००००

२८	हरिभान खुद्रा पसल तथा वार	१,९	किराना	३	एकल	४२१०००
२९	कालु खुद्रा पसल	१	किराना	३	एकल	२५००००
३०	तामाड खुद्रा पसल	१	किराना	३	एकल	३२१०००
३१	गुरुड. खुद्रा पसल तथा होटल	१,९	किराना र होटल	३	एकल	२३२०००
३२	उज्जल ओषधी पसल	१	ओषधी पसल	३	एकल	३०००००
३३	धन बहादुर होटल तथा किराना पसल	९,१	किराना र होटल	४	एकल	३२४०००
३४	छिरिड. खुद्रा पसल	१	किराना	४	एकल	४२३०००
३५	राम खुद्रा पसल	१	किराना	४	एकल	२४५०००
३६	लामा होटल लाफडी	९	किराना र होटल	४	एकल	३२१०००
३७	पाल होटल	९	होटल	४	एकल	२५००००
३८	रिक्टोल लामा खुद्रा पसल	१	किराना	४	एकल	३५६०००
३९	स्याड.ग्या होटल तथा किराना	९,१	किराना र होटल	४	एकल	३६००००
४०	तन्जन लामा किराना पसल	१	किराना	४	एकल	२५००००
४१	ग्याल्ल्या होटल एण्ड किराना पसल	९,१	किराना र होटल	४	एकल	२७५०००
४२	बादुर लामा किराना पसल एण्ड होटल	१,९	किराना र होटल	४	एकल	३२५०००
४३	सिंगमल किराना पसल तथा होटल	१,९	किराना र होटल	४	एकल	
४४	मिने किराना पसल	१	किराना	४	एकल	२४००००
४५	डवल किराना पसल	१	किराना	४	एकल	२३४०००
४६	कन्थु किराना पसल	१	किराना	४	एकल	३५००००
४७	राजु किराना पसल	१	किराना	४	एकल	३१००००
४८	मंगल किराना पसल	१	किराना	५	एकल	२८७०००
४९	बलौडी बडाध्यक्ष किराना पसल	१	किराना	५	एकल	३२५०००
५०	मान्या होटल	९	होटल	५	एकल	२५५०००
५१	डवल किराना पसल	१	किराना	५	एकल	२६५०००
५२	अम्भीर किराना पसल	१	किराना	५	एकल	२६००००

स्रोत: सहभागितामूलक सर्वेक्षण तथा जानकारी अन्तवार्ता, २०७४

४.२ कृषि तथा पशु विकास

४.२.१ जग्गाको किसिम

गाउँपालिकाको कूल क्षेत्रफल ३५५ हेक्टर रहेकोमा खेती गरिएको जमिन करिब ५० प्रतिशत मात्र रहेको छ। जस मध्ये खेत ० हेक्टर र पाखो वारी ३५५ हेक्टर रहेको देखिन्छ। यस सम्बन्धी विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

खेती गरिएको जग्गाको किसिम	क्षेत्रफल (हे)	प्रतिशत
खेत	०	०

पाखो वारी	३५५	१००
जम्मा	३५५	

स्रोत: जिल्ला कृषि कार्यालय, वार्षिक प्रतिवेदन, २०७२

४.२.२ जग्गाको किसिम

यस गाउँपालिकाको जग्गाको किसिमलाई विश्लेषण गर्दा कुनै पनि वडाहरूमा अबल, दोयम, सिम जम्माहरू छैन। चहार र पाचौ र चहार मात्र रहेको छ। ३७१ घरपरिवारमा जम्मा १८९ धनाको नाममा मात्र लालपुरजा धनी प्रमाणपत्र छ। यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ।

वडा नम्बर	जम्मा धनी	जग्गाको किसिम र क्षेत्रफल पाखो				
		अबल	दोयम	सिम	चहार पाचौ	चहार
१	२५				४०२४९०	२२००५
२	२२				२०५१३०	१९३८५
३	५७				१०४९८०५	३९०२५
४	६५				१००३८२८	५०६६५
५	२०				१७७३९५	२०९२६५
जम्मा	१८९				२८३८६४८	३४०३४५

स्रोत : नापी कार्यालय, मालपोत असुली लागत २०७४

४.२.३ आयात तथा निर्यातको अवस्था

यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र उत्पादन हुने खाद्यान्न, दलहन, तेलहन, फलफूल तथा जडीबुटीको निर्यात तथा आवश्यक खाद्यान्न, दलहन, तेलहन लगायत वस्तुको आयातको अवस्थालाई हेर्दा सबैभन्दा बढी २५ मे.ट. चामल आयात हुने गरेको देखिन्छ भने जडीबुटी र पशुवाट उत्पादन (मासु जन्य चिज) क्रमशः ४५०, १५०० मे.ट र ५०० कुन्टल निर्यात हुने गर्दछ। यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ।

निर्यात/आयात हुने प्रमुख वस्तु	इकाई	गापा/नपा भित्र आयात परिमाण	गापा/नपाबाट निर्यात हुने परिमाण
खाद्यान्न			
धान वा चामल	मे.ट.	२५	
गहुँ वा पिठो	मे.ट.	४.५	
मकै	मे.ट.		
तरकारी			
आलु	मे.ट.		
टमाटर	मे.ट.		
काउली	मे.ट.		
फलफूल			
केरा	मे.ट.		
आँप	मे.ट.		
स्याउ	मे.ट.		
लिलिचि	मे.ट.		
सुन्तला	मे.ट.		
दलहन			
मसुरो	मे.ट.	०.५	

निर्यात/आयात हुने प्रमुख वस्तु	इकाई	गापा/नपा भित्र आयात परिमाण	गापा/नपाबाट निर्यात हुने परिमाण
मास	क्विन्टल	०.५	
तेलहन			
तोरी	मे.ट.		
नगदे बाली			
तिल	मे.ट.		
पशुजन्य उत्पादन			
माछा	क्विन्टल		
मह	लिटर		
दुध र दुधजन्य उत्पादन	लिटर		
मासु र मासुजन्य उत्पादन	क्विन्टल		५००
अण्डा	क्यारेट		
जडिबुटी	क्विन्टल		१५००
गिट्टी वा बालुवा	मे.टन		
अन्य	क्विन्टल		२५

स्रोत: सहभागितामूलक सर्वेक्षण तथा जानकारी अन्तवार्ता, २०७४

४.२.४ सिंचाइ सुविधाको उपलब्धता

यस गाउँपालिकामा सिंचाइ कुलोको विभिन्न सम्भावना भएतापनि अहिलेसम्म कुनै पनि सिंचाइ कुलोहरूको निर्माण हुन सकेको छैन । ३७१ घरधुरी रहेको गाउँपालिकामा सिंचाइका विभिन्न पूर्वाधारहरूको निर्माण गरी धेरै घरपरिवारलाई तीन महिनासम्म खान पुग्नेहरूका लागि छ महिना सम्म खान पुग्ने उत्पादन गर्न सक्ने अवस्था देखिन्छ ।

क्र.स.	सिंचाइ सुविधा वा आयोजनाको नाम	वडा नम्बर	सिंचाइको किसिम (सतह (कूलो/नहर), लिफ्टङ्ग, बाँध, ट्युबेल/वोरिङ्ग, पोखरी वा अन्य)	सिंचाइको माध्यम (कूलो नहर, पाइप आदी)	स्रोतको विवरण		सिंचाइको उपलब्धता (बर्षेभरी वा मौसमी)	सिंचित क्षेत्र (हेक्टर)	लाभान्वित घरधुरी
					इकाई (कि.मि, क्षेत्रफल)	परिमाण			
१									
२									
३									
४									
५									
जम्मा									

स्रोत: सहभागितामूलक सर्वेक्षण तथा जानकारी अन्तवार्ता, २०७४

४.२.५ सिंचित क्षेत्रफल

यस गाउँपालिकामा सालैभर सिंचित तथा मौसमी सिंचित हुने जमित उपलब्ध छैन । यस गाउँपालिकामा खेतीयोग्य जमिन ३८९६.४ हेक्टर क्षेत्रफल भएता पनि सेति गरीएको जमिन जम्मा ३५५ हेक्टर रहेको छ । यस सम्बन्धी विवरण निम्न अनुसार रहेको छ ।

क्र.स.	विवरण	क्षेत्रफल (हे.मा)	कैफियत
१	सालैभर सिंचित	०	
२	मौसमी सिंचित	०	

३	कूल सिंचित क्षेत्रफल	०	
४	असिंचित जमिन	३५५	
५	खेतियोग्य जमिन	३८९६.४	
६	खेति गरीएको जमिन	३५५	

स्रोत: जिल्ला कृषि कार्यालय, वार्षिक प्रतिवेदन, २०७२

४.२.६ प्राविधिक, सीपयुक्त तथा विशेष दक्षता भएका मानव संसाधनको विवरण (संक्षिप्त विवरण)

यस गाउँपालिकामा प्राविधिक, सीपयुक्त दक्षता भएका मानव संसाधन संख्या १५ जना रहेका छन्। विशेष दक्षता हाँसिल गरेका वा प्राविधिक क्षेत्रमा उच्च शिक्षा हाँसिल गरेका व्यक्तिहरु भने छैन। यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ।

वडा नं.	प्राविधिक मानव संसाधन						
	एच.ए	सि.एम.ए.	भेटनरी जे.टि.ए.	कृषि जे.टि.ए.	अनमी	सब ओभरसियर	आर्यवेदिक
१			१	१		१	
२	१	२			१	१	१
३		२	१	१			१
४							१
५							
जम्मा	१	४	२	२	१	२	३

घरघुरी सर्वेक्षण फारम २०७४

वडा नम्बर	विषय क्षेत्र अनुसार प्राविधिक मानव संसाधन																	
	कृषि र पशु		इञ्जिनियरिङ्ग		वन		मेडिसिन		खाद्यप्रसोधन		वकिल		पत्रकार		अन्य		जम्मा	
	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु		
१																		
२																		
३																		
४																		
५																		
जम्मा																		

४.२.७ कृषि तथा पशुसेवासंग सम्बन्धित मानव संसाधन (संख्या)

यस गाउँपालिकामा २० जना अगुवा कृषक, २ जना सक्रिय ग्रामीण कृषि कार्यकर्ता, २ जना पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ता र १ जना नर्सरी संचालक रहेका छन्। यस सम्बन्धी थप विवरण देहाय अनुसार रहेको छ।

वडा नम्बर	व्यवसायिक/अगुवा कृषक	सक्रिय ग्रामीण कृषि कार्यकर्ता (जेटीए)	सक्रिय ग्रामीण पशुस्वास्थ्य कार्यकर्ता	व्यवसायिक नर्सरी संचालक
१	२	२		०
२	४			१
३	६		२	०
४	६			०

५	२		०	०
जम्मा	२०	२	२	१

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०७४

४.२.८ कृषि तथा पशु सेवासंग सम्बन्धित सामुदायिक संस्था तथा समूहको विवरण (संख्या)

यस गाउँपालिकाका प्रशस्त पशुपालन, स्याउ सेतीको उत्पादन हुने गरेता पनि जिल्लाको कुनै रेकर्डमा र औपचारिकरूपमा कृषक समूह, पशुपालन समूह तथा सहकारी रहेका छैन । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडा नं.	कृषक समूह			पशुपालन समूह			व्यवसायिक कृषि फर्म			कृषि सहकारी		एग्रोभेट तथा विउविजन केन्द्र संख्या	कोल्ड स्टोर तथा रष्टिक स्टोर संख्या	जैविक वा कम्पोष्ट मल उत्पादन केन्द्र संख्या	
	समूह संख्या	सदस्य		समूह संख्या	सदस्य		फर्म संख्या	सदस्य		सहकारी संख्या	सदस्य				
		म	पु		म	पु		म	पु		म				पु
१															
२															
३															
४															
५															
जम्मा															

४.२.९ पशुधन र सोवाट उत्पादनको अवस्था

यस गाउँपालिकामा सवै भन्दा बढि पालिएका पशुमा बोका, खसी, बाखा गरी जम्मा ९३००, दोस्रो स्थानमा पालिएका पशुमा भेडा च्यांगा रहेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण निम्न अनुसार उल्लेख गरिएको छ ।

क्र.सं.	किसिम	संख्या			उत्पादन		
		स्थानीय	उन्नत	जम्मा	दूध लि.	मासु केजी	उन केजी
१	पशुधन						
क	गाई गोरु	२२९६	१	२२९७			
ख	भैंसी रांगा	४०		४०			
ग	बोका खसी बाखा	९३००		९३००			
घ	भेडा च्यांगा	४२३४	५०	४२८४			
ड	सुंगुर वंगुर	-	-	-			
च	अन्य.....	२१					
२	पंक्षी						
क	कुखुरा	५२५		५२५			
ख	हाँस	-		-			
ग	अन्य						

15/15	<p>cN/g/ef, yf/Kn]. sfyf/ yf/Kn]. ef/Hefs efO/..cfOnfpg] Is/fx? M nfx. em"/n Is/f, ujf/f], cf)+:f. km]bs^"jf, v" d]/l, /ftf] sldnf, km]bs^"jfa Gbf k"tnL, km]bs^"jfa Kn] Is/f, /ftf] sldnf. km]bs^"jfa em"/n Is/f, cf]B</p>	<p>k/k/jfsl, w'n] (/i, bfh, *jO [es, u \f]:]*. Pgy \fDof/h Is/fx? M nfx. sTn] Is/f, jf]//, kmn s'xfgg] cf)+:f, l; ^<: l; Ntf cf]B</p>	<p>Aanf^, Inkm AnfO^, k]b s'lxg]. v]/f] yf/Kn]. sfyf] kf]s], l; Gb]/, *f& s'lxg], #f]uf s'lxg, *(jf, sfyf] (/i; Is/fx? M ujf/f], kmf]hL, kt]/f], km *s], v" d]/l, km^ \cf+u \f, cf"sf] k'tn, km]bs^"jfa Is/f</p>	<p>df: sf] f% /j/] yf/Kn] Is/fx? M em"/n Is/f. lem+u] ujf/f]</p>
-------	---	---	---	--

स्रोत : जिल्ला कृषि कार्यालय वभाडको प्रतिवेदन २०६८

४.२.१३घट्ट, मिल तथा संकलन तथा प्रसोधन सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा कुटानी तथा पिसानी, सिस्थान केन्द्र, संकलन तथा प्रशोधन केन्द्र, विक्री केन्द्र वा कोसेली घर रहेका छैन । यो विषयमा गाउँपालिका जनसमुदायहरूलाई थाहा नभएको जानकारी गरेका छन् । गाउँपालिका भरी सबैभन्दा बढी घट्ट वडा नं ५ मा ७ र सबभन्दा कम घट्ट वडा नं २ मा २ वटा घट्ट रहेको छ । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडा नम्बर	पानी घट्ट संख्या		चिस्थान केन्द्र	कुटानी, पिसानी र पेलानी (मिल) संख्या			संकलन तथा प्रसोधन केन्द्र			विक्री केन्द्र वा कोसेली घर
	परम्परागत	सुधारिएको		पानी मिल	डिजेल मिल	विद्युत मिल	कृषि	जडिबुटी	उद्योग	
१	६	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२	२	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३	३	१	०	०	०	०	०	०	०	०
४	५	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५	७	२	०	०	०	०	०	०	०	०
जम्मा	२३	३	०	०	०	०	०	०	०	०

स्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७४

४.३ पर्यटन तथा उद्योग विकास

४.३.१ उत्पादन तथा सेवामूलक उद्योग सम्बन्धी विवरण (उद्योग तथा पर्यटन)

यस गाउँपालिकामा सरकारी र निजि स्वामित्वमा रहेका कुनै पनि घरेलु उद्योग लगायत अन्य उद्योगहरू छैन । स्थानीय घरपरिवारले छुरपीको उत्पादन, राडिपाखी बुनाई, मह उत्पादन गर्ने गरेका भएता पनि अहिले सम्म गाउँपालिका वा अन्य निकायहरूलाई दर्ता गरी व्यवस्थित तथा व्यवसायिक तरिकाले उत्पादन गर्ने गरेका छैन । वडा १, २ र ३ मा सात घरपरिवारले होम स्टे संचालन गरेको देखिन्छ ।

उद्योगको नाम तथा ठेगाना	वडा नम्बर	उद्योगको स्वामित्व (सरकारी, पब्लिक निजी, सहकारी)	उद्योगको प्रकार (लघु, घरेलु, साना, मफोला तथा ठूला आदी)	प्रत्यक्ष रोजगारी जना			उत्पादन हुने वस्तु र सेवाको नाम	उत्पादित वस्तु र सेवा बाट भएको बार्षिक आम्दानी (रु हजारमा)
				महिला	पुरुष	जम्मा		

--	--	--	--	--	--	--	--

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०७४

४.३.२ औद्योगिक कच्चा पदार्थ उत्पादनको अवस्था

यस गाउँपालिकामा मूख्य गरी यासागुम्वा, वनलसुन, सतुवा, कटुकी जस्ता औद्योगिक कच्चा पदार्थ उत्पादन हुने गर्दछ । जडिवुटीजन्य कच्चा पदार्थ सबैभन्दा बढी उत्पादन हुने औद्योगिक कच्चा पदार्थ हो । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

क्र.सं.	कच्चा पदार्थको नाम	इकाई	परिमाण	कैफियत
१	यासागुम्वा	के.जी	६००	
२	वनलसुन (पोड्या)	क्विन्टल	२५०	
३	सतुवा	क्विन्टल	५०००	
४	कटुकी	क्विन्टल	४९९०	
५	अन्य	क्विन्टल	५००	

स्रोत: सहभागितामूलक सर्वेक्षण, २०७४

४.३.३ धार्मिक, ऐतिहासिक तथा पर्यटकीय स्थल सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा १४ वटा धार्मिक/ऐतिहासिक/पुरातात्विक महत्व बोकेका सार्वजनिक स्थलहरू रहेका छन् । यि धार्मिक/ऐतिहासिक/पुरातात्विक स्थलहरू यस गाउँपालिकाका आर्थिक उपार्जनका सम्भावित श्रोतहरू हुन् । यसको व्यवस्थापन, प्रचारप्रसार गर्न आवश्यक छ । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

क्र.सं	पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	वडा नं.	भौतिक पूर्वधार			स्वामित्व (नीजि, पब्लिक, सामुदायि)	विशेषता	दैनिक औसतमा आउने पर्यटकहरूको संख्या
			सडकको पहुँच	होटल, लज, रेष्टुरा संख्या	नजिकको वजार केन्द्र सम्मको दुरी (कि.मी)			
१.	साईपाल हिमाल	५	छैन	छैन	६०		दृश्यावलोकन हिमाल, पाटन, विभिन्न जंगली जनावर तथा चराचुरुडगीहरूको अवलोकन	२
२.	जिमा तपवोन	५	छैन	छैन	४०		तातोपानीमा नुहाँउदा विभिन्न रोगहरूको निमूलिकरण	
३	काया तपवन र वुडच्या तपवन	३	छैन	छैन	४०		तातोपानीमा नुहाँउदा विभिन्न रोगहरूको निमूलिकरण र दृश्यावलोकनका लागि उपयुक्त	

४	वलौडी भरना (सेती भरना)	५	छैन	छैन	६१		दृश्यावलोकन तथा रमणिय स्थलहरु	
५	राक्स्या हिमाल	४	छैन	छैन	६०		यहाँको दृश्यावलोकनका लागि	
६	नौमूल हिमाल	४	छैन	छैन	५६		दृश्यावलोकन तथा रमणिय स्थल	
७	जेठी वहुरानी हिमाल	१	छैन	छैन	५५		दृश्यावलोकन तथा रमणिय स्थल	
८	गुदुपाल हिमाल	४	छैन	छैन	५९		दृश्यावलोकन तथा रमणिय स्थल	
९	कविलाश (चाल्नावन) हिमाल		छैन	छैन	५७		दृश्यावलोकन तथा रमणिय स्थल	
१०	माजा, राईहुडी ताल	१,२	छैन	छैन	६५		दृश्यावलोकन तथा रमणिय स्थल	
११	लाँगा मन्दिर	सवै वडामा	छैन	छैन	४०		धार्मिक तथा पर्यटकिय स्थल	
१२	निलखटी ताल	४	छैन	छैन	५५		दृश्यावलोकन तथा रमणिय स्थल	
१३	ढाँक्या भरना	१ र २	छैन	छैन	४२		सर्पको वेगमा बग्ने भरना, दृश्यावलोकन तथा रमणिय स्थल	
१३	भेडा राख्ना गुफा (धाउखार)	३	छैन	छैन	५०		अलौकिक शक्तिले भरिएको तथा लुकामारी गर्नका लागि रमणिय	
१४	टाँड, पुस्तके ढुङगो, रास्तरा आदि	४	छैन	छैन	४५		लाँगा देवताको अलौकिक शक्तिवाट निर्मित भौतिक वस्तुहरु	

१४	साईपालका पाटनहरु (माभाको वस ढुङगो, राईढुगाको ल्यान्टर आदि)	छैन	छैन	६०	दुश्यवलोकन र पदमार्गको लागि उपयुक्त स्थल
----	--	-----	-----	----	--

स्रोत: सहभागितामूलक छलफल तथा सर्वेक्षण, २०७४

४.३.४ धार्मिक स्थलहरु

यस गाउँपालिकामा रहेका धार्मिक स्थलहरु निम्न अनुसार रहेका छन् ।

क्र.स.	मन्दिर	गुम्बा	मस्जिद	चर्च	अन्य
१	लाँगा देवता, निलखटी, धलपुरो, सुर्मा देवी, खोल्याल देवताको मन्दिर, कैलाश मन्दिर, बाठपाला मन्दिर, भवानी मन्दिर, देव लाँगा, देव भवनीको मन्दिर, काला लाँगा मन्दिर, सिररा देवी मन्दिर	साईपाल नाम्खा गुम्बा १	०	०	०

स्रोत: सहभागितामूलक छलफल तथा सर्वेक्षण, २०७४

४.३.५ सार्वजनिक जग्गाको विवरण

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा ५७ स्थानमा १५५६४ रोपनी पति जग्गा रहेको छ । गाउँपालिकामा सार्वजनिक जमिनकारुपमा पति तथा खाली जग्गाकोरुपमा १५५६४ रोपनी जमिन रहेको भएतापनि हाल सम्म पार्क तथा उद्यानकोरुपमा ती जमिनहरुको विकास तथा उपभोग हुन सकेको छैन ।

४.३.६ खनिज तथा खानी सम्बन्धि विवरण

यस गाउँपालिका भित्र नागरिकहरुले थाहा पाउने गरी जम्मा ६ वटा खानीहरु रहेका छन् । राज्यको तर्फबाट कुनै किसिमको खानीका लागि अन्वेषण गरेको अवस्था छैन । यस गाउँपालिकामा भएका खानीहरुको विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

क्र.सं.	विवरण	स्थान
१	खडी खानी	वडा नं १ निलखटी मन्दिरको आसपास
२	अत्रक खानी	खारगाडी, धूलीकोट, फरालखेत, माभा र प्ठारया
३	क्रिस्टील खानी	गुदुपाल, न्यूनाखोला, ढाँक्या खोला आदि
४	सिसो खानी	रामुखोला भित्र
५	फलाम खानी	काँडा ३ स्वास्थ्य चौकी नजिक
६	सिलाजित	साईपाल गाउँपालिकाका विभिन्न स्थानहरुमा

स्रोत: सहभागितामूलक छलफल तथा सर्वेक्षण, २०७४

परिच्छेद ५: सामाजिक अवस्था

यस परिच्छेदमा शिक्षा, स्वास्थ्य, कला, संस्कृति, लक्षित वर्ग, लैंगिकता, खानेपानी, सरसफाई जस्ता सामाजिक विषयहरूमा देहाय बमोजिमका शिर्षकहरूमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

५.१ शैक्षिक तथा मानव संशाधन विकास

५.१.१ विद्यालयको भौतिक अवस्था

यस गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका विभिन्न ५ वटा सामुदायिक विद्यालयहरू तथा १वटा संस्थागत विद्यालयको भौतिक अवस्थालाई देहाय अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

j*fg+=	lj.Bfnosf]gfd	eig		sf]g]f;+Vof		knlg/r/+Vof		k]of]uzfnf sDk"/:txt	k':tsfnc tyf cWceg s]Gh %,%}g	v/n d]bfg ff]qkmn -ju(dL=-	:jRg v]g]k]g -%,%}g-	sf]rfnc	
		:+Vof	k]sf/	:+Vof	k]sf/	*]:s j]~rsf] ff]dif - hgf-	sfnf]kf^L :+Vof					%Fq - %,%}g-	%Fyf - %,%}g-
1,2	wnf]g df=lj= wnf]g	4	kSsL	14	kSsL	37	10	%	%}g	400	%	%	%
2	tkf]jg hg Ff]of]le k]f=lj=	1	sRgL	4	sRgL	0	1	%}g	%}g	50	%	%}g	%}g
4	Dff]g:/f]j/ lzz' s]ff	1	sRgL	2	sRgL	30	1	%}g	%}g	20	%	%	%
3	sf+*f df=lj= sf+*f	2	k'Ss	8	k'SsL	250	11	%	%}g	70 dL=	%	%	%
4	w"ln lg=df=lj=	3	k'Ss	12	k'SsL	40	10	%}g	%}g	1000	%}g	%}g	%
5	ejfgL k]f=lj=Gc"gf	2	sRgL	5	sRgL	15	4	%}g	%}g	500	%}g	%}g	%}g

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०७४

५.१.२ तहगत रुपमा विद्यालय (सामुदायिक, संस्थागत, मदरसा, गुम्बा) तथा विद्यार्थी संख्या

यस गाउँपालिकामा रहेका विभिन्न सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयमा रहेका छात्र छात्राहरुको संख्या हेर्दा पूर्व प्राथमिक र प्राथमिक तहमा छात्रा २१० र छात्र २४५, निमावि छात्रा ७३, र छात्र ९० र माविमा छात्रा ११ र छात्र ३९ रहेका छन्। यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ।

l jwfnosf] gfd	l jwfnosf] /s/; d	k\fylds txdf			lg Dg df W°flds txdf			df W°flds txdf			hDdf		
		%fyf	%fy	hDdf	%fyf	%fy	hDdf	%fyf	%fy	hDdf	%fyf	%fy	hDdf
wnf]g df=lj=	:fd'bfcs	61	60	121	15	30	45	6	24	30	82	114	196
sft *f df=lj=	:fd'bfcs	35	40	75	25	20	45	5	15	20	65	75	140
w'nL lg=df=lj=	:fd'bfcs	18	40	58	12	40	52				30	80	110
tkf]jg hg Hcf]t k\ f=lj=	:fd'bfcs	23	19	42							23	19	42
ejfg L k\ f=lj= G°"gf		32	28	50							32	28	50
Dfgf:/f]j/ k\ f=lj=	:fd'bfcs	15	22	37	21						11		10
sft *f: fO(kfnj]f)*"	:+:yfut	15	22	37							15	22	37
Gffjg b]j lgs]tyj]f)*"	:+:yfut	11	14	25							11	14	25

स्रोत: संस्थागत सूचना संकलन २०७४

५.१.३ शिक्षक विवरण

यस गाउँपालिकामा रहेका ५ वटा सामुदायिक तथा १ वटा संस्थागत विद्यालयहरु रहेका छन् । शिक्षकहरुको संख्या विश्लेषण गर्दा स्थायी शिक्षक ६ जना, अस्थायी ५ जना, राहत शिक्षक शिक्षिका गरी ९ जना र विद्यालयको निजि स्रोतबाट १७ जना शिक्षक शिक्षिकाहरुले काम गरिरहेका छन् ।

वडा नं.	विद्यालयको नाम	स्थायी			अस्थायी			राहत शिक्षक अनुदानबाट			विद्यालयको निजि स्रोतबाट					
		शिक्षिका	शिक्षक	जम्मा	शिक्षिका	शिक्षक	जम्मा	शिक्षिका	शिक्षक	जम्मा	गा.वि.स.वाट		समुदायवाट		संघसंस्थावाट	
											शिक्षिका	शिक्षक	शिक्षिका	शिक्षक	शिक्षिका	शिक्षक
१	धलौन मा.वि.		१	१		२	२		३	३			१	४		
३	कांडा मा.वि.		१	१		२	२		३	३				६		
३	तपोवन जनज्योति प्रा.वि.		१	१										१		१
४	धूलि नि.मा.वि.		२	२				१	१	२				४		
५	भवानी प्रा.वि.		१	१		१	१		१	१						
	कुल जम्मा		६	६		५	५	१	४	९			१	१५		१

स्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७४

५.१.४ पाँच वर्ष भन्दा भन्दा माथिको साक्षरता विवरण

गाउँपालिका क्षेत्रको साक्षरताको स्थिति हेर्दा पाँच वर्ष माथिको कुल १२९२ जनसंख्या मध्ये ६०.८० प्रतिशत साक्षर रहेका छन् । लैंगिकताका आधारमा यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

लिंग	५ वर्ष भन्दा माथिको जनसंख्या	जनसंख्याको अवस्था			
		लेख्न र पढ्न सक्ने	पढ्न मात्रै सक्ने	पढ्न लेख्न नसक्ने	साक्षरता दर
जम्मा	२०९२	१२५४	१८	६९७	६०.८०
पुरुष	१०५१	७५४	१२	१७६	७२.८८
महिला	१०४४	५००	६	५२१	४८.४६

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण २०७०

५.१.५ लैंगिक आधारमा साक्षरताको विवरण

यस गाउँपालिकाको लैंगिक आधारमा साक्षरताको स्थितिको विवरण देहाय अनुशार प्रस्तुत गरिएको छ ।

वडा नं.	साक्षरता दर(%)				जम्मा
	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत	
१	१६९	७६	८३	३२.९२	२५२
२	१०५	६७.७४	५०	३२.२५	१५५

३	२१६	५१.३०	२०५	४८.६९	४२१
४	१८०	६३.६०	१०३	३६.३९	२८३
५	९७	६८.७९	४४	३१.२०	१४१

स्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण २०७४

५.१.६ पाँच वर्ष र सो भन्दा माथिको शैक्षिक अवस्था

यस गाउँपालिकाको अन्तर्गत ५ वर्ष तथा सो भन्दा माथिको कूल जनसंख्या २०९२ मध्ये आधारभूत तहको शिक्षा प्राप्त गर्ने जनसंख्या लगभग १८ प्रतिशत रहेको छ। यसै गरी माध्यमिक शिक्षा अध्ययन गर्नेको अनुपात मात्र २.३९ प्रतिशत वा ५० जना रहेको छ। शैक्षिक स्तर अनुसार ५ वर्ष र सो भन्दा माथिको जनसंख्या सम्बन्धी विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

लिंग	५ वर्ष भन्दा माथिको जनसंख्या	जनसंख्याको अवस्था							
		साक्षर (beginners)	प्रा.वि.तह (१-५)	नि.मा.वि. (६-८)	मा.वि. (९-१०)	एस.एल.सि	प्रबिणता प्रमाण पत्र तह	स्नातक तह	स्नाकोत्तर तह
पुरुष	१०५१	१५	१९०	१३०	३९	९७	२८	३	
महिला	१०४४	१९	१७३	९१	११	२०	५	१	
जम्मा	२०९२	३४	३६३	२००	५०	११७	३३	४	
प्रतिशत		१.६२	१७.३५	९.५६	२.३९	५.५९	१.५७	०.१९	

स्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण २०७४

५.१.७ शैक्षिक गुणस्तर सम्बन्धी विवरण

विद्यालयको नाम, ठेगाना र किसिम	वडा नम्बर	अपाङ्ग विद्यार्थी श्रोत कक्षा (भएको/नभएको)	CBEGRA कार्यान्वयन (भएको/नभएको)	एकीकृत पाठ्यक्रम (भएको/नभएको)	इन्टरनेट सुविधा (भएको/नभएको)	छुट्टै प्रधानाध्यापक दरबन्दी (भएको/नभएको)
wnf/g df=lj=	२	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको
sf+*f df=lj=	३	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको
w'nL lg=df=lj=	४	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको
tkf/jy ry Hcf/lt k\ f=lj=	२	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको
effg L k\ f=lj= G°"gf	५	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको
Dfgf:/fjy/k\ f=lj=	३	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको
sf+*f:jO(kfjff)l**	३	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको
Gffjygljgsltyjffl**	३	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको	नभएको

५.१.८ बालमैत्री शिक्षा सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका विद्यालयहरूमा विद्यालय शान्ति क्षेत्र कार्यान्वयन भएको नभएको, विद्यालय सुधार योजना भएको वा नभएको तथा बालमैत्री शिक्षण विधिको प्रयोग सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ।

विद्यालयको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	विद्यालय शान्ति क्षेत्र कार्यान्वयन (भएको/नभएको)	विद्यालय सुधार योजना अद्यावधिक (भएको/नभएको)	बाल क्लब गठन (भएको/नभएको)	बालमैत्री शिक्षण विधिको प्रयोग (भएको/नभएको)
wnf/g df=lj=	२	भएको	भएको	भएको	भएको

विद्यालयको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	विद्यालय शान्ति क्षेत्र कार्यान्वयन (भएको/ नभएको)	विद्यालय सुधार योजना अद्यावधिक (भएको/ नभएको)	बाल क्लब गठन (भएको/ नभएको)	बालमैत्री शिक्षण विधिको प्रयोग (भएको/ नभएको)
sf+*f df=lj=	३	भएको	भएको	भएको	भएको
w'nL lg=df=lj=	४	भएको	भएको	भएको	भएको
tkf/ljg hq Fkcf/te k\ f=lj=	५	भएको	भएको	भएको	भएको
ejfgLk\ f=lj= G:"gf	५	भएको	भएको	भएको	भएको
Dfjg:/f/lj/k\ f=lj=	३	भएको	भएको	भएको	भएको
sf+*f:j\O(kfn,jf)l**	३	भएको	भएको	भएको	भएको
Gffjggb/lj lg*/tg,jf)l**	३	भएको	भएको	नभएको	भएको

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७४

५.१.९ छात्रवृत्ती तथा लक्षित सुविधाको विवरण

यस गाउँपालिकामा रहेका सामुदायिक विद्यालयहरूले विभिन्न विषयमा उपलब्ध गराउने छात्रवृत्तीको विवरण अनुसार दलित छात्र, र छात्रा छात्रवृत्ती उपलब्ध गराइएको थियो। यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ।

विद्यालयको नाम र ठेगाना (किसिम र तह)	वडा नम्बर	छात्रवृत्तीको किसिम अनुसार										
		दलित		अपाङ्ग		छात्रा	विपन्न		जेहेन्दार		अन्य सुविधा	
		छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा		छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा
wnf/ljg df=lj=	१		५८	०	०	०	२५	११	०	०	०	०
sf+*f df=lj=	३	३	२	०	०	५०	२	०	०	०	०	०
w'nL lg=df=lj=	४	०	०	०	०	०	४	२८	०	०	०	०
tkf/ljg hq Fkcf/te k\ f=lj=	५	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
ejfgLk\ f=lj= G:"gf	५	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
Dfjg:/f/lj/k\ f=lj=	३	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
sf+*f:j\O(kfn,jf)l**	४	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
Gffjggb/lj lg*/tg,jf)l**	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७४

५.१.१०. आधारभूत विद्यालयमा पहुँचको अवस्था

यस गाउँपालिकामा रहेका विद्यालयहरूमा ३७१ घरपरिवारहरू मध्ये सबैभन्दा कम समय १५ मिनेटको समयमा पुग्ने गर्दछन् भने ८० घरपरिवारलाई विद्यालय पुग्न १ घण्टा भन्दा बढी समय लाग्ने देखिन्छ। यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ।

वडा नम्बर	विद्यालय सम्म आइपुग्न लाग्ने समय अनुसार घरपरिवार संख्या			
	१५ मिनेट	३० मिनेट	१ घण्टा	१ घण्टा भन्दा बढी
१	२३	४४	२०	
२	१७	३१		
३		३८	६०	
४	२५	६९		

५	१७	२७		
जम्मा	८२	२०९	८०	०

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७४

५.२ खानेपानी तथा सरसफाई

५.२.१ खानेपानीको श्रोतको आधारमा घरपरिवार

गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका कूल ३७१ घरपरिवार मध्ये सबै भन्दा उच्च २८३ वा ७६.२८ प्रतिशत घरपरिवारले पाइपको धाराको पानी उपयोग गर्दछन् भने मूल तथा कुवाको पानी उपभोग गर्ने घरपरिवार न्युन ०.८० मात्र रहेको छ। विभिन्न स्रोत अनुसार खानेपानी उपयोग गर्ने घरपरिवार सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

वडा नं.	वस्तीको नाम	पाईपको धारा	टयुवेल	इनार जरुवा	नदी, कूलो, नहर, पोखरी	मूल
१	जिमा र धलौन	३०	०	०	१४	
	धलौन	१४	०	०	२९	
२	धलौन	४६	०	०	२	
३	वांचौका, कांया, लासी.....	६०	०	०		
	काडां र लासी	३५	०	०	३	
४	धूली	२५	०	०		
	लाफडी, जगेडा, ज्याती र सैनगाउं	५५	०	०	१६	३
५	वलौडी	८	०	०	९	
	न्युना	१०	०	०	१७	
जम्मा		२८३	०	०	९०	३
प्रतिशत		७६.२८	०	०	२४.२५	०.८०

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण २०७४

५.२.२ शौचालय प्रयोगको अवस्था

शौचालयको प्रयोगको अवस्थालाई हेदा ३७१ घरपरिवारमा फल्स भएको, २०५ घरपरिवारमा सामान्य खालको शौचालय रहेको तथा २१ घरपरिवारमा चर्पी नभएको अवस्था देखाउँछ। यस सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

वडा नं.	वस्तीको नाम	कच्ची	पक्की	शौचालय नभएको
१	जिमा र धलौन	१	३६	७
	धलौन		३९	४
२	धलौन	१	४३	४
३	वांचौका, कांया, लासी.....	५८	२	
	काडां र लासी	३३	१	४
४	धूली	२४		१
	लाफडी, जगेडा, ज्याती र सैनगाउं	४५	२४	
५	वलौडी	१६		१
	न्युना	२७		

जम्मा	२०५	१४५	२१
-------	-----	-----	----

सौचालय प्रयोगको आधारमा हेर्दा ३७१ घरधुरी मध्य २१ प्रतिशत शौचालय नभएको, ५५ प्रतिशतले कच्ची सौचालय र ३९ प्रतिशत घरपरिवारले पक्की सौचालयमा प्रयोग गरेको देखिन्छ। यस सम्बन्धी विवरण निम्न अनुसार रहेको छ।

सि.नं.	चर्पिको प्रयोग	घरपरिवार संख्या	प्रतिशत
१	चर्पिको नभएको	२१	६
२	कच्ची सौचालय (नल, पराल र प्लाष्टिकले घेरेको)	२०५	५५
३	पक्की सौचालय (सिमेन्ट तथा पेन प्रयोग भएको)	१४५	३९
४	अन्य	०	०
जम्मा		३७१	१००

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०७४

५.३ महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशिकरण

५.३.१ लिंग अनुसार बाल विवाह (उन्नाईस वर्ष मुनिका)

गत २ वर्षमा १४ वर्ष भन्दा कम उमेरका बालबालिकाको वैवाहिक स्थितिलाई हेर्दा १४ वर्ष भन्दा कम उमेरमा विवाह गर्ने बालक १७ र बालिका २१ गरी जम्मा ३८ जना रहेका छन्। १५ देखि १९ वर्ष उमेर समुहमा विवाह गर्ने बालकमा २४ जना र बालिकामा ३६ जना रहेका छन्। उमेर नपुग्दै विवाह गर्ने जम्मा बालक ४१ र बालिकाहरूमा ५७ रहेका छन्। यसमा विश्लेषण गर्दा १० वर्ष देखि १९ वर्ष उमेर समुहका ६७२ जनामा १४.५८ जना बालबालिकाहरूले विवाह गरेको देखिन्छ। जसमा ६.१० प्रतिशत बालक र ८.४८ प्रतिशत बालिकाले १९ वर्ष नपुग्दै विवाह गरेको देखिन्छ।

वडा नं.	वस्तीको नाम	गत १ वर्षमा १४वर्ष भन्दा कम उमेरमा विवाह गरेका संख्या			गत १ वर्षमा १५देखि १९वर्ष उमेर समुहमा विवाह गरेका संख्या			जम्मा संख्या		
		बालक	बालिका	जम्मा	बालक	बालिका	जम्मा	बालक	बालिका	जम्मा
१	धलौन	१	१	२		४	४	१	५	६
	धलौन	१	१	२	१	३	४	२	४	६
२	जिमा धलौन	१	१	२	२	४	६	३	५	६
३	लासिदेखि कायां				४	५	९	४	५	९
	कांडा गाउँ, लासी	१	२	३	४	६	११	५	८	१३
४	धुली	५	७	१२	३	२	५	८	९	१७
	लाफडी	१	२	३	२	३	५	३	५	८
५	वलौडी	४	५	९	७	६	१३	११	११	२२
	न्यूना	३	२	५	१	३	४	४	५	९
कुल जम्मा		१७	२१	३८	२४	३६	६१	४१	५७	९८

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०७४

५.३.२ बालक्लब विवरण

यस गाउँपालिकामा विधिवतरूपमा बालक्लबहरू दर्ता गरेको देखिदैन। तर विद्यालय स्तरमा बालक्लबहरू गठन गरेको देखिन्छ। यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ।

समुदायमा आधारित बालकलवहरु				विद्यालयमा आधारित बालकलवहरु			
बालकलबको कूल संख्या	बालिका सदस्य	बालक सदस्य	जम्मा	बालकलबको कूल संख्या	बालिका सदस्य	बालक सदस्य	जम्मा
२	५	१४	१९	१	४	७	११

स्रोत : संस्थागत सर्वेक्षण २०७४

विद्यालय र समुदाय स्तरमा गठित बालकलवहरुको नामावली निम्न अनुसार रहेको छ ।

क्र.स	बालकलवको नाम	ठेगाना	सदस्य संख्या	
			बालक	बालिका
१				
२				
३				
४				
५				
६				
७				
८				
जम्मा				

५.३.३ घरपरिवार विहिन बालबालिकाको अवस्था

यस गाउँपालिकाका विभिन्न वडाहरुमा परिवारिक संरक्षणविहीन, आफन्तको संरक्षणमा रहेका बालबालिका, हिंसा तथा यातना पीडित बालबालिकाहरु हरेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

विवरण	बालिका	बालक	जम्मा	कैफियत
परिवारिक संरक्षणविहीन बालबालिकाको कूल सङ्ख्या	६	९	१५	
परिवारमा वयस्क व्यक्ति नभई बालबालिका मात्र भएको अवस्थामा रहेका बालबालिका	३	५	८	
आफन्तको संरक्षणमा रहेका बालबालिका	२	५	७	
संस्थागत संरक्षणमा रहेका बालबालिका				
सडक बालबालिका				
जेलमा रहेका				
हिंसा /यातना पीडित	३	१	४	
अलपत्र वा वेवारिसे अवस्थामा फेला परेका				
बेचबिखनमा परेका बालबालिका	१४	२०	३४	०

स्रोत : वडा स्तरीय समुह छलफल २०७४

५.४ स्वास्थ्य तथा पोषण विवरण

५.४.१ स्वास्थ्य संस्था विवरण

यस गाउँपालिकामा १ वटा स्वास्थ्य चौकी रहेका छन्। स्वास्थ्य चौकीहरूमा प्रसुती सेवा उपलब्ध रहेका छन्। यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ।

स्वास्थ्य संस्थाको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	संस्थाको प्रकार★	स्वास्थ्यकर्मी		शैया संख्या	उपलब्ध सेवा तथा सुविधा (उपलब्ध छ/छैन)						
			स्विकृत दरबन्दी	कार्यरत		प्रसुती सेवा	ल्याव	क्लिनिक	एक्सरे	परिवार नियोजन	खोप सेवा	एससिटि
काँडा स्वास्थ्य चौकी	३	३	६	७	०	छ	छैन	छैन	छैन	छ	छ	छैन
धूली सामुदायिक स्वास्थ्य केन्द्र	४	१४	०	३	०	छ	छैन	छैन	छैन	छ	छ	छैन
धलौन सामुदायिक स्वास्थ्य केन्द्र	२	१४	०	३	०	छ	छैन	छैन	छैन	छ	छ	छैन

★१. अस्पताल, २. प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, ३. स्वास्थ्य चौकी, ४. निजी अस्पताल, ५. आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, ६. आखा उपचार केन्द्र, ७. प्रसुती गृह, ८. बाल अस्पताल, ९. मानसिक अस्पताल, १०. प्राकृतिक चिकित्सालय, ११. रक्त संचार केन्द्र, १२. एचआईभि परीक्षण तथा परामर्श केन्द्र, १३. शहरी स्वास्थ्य केन्द्र, १४. सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई, १५. निजी क्लिनिक, १६. अन्य

५.४.२ उपलब्ध स्वास्थ्य सेवाहरु

गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका १ वटा स्वास्थ्य चौकीहरूमा सुरक्षित मातृत्व, पोषण सेवा तथा परामर्श सेवा जस्ता प्राथमिक सेवाहरु उपलब्ध रहेका छन्। यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ।

स्वास्थ्य संस्थाको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	संस्थाको प्रकार	अन्य स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध (छ/छैन)							
			सुरक्षित मातृत्व	पोषण सेवा	रक्त संचार	फार्मसी	आँखा उपचार सोवा	स्वास्थ्य शिक्षण सेवा	परामर्श सेवा	अन्य
काँडा स्वास्थ्य चौकी	३	सरकारी	छ	छ	छैन	छैन	छैन	छ	छ	
धूली सामुदायिक स्वास्थ्य केन्द्र	४	सामुदायिक	छ	छैन	छैन	छैन	छैन	छैन	छैन	
धलौन सामुदायिक स्वास्थ्य केन्द्र	१	सामुदायिक	छ	छैन	छैन	छैन	छैन	छैन	छैन	

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७४

५.४.३ चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मीको विवरण

स्वास्थ्य चौकीमा कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीहरूमा स्वास्थ्य सहायक ३ र अहेव ८ जना रहेका छन्। यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ।

स्वास्थ्य संस्थाको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	प्रकार	कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीको संख्या								
			विशेषज्ञ चिकित्सक	सामान्य चिकित्सक	हे.अ.	नर्स	अहेव	अनमी	ल्याव टेक्निसियन	अन्य	अन्य
काँडा स्वास्थ्य चौकी	३	सरकारी	०	०	१	०	२	३	०	४	२
धूली सामुदायिक स्वास्थ्य केन्द्र	४	सामुदायिक	०	०			१	१		१	
धलौन सामुदायिक स्वास्थ्य केन्द्र	१	सामुदायिक	०	०			१	१		१	
जम्मा			०	०	१	०	४	५		६	२

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७४

५.४.३ खोप तथा पोषण सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकाका विभिन्न वडामा रहेका ५ वर्ष मूनिका बालबालिकाहरूले १ वर्ष भित्र पोलियो, दादुरा, टि.टि. खोपहरु निम्न संख्याका व्यक्तिहरूले लिएका छन्। यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ।

खोपको मिसिम	बी.सी. जी	पोलियो १	दादुरा	जे.ई. जापा	टि.टि. खोप पाएका गर्भवती महिला

		पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	९-१२ महिना	१२- २३महि ना	नज इन्सेफ लाइट क्स)	टि.टि =1	टि.टि =2	टि.टि =3
खोप पाएको संख्या	140	135	135	130	135	135	130	130	5		160	160	20

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७४

तौल लिएको (५ वर्ष मुनिका बालबालिकाको पोषणको स्थितिहरु निम्न अनुसार रहेका छन् ।

संज्ञक वर्ग	०-५ वर्ष								६-१२ वर्ष				१३-१९ वर्ष		२०-२४ वर्ष		कुल
	०-१२		१२-२३		२४-४५		४६-५९		६-१२		१३-१९		२०-२४		२५-३०		
	अ	स	अ	स	अ	स	अ	स	अ	स	अ	स	अ	स	अ	स	
कुल	100	90	60	50	300	5	100	150	180	180	80	180					

आ.व. २०७०/०७१, आ.व. २०७१/०७२ र आ.व. २०७२/०७३ मा साईपाल गाउँपालिकामा विभिन्न प्रकारका खोप लगाउनेहरुको विवरण निम्न अनुसार रहेको छ ।

क्र.सं.	विवरण	आ.व. २०७०/०७१	आ.व. २०७१/०७२	आ.व. २०७२/०७३
		संख्या	संख्या	संख्या
१	वि.सि.जि.	११३	१२४	१४०
२	डि.पि.टि.	९८	११६	१३५
३	हेपाटाइटिस "बि"	१०२	११६	१३०
४	दादुरा	९६	११२	१३०
५	पोलियो ३	१०५	११६	१३५
६	टि.टि (गर्भवती महिला)	७२	८७	२०

स्रोत : काँडा स्वस्थ चौकी

५.४.४ सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकाको मातृत्वको अवस्थालाई विश्लेषण गर्दा गत वर्ष गर्भवति तथा प्रसुती भएका कुल १८० जना मध्ये ८० जना स्वास्थ्य संस्थामा गई प्रसुती सेवा लिएको पाइन्छ भने १०० जनाले स्वास्थ्यकर्मीको अनुपस्थितिमा घरमै प्रसुति गराएका थिए । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

कुल	स्वास्थ्य संस्था	घरमै	कुल
१८०	८०	१००	१८०

<i>kʌɔnf]</i> <i>kʌs 20</i> <i>ʃifl</i> <i>dʌlɔsf</i>	<i>kʌɔnf]</i> <i>kʌs 20</i> <i>ʃifl</i> <i>dʃɪɔsfɔsf</i>	<i>rʃɪɔf]</i> <i>kʌs</i> <i>ueɪtɛ</i> <i>hɪ+r</i> <i>u/ɔsf</i>	<i>*fʃ^/</i> <i>,g:l</i> <i>cgdLjɔs</i> <i>cɛo</i> <i>ʃif:ɔsdL(af</i> <i>/f</i>	<i>*fʃ^/</i> <i>,g:l</i> <i>cgdLjɔs</i> <i>cɛo</i> <i>ʃif:ɔsdL(af</i> <i>/f</i>	<i>cɛo</i>	<i>kʌɔnf]</i> <i>kʌs:ɪjɔf</i> <i>hɪɔsf</i> <i>ɔɪɔf</i>	<i>;"ʃo]/L</i> <i>ɔɪɔfɔ</i> <i>l:ɪjɔf</i> <i>hɪɔsf]</i> <i>hɪɔsf</i> <i>kʌs</i>	<i>hɪ+r</i> <i>u/ɔsf</i> <i>gɪlzz"</i> <i>:+Vɔsf</i>	<i>uef(ɪ:ɔf+k):"t</i> <i>Lɔj:ɔf+</i> <i>;"ʃo]/L kʌsɔsf]</i> <i>ɛ ɔk ɪɔfɔ</i> <i>d[ɔo" ɔɪɔsf</i> <i>dɪɔnf;+Vɔsf</i>	<i>hɪɔd]ɔsf]</i> <i>ɔs hɔgɔeq</i> <i>d[ɔo"</i> <i>ɔɪɔsf</i> <i>gɪlzz"</i> <i>:+Vɔsf</i>	<i>d[t hɪɔd</i> <i>lzz" ɔ ɪɔsf</i> <i>];+Vɔsf</i>
30	150	60	30	50		80		80		1	

स्रोत : संस्थागत सर्वेक्षण २०७४

५.५.५ बाल मृत्यु, सुरक्षित मातृत्व तथा परिवार नियोजनको साधन प्रयोग सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा विगत १ वर्षको अवधिमा जिवित जन्मेका शिशुहरुमध्ये मृत्यु भएका नवजात शिशु,स्थायी परिवार नियोजनको साधन प्रयोग गर्ने महिला तथा पुरुषहरुको विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडा नम्बर	गर्भवस्था/प्रसूती अवस्था/सुत्केरी पछिको ६ हप्ता भित्र मृत्यु भएका महिला	जीवित नवजात शिशु संख्या	मृत जन्म नवजात शिशु	जन्मेको २८ दिनभित्र मृत्यु भएका नवजात शिशु	१५-४८ वर्षका महिलाको संख्या	परिवार नियोजनको साधन प्रयोग गर्ने				महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका संख्या
						महिला		पुरुष		
						स्थायी	अस्थायी	स्थायी	अस्थायी	
१										
२										
३										
४										
५										
जम्मा										

स्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७४

५.५.६ गाउँपालिका भित्रमा देखा परेका प्रमुख र तिनको उपचारसम्बन्धी विवरण

गाउँपालिका क्षेत्रभित्र देखा परेका प्रमुख रोगहरु मध्ये सबैभन्दा बढी पेट दुख्नेमा ५७५ जनालाई देखा परेको थियो । विगत १ वर्षभित्र २४६९ लाई कुनै न कुनै रोग लागेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

क्र.सं.	रोगको नाम	बिरामी संख्या	उपचार भएको संख्या	फलोअप गरिएको संख्या	रेफर गरिएको संख्या	मृत्यु भएको संख्या
1	निमोनिया	350	0	0	15	0
2	भाडा पखाला	324	0	0	10	0
3	ए.पी.पी.	55	0	0	10	0
4	छालाको रोग	23	0	0		0
5	जूका	423	0	0		0
6	टाउको दूख्ने	320	0	0	5	0
7	ज्वरो	412	0	0		0

४	पेट दूख्ने	४७५	०	०	२०	०
९	गलगांड	२	०	०		०
१०	घाइते	४५	०	०		०
जम्मा		२४६९	०	०	६०	०

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७४

५.५.७ प्राथमिक स्वास्थ्य सेवाको पहुँचको अवस्था

गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरुसम्म सेवा लिन आइपुग्न २४६ घरधुरीहरुलाई १ घण्टा भन्दा बढी समय खर्चनु पर्ने देखिन्छ भने सबैभन्दा कम १० घरधुरीलाई स्वास्थ्य सेवा प्राप्त गर्न आइपुग्न १५ मिनेट समय लाग्दछ । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

बडा नं.	नजिक स्वास्थ्य चौकी आइपुग्न लाग्ने समय अनुसार घरपरिवार संख्या			
	१५ मिनेट	३० मिनेट	१ घण्टा	१ घण्टा भन्दा बढी
१				८७
२				४८
३	१०	५०	३८	
४				९४
५			२७	१७
जम्मा	१०	५०	६५	२४६

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७४

५.५.८ सार्वजनिक शौचालय तथा ढल सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा कुनै पनि स्थानमा सार्वजनिक शौचालय रहेको छैन । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडा नम्बर	सार्वजनिक शौचालय रहेको स्थान	ढल रहेको टोल र मिटर
जम्मा		

श्रोत: सहभागितमूलक सर्वेक्षण, २०७४

५.६ युवा तथा खेलकुद र मनोरञ्जन

५.६.१ युवाक्लब सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा १ वटा युवा क्लबहरु रहेका छन् । यस युवा क्लबबाट समाज रुपान्तरणका लागि महत्वपूर्ण क्रियाकलाप भैरहेका छन् । युवा क्लबहरुको विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

क्र.स	युवाक्लबको नाम	ठेगाना	सदस्य संख्या		मुख्यकार्य
			युवा	युवती	
१	उरै भञ्ज्याङ्ग युवा क्लब, काँडा वभाङ्ग	साईपाल गापा वडा नं. ३	५	१७	सामाजिक रुपान्तरण, कुप्रथाको अन्त्य र समाज सुधार

श्रोत: सहभागितमूलक सर्वेक्षण, २०७४

५.६.२ खेलमैदान, पार्क, पिकनिक स्थल तथा मनोरञ्जनस्थलसम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकाको विभिन्न स्थानमा पिकनिक, दृश्यवलोकन र अन्य मनोरञ्जन स्थलहरू रहेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

क्र.सं.	स्थलहरूको नाम	उपयोग	क्षेत्रफल (हेक्टर)	स्वामित्व	दैनिक औसतमा आउने पर्यटकहरूको संख्या	आम्दानी	कैफियत
१	वलौडी भरना (सेती भरना)	दृश्यावलोकन तथा पिकनिकका लागि रमणिय स्थलहरू	५००	सामुदायिक	२५	०	
२	भेडा राख्ना गुफा (धाउखार)	अलौकिक शक्तिले भरिएको तथा लुकामारी गर्नका लागि रमणिय	३२१	सरकारी	०	०	
३	टाँड, पुस्तके ढुङगो, रास्तरा आदि	लाँगा देवताको अलौकिक शक्तिवाट निर्मित भौतिक वस्तुहरूलाई अवलोकन र पिकनिक गर्न आनन्दित स्थान	७५०	सरकारी	५०	०	
४	साईपालका पाटनहरू (माभाको वस ढुङगो, राईढुगाको ल्यान्टर आदि)	दृश्यावलोकन, खेलमैदान, पदमार्गको लागि उपयुक्त स्थल	२००००	सरकारी	७५	०	

श्रोत: सहभागितमूलक सर्वेक्षण, २०७४

५.६.३ मुख्य चाड, पर्व तथा मेला जात्रा सम्बन्धी विवरण

दर्शै, तिहार, भुवो, ग्याल्पो ल्होसार, सिउरो, माघसंक्रान्ति, शिवरात्री यस गाउँपालिकामा मनाइने मुख्य चाडपर्वहरू हुन् । विभिन्न वडाहरूमा मनाइने चाडपर्वहरूको विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

क्र.सं.	चाडपर्व	जात्रा	मेलाहरूका नाम	मनाइने महिना	तिथि	स्थान	मनाउने जातजाति
१			चौदशी	असोज १४ गते			वोहरा, रोकाया र धामी
२		चैते अष्टमी		चैत्र	अष्टमी		
३	दशै/भाईटिका			असोज वा कार्तिक	अष्टमी		
४							
५		पूर्ण जात्रा		भादौ वा असोज			
६	ल्होसार		ग्याल्पो ल्होसार	माघ वा फागुन	माघ अन्तिम	धूली लाफडी	लामा, तामाड, गुरुड. र भोट
७	माघि			माघ			जनजाती र क्षेत्री

	संक्रान्ति पर्व						
८	सिउरो			भाद्र	१८ गते देखि २४ गते	धलौन	वोहरा, धामी र काँमी
९	हरेलो						वोहरा, धामी र काँमी
१०	भूवो			मंसिर		धूलौन र काँडा	वोहरा, धामी र काँमी
११	बौन्याठी			मंसिर		धलौन	वोहरा, धामी र काँमी

श्रोत: सहभागितमूलक सर्वेक्षण, २०७४

५.७ सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम

५.७.१ जेष्ठ नागरिक तथा एकल महिला

यस गाउँपालिकामा जेष्ठ नागरिक ७० वर्ष भन्दा माथिको संख्या ६६ रहेको छ। ६० वर्ष भन्दा माथि जेष्ठ दलितहरूको संख्या १० जना रहेका छन् भने एकल तथा विधवा महिलाहरूको संख्या ६९ रहेको छ। यस गाउँपालिकामा अपांग तथा जेष्ठ नागरिकहरूको संख्या धेरै भएता पनि नागरिकताको अभावले गर्दा यस गाउँपालिकाका धेरैजसो नागरिकहरू सामाजिक सुरक्षा भत्ता खानवाट वञ्चित भएका छन्। यस सम्बन्धी विवरण निम्न अनुसार उल्लेख गरिएको छ।

क्र.सं.	विवरण	संख्या	कैफियत
१.	जेष्ठ नागरिक (७० वर्षमाथि)	६६	
१.१	महिला	२६	
१.२	पुरुष	४०	
जम्मा		६६	
२	जेष्ठ दलित		
२.१	महिला	६	
२.२	पुरुष	४	
जम्मा		१०	
३	कुल एकल महिला	२५	विधवा ४४
४	लोपोन्मुख जाति (कुसुण्डा, राउटे....)		
५	जम्मा पूर्व अपांग		
६	जम्मा आशिक अपांग	२	

स्रोत : संस्थागत सर्वेक्षण २०७४

५.७.२ वडा अनुसार सामाजिक सुरक्षा भत्ता पाउने व्यक्तिहरू

यस गाउँपालिकामा वडा अनुसार सामाजिक सुरक्षा भत्ता पाउने व्यक्तिहरूको विवरण निम्न अनुसार उल्लेख गरिएको छ।

वडा नं.	जेष्ठ नागरिक			दलित जेष्ठ नागरिक			एकल महिला	पूर्व अपांग			आशिक अपांग			कुल जम्मा
	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा		महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	
१	१	९	१०	१		१	१५							२६
२	१	२	३	३	२	५	९							१७

३	१२	१४	२६	२	२	४	१७				१		१	४८
४	११	६	१७				२२						०	३९
५	१	९	१०				६					१	१	१७
जम्मा	२६	४०	६६	६	४	१०	६९	०	०	०	१	१	२	१४७

स्रोत : संस्थागत सर्वेक्षण २०७४

५.८. पञ्जिकरणको अवस्था

५.८.१ पञ्जिकरणको सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा जन्म, मृत्यु, विवाह, सम्बन्ध विच्छेद र वसाईसराई गरेका हरेको विवरण निम्न अनुसार रहेको छ ।

क्र.सं.	विवरण	०७२/७३ को जनसंख्या	जम्मा दर्ता संख्या	महिला	पुरुष
१.	जन्म दर्ता		३०८	१६१	१४७
१.१	५ वर्ष सम्मका	४४६	२९५	१५८	१३७
१.२	५ वर्षदेखि १५ वर्ष सम्मका बालबालिका	३३६	१२	३	९
१.३	१८ वर्ष माथिका मानिस	१३११	१		१
२.	मृत्यु दर्ता			६	६
३.	सम्बन्ध विच्छेद				
४.	वसाईसराई				
५.	विवाह दर्ता			५	५
५.१	१६ वर्ष भन्दा कम उमेर	१२३०			
५.२	१६ वर्ष भन्दा माथि	१३११		५	५
जम्मा		२५४१	६१६	३३८	३१०

स्रोत : गाउँपालिकाको कार्यालय, २०७४

५.८.२ नागरिकता तथा अन्य सिफारिसहरूको विवरण

यस गाउँपालिकामा आर्थिक वर्ष २०७३/७४ मा भएको नागरिकता तथा अन्य सिफारिसहरूको विवरण निम्न अनुसार रहेको छ ।

क्र.सं.	विवरण	सिफारिस संख्या
१.	नागरिकता सिफारिस	१५
२.	नाता प्रमाणित	६
३.	अन्य सिफारिस	२०५
४.	नक्सापास संख्या	०

स्रोत : गाउँपालिकाको कार्यालय, २०७४

परिच्छेद ६: वन तथा वातावरणीय स्थिति

यस परिच्छेदमा वन तथा वातावरण, जैविक विविधता, जलवायु परिवर्तन, विपद् व्यवस्थापन जस्ता विषय र क्षेत्र समावेश गरिएको छ ।

६.१ वन, जैविक विविधता तथा वातावरण

६.१.१ वनको विवरण

यस गाउँपालिकामा ६ वटा सामुदायिक वनहरू, ९ वटा कबुलियती वन, १ धार्मिक वन रहेका छन् । स्थानीय जनताहरू यी वनहरूबाट घाँस, दाउरा, स्याउला, सोतर, काठहरूको उपभोग गरिरहेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

क्र.सं.	विवरण	संख्या	क्षेत्रफल (हेक्टरमा)	प्रतिशत	कैफियत
१	सामुदायिक वन	६	४५८	०.१५	
२	कबुलियती वन	९	२८९.३५	०.०८५	
३	धार्मिक वन	१	०		
४	कुल वन तथा भ्वाडी क्षेत्र	१	१४६३९८	४९	
५	सरकारद्वारा व्यवस्थित वन	१	१४५६५०.३	५०	
जम्मा		१८	१४६,३९८।००	१००	

स्रोत : जिल्ला वन कार्यालय, वन्नाइको वार्षिक प्रतिवेदन २०६६

६.१.२ जडिवुटीको विवरण

यस गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका विभिन्न सामुदायिक वनहरू सरकारी वनहरूमा सुगन्धवाल, कटुकी, पाषणवेद, लोक्ता जस्ता बहुमुल्य जडिवुटीहरू पाइने गर्दछन् । जडिवुटीहरूको धनी क्षेत्रकारूपमा चिनिने साईपाल गाउँपालिकाका स्थानीय जनताहरूले जडिवुटीको संकलन तथा विक्रिबाट राम्रै आमदानी गरिरहेका छन् । जडिवुटीहरूका संरक्षण, सम्बर्द्धन र दिगो व्यवस्थापनमा गाउँपालिकाको ध्यान पुग्न सकेमा यस भेगका वासिन्दाहरूको आयआर्जनमा अभिवृद्धि हुनका साथै गाउँपालिका समेत सम्पन्न हुनेमा कुनै शंका छैन । जडिवुटीबाट वार्षिक आमदानी र राजश्व संकलनमा वारेमा कुनै तथ्याङ्क प्राप्त हुन सकेको छैन । साईपाल गाउँपालिका भित्र निम्न प्रकारका जडिवुटीहरू अपलव्ध छन् । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

क्र.सं.	जडिवुटी	क्र.सं.	जडिवुटी
१	यार्सागुम्वा	१९	भ्याउ
२	निरमसी /निरविसी	२०	नागबेली
३	पाषणवेद	२१	काकरसिंगे
४	पाँचऔंले	२३	शीलाजित
५	पिपला /पिपली	२४	सालधुप /हिङ्ग
६	सतुवा	२५	शिकाकाई
७	सर्पगन्धवाला	२६	हरो /वरो
८	सुगन्धवाल	२७	धुपी
९	ओखर	२८	पलांग
१०	काफल	२९	दालचिनी
११	छत्तिवन	३०	सिनकौला

पशुपन्थी	रातो पण्डा, रतुवा, चितुवा, बँदेल, गज्जि/omf/n, lxdfnLjff#, efn", /e'jf, yf/, #f]/n, s:t"/L, jff:f], dIn:fkf]/l, :ofn, u"gf, jffk/, b'D:~L, yf/, डाँफे, मुनाल, कालिज, sfnr, rfv"/f, km D'/f, xn]:f, kkp/f, ("s"/, sfu, lu\$, jff, u?n, lrn, sf)OnL, e/s"/f, rfr+r/: 'uf, l* uNrf, l:dfnr/L, nf^Lsf]:]/f, kn]jf, luj/, lgnsi&, kffkL s^f], *fNg], kf^s]. :/fOgf, sf]sn:f+/f, eu]/f, v"O{v/], e]s"*f, /fgL r/f], km^n r/f] cfk.

स्रोत: सहभागितामूलक सर्वेक्षण, २०७४

६.१.५ जलश्रोत तथा जलाधर क्षेत्र र उपयोगको स्थिति

यस गाउँपालिका भित्र सेती नदी, रामु खोला, तरुनीगाड, लोकन्तेखोला, काँया खोला, लगायत बाह्रै महिना बहने खोलाहरु यस क्षेत्रमा रहेका छन् । सेती नदीको उत्पत्त स्थल यही क्षेत्रमा पर्दछ । यी खोला तथा नदीहरुबाट घट्ट, खानेपानी र जलविद्युतको लागि जलश्रोतकोउपयोग हुने गरेको छ ।

६.१.६ तालतलैया र प्राकृतिक पोखरीको स्थिति

क्र.स.	नाम	गापा/नपाको नाम र वडा नं.	कैफियत
१	निल्खटी ताल	साईपाल गाउँपालिका वडा नं. ४	
२	शिलिमार ताल	साईपाल गाउँपालिका वडा नं. ४	
३	राक्स्या ताल	साईपाल गाउँपालिका वडा नं. ४	
४	दह ताल	साईपाल गाउँपालिका वडा नं. ३	
५	तपोवन ताल	साईपाल गाउँपालिका वडा नं. ३	
६	राईढुङ्गी ताल	साईपाल गाउँपालिका वडा नं. ३	
७	गदपाल ताल	साईपाल गाउँपालिका वडा नं. ५	
८	माभा ताल	साईपाल गाउँपालिका वडा नं. १ र २	

स्रोत : वडा स्तरीय सहभागितामूलक छलफल २०७४

६.२ विपद जोखिम तथा व्यवस्थापन

६.२.१ जोखिमयुक्त (संवेदनशिल) स्थानमा वसोवास गरेका परिवार विवरण

यस गाउँपालिकामा ११घरधुरीहरु विपद जोखिमयुक्तक्षेत्रमा वसोवास गर्ने गर्दछन् । मुख्यगरी पहिरो, बाढी, पहिरो र अति भिरालो जमिन विपद जोखिमका मुख्य कारकहरु हुन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडा नं.	वस्तीको नाम	हुरी/वाढी		पहिरो		आगलागी		अन्य	
		घरधुरी	रकम	घरधुरी	रकम	घरधुरी	रकम	घरधुरी	रकम
१	जिमा र धलौन	४	१२३३						
	धलौन								
३	वाँचौका, काँया, लासी	२		१	२००००				
	काँडा, लासी			२	६३००००				
४	धुली	१	१						
	लाफडी, जगेडा, ज्याती र	२	१						

	सैनगाउँ								
५	वलौडी	१							
	न्युना								
अन्य		११	१२२५	३	६५००००				

स्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण २०७४

६.२.२ विपदबाट मानवीय क्षती

यस गाउँपालिकामा विगत १ वर्षमा प्राकृतिक विपदबाट कुनै प्रकारको क्षति नभएपनि सर्पदंशबाट ३ जना घाइते र जंगली जनावरको आक्रमणमा परी १ को मृत्यु र ८ जना घाइते भएका थिए । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडा न.	आगलागी		बाढी		पहिरो		शितलहर		रोग माहामारी		सर्पदंस		जंगली जनावरबाट क्षती		भूकम्प		अन्य		
	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	
१.	०	०	१	०	०	०	०	०	१	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०

स्रोत: सहभागितमूलक सर्वेक्षण, २०७४

६.३.३ विपदको किसिम अनुसार जोखिमको समय (महिना उल्लेख गर्नुहोस्)

विपद जोखिमको समय सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

वडा न.	विपद अनुसार जोखिमको समय (महिना)					
	आगलागी	बाढी डुवान	पहिरो	रोग माहामारी	सर्पको टोकाइ	जंगली जनावरबाट क्षती
१	चैत्र, वैशाख र जेष्ठ	अषाढ, आश्विन	श्रावण देखि असोज	वैशाख, जेष्ठ र असार	असार, श्रावण र भाद्र	बाह्रै महिना
२	चैत्र, वैशाख र जेष्ठ	अषाढ देखि आश्विन	श्रावण देखि असोज	वैशाख, जेष्ठ र असार	असार, श्रावण र भाद्र	बाह्रै महिना
३	चैत्र, वैशाख र जेष्ठ	अषाढ देखि आश्विन	श्रावण देखि असोज	वैशाख, जेष्ठ र असार	असार, श्रावण र भाद्र	बाह्रै महिना
४	चैत्र, वैशाख र जेष्ठ	अषाढ देखि आश्विन	श्रावण देखि असोज	वैशाख, जेष्ठ र असार	असार, श्रावण र भाद्र	बाह्रै महिना
५	चैत्र, वैशाख र जेष्ठ	अषाढ देखि आश्विन	श्रावण देखि असोज	वैशाख, जेष्ठ र असार	असार, श्रावण र भाद्र	बाह्रै महिना

स्रोत: सहभागितमूलक सर्वेक्षण, २०७४

६.३.४ विपदको असर विवरण

यस गाउँपालिकामा बाढी, पहिरो र नदी कटानबाट ठूलो मात्रामा भौतिक सम्पतीको क्षति गरेको देखिन्छ । यस सम्बन्धिविवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

प्रकोपको किसिम	क्षतिको विवरण	भएको अनुमानित क्षती (रकम रु.)	मानवीय क्षति
बाढि	दुई साघु र २५ रोपनी जमिन वगाएको ।	७३६,०००।००	
पहिरो	१५० स्याउको बोट र ३५ रोपनी जग्गामा क्षती	१,२४३,०००।००	
नदि कटान	३० रोपनी जग्गा वगाएको	७०००००	
अन्य..			

श्रोत: सहभागितमूलक सर्वेक्षण, २०७४

६.३.५ संरक्षित पानीमुहान, जमीन र भौतिक संरचना (नाम, स्थान, क्षेत्रफल)

यस गाउँपालिकामा वडा नं ३ सवैभन्दा बढी जम्मा ८ वटा पानी मुहान रहेका छन् भने सवै भन्दा कम वडा नं. ५ मा रहेका देखिन्छ । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

क्र.सं.	संरक्षित पानीमुहान, जमीन र भौतिक संरचनाको नाम	वडा नम्बर	संरक्षित पानी मुहान, जमीन, खेतवारी र संरचना	
			इकाई	परिमाण
१	संरक्षित पानी मुहान	१/२		सुरक्षित पानी मुहान
२	पानपाटा खानेपानी	१/२		सुरक्षित पानी मुहान
३	खाडी तथा खाडल खानेपानी	१/२		जमिन
४	चिप्ले ढुङ्गा खानेपानी	१/२		सुरक्षित पानी मुहान
५	रस्या खानेपानी	१/२		सुरक्षित पानी मुहान
६	काँकरकोट खानेपानी	१/२		सुरक्षित पानी मुहान
७	कोरयालीघर खानेपानी	१/२		सुरक्षित पानी मुहान
८	गोमानी खानेपानी	३		सुरक्षित पानी मुहान
९	गाग्धा खानेपानी	३		सुरक्षित पानी मुहान
१०	पन्यारी खानेपानी	३		सुरक्षित पानी मुहान
११	ऐरेडी खानेपानी	३		सुरक्षित पानी मुहान
१२	चेडपानी खानेपानी	३		सुरक्षित पानी मुहान
१३	सभ्याखोला खानेपानी	३		सुरक्षित पानी मुहान
१४	गोलडाँडा खानेपानी	३		सुरक्षित पानी मुहान
१५	कायाखोला खानेपानी	३		जमिन
१६	ज्याती खानेपानी	४		जमिन
१७	लाफडी खानेपानी	४		जमिन
१८	सैनगाउँ खानेपानी	४		जमिन
१९	जगेरा खानेपानी	४		जमिन
२०	धूली खानेपानी	४		सुरक्षित पानी मुहान
२१	गुदुखोला खानेपानी	५		सुरक्षित पानी मुहान
२२	न्यूना घट्ट खोला खानेपानी	५		सुरक्षित पानी मुहान

श्रोत: सहभागितमूलक सर्वेक्षण, २०७४

६.४ फोहोरमैला व्यवस्थापन

यस गाउँपालिका क्षेत्र भित्र फोहोरमैला व्यवस्थापनको उपयुक्त प्रबन्ध भएको छैन । जनसंख्याको बृद्धि, बढ्दो औद्योगिकीकरणका कारण फोहोरमैला निष्काशनमा पनि बृद्धि हुने र त्यसले समग्र पर्यावरणमा पनि असर गर्न सक्ने भएकोले घरबाट निष्काषित हुने कुहिने तथा नकुहिने फोहोरहरु साथै औद्योगिकजन्य फोहोरको व्यवस्थापन गर्न जरुरी देखिएको छ । यस सम्बन्धी विवरण निम्न अनुसार रहेको छ ।

पारिवारिक विवरण	नदि वा खोल्सामा	सडकमा	फोहोर थुपार्ने ठाँउ, कन्टेनर	घरमा नै लिन आउछ	आफ्नै कम्पाउण्डमा	कम्पोष्ट मल वनाईन्छ	थाहा छैन
परिवार संख्या	५२		२५				२९६
प्रतिशत	१४		७				९७

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण २०७४

परिच्छेद ७: भौतिक विकासको अवस्था

यस परिच्छेदमा भौतिक पूर्वाधारको स्थिति र त्यसको उपयोगको अवस्थालाई प्रस्तुत गरिएको छ। जस अन्तरगत सडक, विद्युत, भवन, वस्ती, उर्जा, सूचना संचार र आवास र भवन जस्ता विषयहरू समावेश गरिएको छ।

७.१ यातायात पूर्वाधार

७.१.१ सडक संजालको विद्यमान अवस्था

यस गाउँपालिकामा सडक सञ्जालले छोएको छैन। अहिले चैनपुर ताक्लाकोट मार्ग अर्न्तगत तल्कोट गाउँपालिकामा पर्ने रुपातोलावाट करिब ४० कि.मी. र रुपातोला तल्लकोट मार्ग अर्न्तगत तल्कोट गाउँपालिकाको खौउलावाट करिब ३५ कि.मी. पैदल यात्रा गरी (करिब २ दिन) साईपाल गाउँपालिका अर्न्तगत वडा नं. १ धलौनमा पुगिन्छ। साईपाल गाउँपालिकालाई सडक सञ्जालमा जोड्नका लागि केन्द्रीय र प्रादेशिक सरकारले विशेष व्यवस्था गर्न आवश्यकता देखिन्छ। स्थानीय जनताहरूले साईपाल गाउँपालिकालाई सडक सञ्जालमा चाँडो भन्दा चाँडो जोड्न हेलिकप्टरवाट डोजरलाई साईपाल गाउँपालिका भारी सडक निर्माण गर्नुपर्नेमा जोड दिएका छन्।

वडा नम्बर	सडक तथा पैदलमार्गको नाम	जोडिने वस्तीहरू		लम्बाई (कि.मि.)	प्रकार (कच्ची, ग्राभेल, कालो पत्रे)	लाभान्वित जनसंख्या
		देखि	सम्म			
१	०	०	०	०	०	०
२	०	०	०	०	०	०
३	०	०	०	०	०	०
४	०	०	०	०	०	०
५	०	०	०	०	०	०

७.१.२ पैदल मार्ग

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा वडा नं १देखिवडा नं ५ सम्म १वटा पैदल मार्ग र अन्य सहायत पैदल मार्गहरू रहेका छन्। यी पैदलमार्गले गाउँपालिकाका विभिन्न वस्तीहरूलाई जोडेका छन्। ती पैदलमार्ग सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ।

क्र.सं	पैदल मार्गको वर्गीकरण	लम्बाई कि.मि.	पैदल मार्गको औसत चौडाइ (मि.)	प्रदल मार्गले सेवा पुगेका वडाहरू
१	मुल वाटो(धलौन देखि धूली)	२०	५ फिट	१ देखि ५
२	काँडा देखि न्यूना	६	५ फिट	३ देखि ५
३	इँटा विच्छाइएको वाटो	०	०	०
४	हुंगा छापेको वाटो	५०० मीटर	७ फिट	१ , २
५	सिँढी तथा खुडकिला/भचाड	०	०	०

श्रोत: सहभागितमूलक सर्वेक्षण, २०७४

१.३ भोलुंगे पुल तथा पुलपुलेसा

यस गाउँपालिका क्षेत्र भित्र सेति नदी, घाट गंगा र गनै गाडमा भोलुङ्गे पुल रहेका छन्। थरुनी गाड, रामुखोला, काँडा र काँकरकोट जोड्ने पुल, इमालदारमा तल्लकाल पुल बनाउनु पर्ने देखिन्छ। यी स्थानहरूमा पुल नहुँदा मानिस तथा वस्तुभावहरूलाई आवतजावत गर्न निकै कठिन अवस्था भोग्नु परेको छ। यस गाउँपालिकामा रहेका सेती नदी तथा अन्य सहायक नदी र खोलामा भएका पुलहरूको संख्या ५ रहेका छन्। यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ।

वडा नं.	पुलको नाम	पुल भएको खोला वा खोल्सीको नाम	जोडिने वस्तीहरु		भोलुङ्गे/काठे	लम्बाई (मि.)	अवस्था (राम्रो, ठिकै, जिर्ण)	निर्मित
			देखि	सम्म				
४	माकारा सेती पुल	सेती नदी	धूली, लाफडी	वलौडी	भोलुङ्गे	१००	राम्रो	२०५५
५	वन्थु खोला पुल	तपोवल सेती पुल सेती	काँडा, काया	न्यूना	भोलुङ्गे	१५०	राम्रो	२०७०
१	घाट खोला पुल	घाट गंगा	काँकरकोट	जिमा, काँडा	भोलुङ्गे	१५०	राम्रो	२०५९
२	गनै गाडको पुल	सेती नदी धूली	जाडलेक	धलौन	भोलुङ्गे	१५०	राम्रो	२०६२

श्रोत: सहभागितमूलक सर्वेक्षण, २०७४

७.१.३ सवारी रुटको विवरण

यस गाउँपालिकामा सडक सञ्जालको पहुँचवाट विमुख भएकोले सवारी रुटको व्यवस्था छैन।

सवारी रुट			
देखि	सम्म	समय	गाडीको प्रकार

७.१.४ सरकारी तथा सामुदायिक भवनहरु

यस गाउँपालिका भित्र रहेका सरकारी तथा सामुदायिक भवन सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेका छन्।

क्र.स.	गापा/नपाको नाम	भवनको प्रकृति : वटा			गापा/नपाको वडा नं.	कैफियत
		गोटा	कच्ची	पक्की		
१	गाउँपालिकाको भवन (साविक गाविस)	१		√	३	
२	स्वास्थ्य चौकि काँडा	१		√	३	
३	पशु स्वास्थ्य भवन	१	√		३	
४	धलौन सामुदायिक स्वास्थ्य केन्द्र	१	√		२	
५	धूली सामुदायिक स्वास्थ्य केन्द्र	१	√		४	

स्रोत : संस्थागत सर्वेक्षण ३०७४

७.१.६ टाढाको वस्तीबाट सम्बन्धीत गापा नपाको केन्द्र पुग्न लाग्ने अनुमानित समय

यस गाउँपालिकाको सबैभन्दा टाढा रहेको वडा नं. १, २, ३ र ४ वडाहरु हुन। यहाँबाट करीब ६ घण्टामा गाउँपालिकाको केन्द्र काँडामा पुग्न सकिन्छ। यस सम्बन्धि विस्तृत विवरण निम्न अनुसार रहेको छ।

वडा नं.	वस्तीको नाम	गाउँपालिका रहेको स्थान	गा.पा.पुग्न लाग्ने समय (घण्टा)	सेवाप्राप्त गरी घर फर्किन लाग्ने समय	रोड वाट गा.पा.पुग्ने समय	रोड वाट वस्तीमा पुग्न लाग्ने समय

१	धलौन	वडा नं. ३	३	८	२ दिन	२ दिन
	धलौन	वडा नं. ३	३	८	३ दिन	२ दिन
२	जिमा धलौन	वडा नं. ३	३	८	३ दिन	२ दिन
३	लासिदेखि कायां	वडा नं. ३	३० मी	२	३ दिन	३ दिन
	कांडा गाउँ, लासी	वडा नं. ३	२० मी.	२	३ दिन	३ दिन
४	धुली	वडा नं. ३	३	८	३ दिन	३ दिन
	लाफडी	वडा नं. ३	३	८	३ दिन	३ दिन
५	वलौडी	वडा नं. ३	३	८	३ दिन	३ दिन
	न्युना	वडा नं. ३	३	८	३ दिन	३ दिन

श्रोत: सहभागितात्मक तथा संस्थागत सर्वेक्षण, २०७४

७.१.७ बसपार्क तथा बस विसौनी सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा हालसम्म यातायातका साधन सञ्चालनमा नआएकोले कुनै पनि प्रकारको बस विसौनी तथा बसपार्कका प्रबन्ध हालसम्म नभएको पाइएको छ।

७.२ विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा

७.२.१ इन्धन उपयोग विवरण (खाना पकाउने इन्धनको आधारमा घरपरिवार)

गाउँपालिकामा प्रायजसो सबै घरपरिवार दाउरालाई खाना पकाउने मुख्य इन्धनको रूपमा उपयोग गर्ने गर्दछन्। कूल ३७१ घरधुरी मध्ये ९९.९० प्रतिशत वा ३७० घरपरिवारमा दाउराको उपयोग हुने गरेको देखिन्छ। अन्य १ घरपरिवारमा गोबर ग्याँसको रूपमा उपयोग हुँदै आएको छ। यस सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

वडा नं.	वस्तीको नाम	दाउरा	गुइठा	गोबरग्याँस	मट्टीतेल	एल.पि.ग्याँस	विजुली	अन्य
१	जिमा र धलौन	४४						
	धलौन	४२						
२	धलौन	४८						
३	वाँचौका, कांया, लासी आदि	६०						
	काँडा र लासी	३८						
४	धूली	२५		१				
	लाफडी, जगेडा, ज्याती र सैनगाउँ	६९						
५	वलौडी	१७						
	न्युना	२७						
जम्मा		३७०	०	१	०	०	०	०

खाना पकाउने इन्धनको प्रयोग गर्ने घरपरिवारहरू निम्न प्रतिशतमा रहेका छन्।

सि.नं.	इन्धनको प्रकार	घरपरिवारको संख्या	प्रतिशत
--------	----------------	-------------------	---------

१	दाउरा	३६८	१००
२	गूइठा	१	०
३	गोबरग्यांस	१	०
४	मट्टीतेल	०	०
५	एल.पि.ग्यांस	०	०
६	विजुली	०	०
७	अन्य	०	०
जम्मा		३७०	१००

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण २०७४

७.२.२ बत्ति बाल्ने इन्धनको प्रयोगको आधारमा घरपरिवार

यस क्षेत्रमा बत्तीको लागि उपयोग गरिने इन्धनको रूपमा विजुली, मट्टीतेल, सोलार लगायतका रहेका छन् । जस मध्ये सबै भन्दा कम भरो ८ घरपरिवार र मट्टीतेल ८ घरपरिवारले उपयोग गर्ने गरेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी अन्य विवरण देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

वडा नं.	वस्तीको नाम	वत्तीको स्रोतहरु				
		मट्टीतेल	विजुली	गोबरग्यांस	सोलार	भरो
१	जिमा र धलौन				४४	
	धलौन	२			४१	१
२	धलौन	१			४४	२
३	वांच्चौका, कांया, लासी				६०	
	काँडा र लासी				३८	
४	धूली	२			१९	४
	लाफडी, जगेडा, ज्याती र सैनगाउं				६९	
५	वलौडी	३			१३	१
	न्युना	०	२७			
जम्मा		८	२७	०	३२८	८

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण २०७४

कुन घरपरिवारले कुन बत्तीको स्रोत प्रयोग गरिरहेका छन् र कति प्रतिशत घरपरिवारले बत्तीको स्रोतमा के प्रयोग गरिरहेका छन्ने सोको विवरण प्रतिशतमा निम्न अनुसार उल्लेख गरिएको छ ।

सि.नं.	बत्तीको प्रकार	घरपरिवार संख्या	प्रतिशत
१	विजुली	२७	७
२	मट्टीतेल	८	२
३	सोलार	३२८	८९
४	जेनेरेटर	०	०
५	गोबरग्यांस	०	०
६	भरो	८	२
जम्मा		३७१	१००

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण २०७४

७.३.३ जलविद्युत, सौर्य उर्जा, वायु उर्जाबाट विद्युत उत्पादन विवरण

यस गाउँपालिकामा रहेका १ वटा लघु जलविद्युत आयोजनाको काम सम्पन्न भएको छ भने अन्य ३ वटा लघु जलविद्युत आयोजनाको काम शुरु भएको देखिन्छ। यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ।

क्र.स	विद्युत उत्पादन आयोजनाको नाम	ठेगाना	क्षमता (वाट, किलोवाट वा मेघावाट)	कैफियत
१	न्युना लघुविद्युत आयोजना	साईपाल-५, न्युना	८	
२	लोकन्तेखोला लघुविद्युत आयोजना	साईपाल-४, धूली	२२	काम भैरहेको छ।
३	कायाखोला लघुविद्युत आयोजना	साईपाल -३, काँया	१०	काम भैरहेको छ।
४	गडघट्ट लघु जलविद्युत	साईपाल १, धलौन		पास हुन बाँकी
जम्मा			४०	

श्रोत: सहभागितात्मक तथा संस्थागत सर्वेक्षण, २०७४

७.३ सञ्चार तथा प्रविधि

७.३.१ आधुनिक सुविधामा पहुँच सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा उपलब्ध सेवा सुविधा हेर्दा अधिकांश घरधुरीले रेडियो जस्ता सुविधाको उपयोग गरेको देखिन्छ। यस गाउँपालिकामा कुनै पनि टेलिफनका टावरहरु छैन। टेलिफन गर्न अग्लो ठाउँमा गएर टेलिफन सम्पर्कमा आउने गर्दछन्। वडा स्तरमा आधुनिक सुविधाको प्रयोग गर्ने घरपरिवार विस्तृत विवरण देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

वडा नं.	वस्तीकोड	रेडीयो क्यासेट	टि.भि.	टेलिफोन/मोवाईल	कम्प्युटर	इमेल इन्टरनेट	अन्य
१	जिमा र धलौन	४१	४	५			२
	धलौन	३९	२	९			
२	धलौन	४१	२	१	१		
	वाँच्चौका, काँया, लासी	५८	३	५			
३	काडां र लासी	३२		२७			
	धूली	२३	४				
४	लाफडी, जगेडा, ज्याती र सैनगाउँ	६२	२	३	३		
	वलौडी	१४		२			
५	न्युना	२६		२			
	जम्मा	३३६	१७	५४	४	०	२

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०७४

यस गाउँपालिकामा सेवा सुविधाहरुमा पहुँच स्थापित गर्ने घरपरिवारमा ४५ प्रतिशत अर्थात ३३६ घरपरिवारले सञ्चारका लागि रेडियो र १३ प्रतिशत अर्थात ५४ घरपरिवारले टेलिफन सेवा प्रयोग गरिएको देखिन्छ। यस सम्बन्धिविवरण निम्न अनुसार रहेको छ।

सि.नं.	सेवा सुविधाको विवरण	घरपरिवार	प्रतिशत
१	कुनै सेवा सुविधा नभएका	१६	४
२	कम्तीमा एउटा सुविधा भएका	३०९	४५
३	रेडियो भएका	३३६	४५
४	टि.भी भएका	१७	४

५	केवल लाइन जोडेका	०	०
६	कम्प्युटर भएका	४	१
७	इन्टरनेट सुविधा भएका	०	
८	टेलिफोन भएका	४	१
९	मोवाइल	५४	१३
१०	गाडी भएका	०	०
११	मोटर साइकल	०	०
१२	साईकल	०	०
१३	फ्रिज	०	०
जम्मा घरधुरी संख्या		३७१	१००

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०७४

७.३.२ हुलाक, पत्रपत्रिका, दुरसंचार र रेडियो स्टेसन सम्बन्धि विवरण

गाउँपालिकामा १वटा अतिरिक्त हुलाक कार्यालय रहेका छन् । यस गाउँपालिकामा कुनै पनि दुरसञ्चारका टावरहरु रहेका छैनन् । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

विवरण	नम	ठेगाना
हुलाक	काँडा अतिरिक्त हुलाक	साईपाल ३, काँडा
दुर सञ्चार टावर	०	०

श्रोत: सहभागितात्मक सर्वेक्षण, २०७४

७.४ आवास तथा भवन

७.४.१ घरको जगको आधारमा घरपरिवार

गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका घरहरु जगको आधारमा हेर्दा सबै भन्दा उच्च संख्यामा ढुङ्गा, इटा र माटो प्रयोग भएका घरमा बस्ने घरपरिवार संख्या ३७० रहेको छ भने ढुङ्गा र सिमेन्ट प्रयोग भएकाको घरपरिवारको संख्या १ मात्र रहेको छ । यस सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

वडा नं.	वस्तीको नाम	घरको जगको प्रकार				
		ढुंगा, इटा र सिमेन्टको प्रयोग	ढुंगा, इटा र माटोको प्रयोग	आरसिसि	काठको खाँबो भएको	जम्मा
१	जिमा र धलौन		४३	१		४४
	धलौन		४३			४३
२	धलौन		४८			४८
३	वाँचौका, काया, लासी		६०			६०
	काडा र लासी		३८			३८
४	धूली		२५			२५
	लाफडी, जगेडा, ज्याती र सैनगाउ		६९			६९

५	वलौडी		१७			१७
	न्युना		२७			२७
जम्मा			३७०			३७१

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण २०७४

७.४.२ छानाको प्रकारका आधारमा घरधुरी

गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका घरहरू जगको आधारमा हेर्दा सबै भन्दा उच्च संख्यामा ढुङ्गा, माटो र स्लेट प्रयोग भएका २४७घरमा बस्ने घरपरिवार रहेको छन भने खर वा फुसको प्रयोग भएकाको घरपरिवार संख्या १११ रहेको छ । यस सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

वडा नं.	वस्तीको नाम	छानाको प्रकार					जम्मा
		खर वा फुसको	ढुङ्गा, माटा, स्लेट	जस्तापाता	माटोले छाएको	ढलान	
१	जिमा र धलौन	१	४२			१	४४
	धलौन	२	४१				४३
२	धलौन		४८				४८
३	वांचौका, कांया, लासी		६०				६०
	काडां र लासी	४	३४				३८
४	धूली	२५					२५
	लाफडी, जगेडा, ज्याती र सैनगाउं	४७	११	११			६९
५	वलौडी	१६	१				१७
	न्युना	१६	१०				२७
जम्मा		१११	२४७	११		१	३७१

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०७४

यस गाउँपालिकामा रहेका जम्मा ३७१ घरपरिवार मध्य ६७ प्रतिशतले ढुङ्गा, माटा, स्लेट, ३० प्रतिशतले खर वा फुस र ३ प्रतिशत घरपरिवारले जस्तापाता र १ घरपरिवारले ढलानको प्रयोग गरी छाना बनाएका छन् । यस सम्बन्धि निम्न अनुसारको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

सि.नं.	घरको प्रकार	संख्या	प्रतिशत
१	खर वा फुसको	१११	३०
२	ढुङ्गा, माटा, स्लेट	२४८	६७
३	जस्तापाता	११	३
४	माटोले छाएको	०	०
५	ढलान	१	०
जम्मा		३७१	१००

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०७४

७.४.३ घरको पर्खालको आधारमा घरपरिवार

यस क्षेत्रका घरहरूलाई घरको पर्खालको प्रकारका आधारमा हेर्दा सबै भन्दा उच्च संख्यामा ढुङ्गा, इटा र माटो प्रयोग भएका घरहरूमा ९९ प्रतिशत घरपरिवार बस्ने गरेको देखिन्छ। यस सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

क्र.सं.	घरको भित्ताको प्रकार	घरपरिवार संख्या	प्रतिशत
१	ढुङ्गा र माटो प्रयोग	३६८	९९
२	ढुङ्गा र सिमेन्ट प्रयोग	१	०.३
३	काठ वा चिरपट	०	
४	बाँस	०	
५	काँचो इटा	०	
६	अन्य	०	
७	नखुलेको	२	०.७
जम्मा		३७१	१००

स्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण २०७४

७.४.४ शवदाह स्थल तथा समाधिस्थल सम्बन्धि विवरण

यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र शव विसर्जनका लागि ५ वटा शवदाहस्थलहरू रहेका छन्। यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ।

सि.नं.	शवदाह गर्ने स्थल	ठेगाना	अवस्था	कैफियत
१	गनै गाड	साईपाल गा.पा. वडा नं. १, २	व्यवस्थित नभएको	
२	घाटगंगा	साईपाल गा.पा. वडा नं. ३	व्यवस्थित नभएको	
३	कायाँ लोद्या डाडाँ	साईपाल गा.पा. वडा नं. २	व्यवस्थित नभएको	बौद्ध धर्मालम्बी
४	न्यूना सेती नदी किनार	साईपाल गा.पा. वडा नं. ५	व्यवस्थित नभएको	
५	धुली बलौडी सेती नदी छाल	साईपाल गा.पा. वडा नं. ४	व्यवस्थित नभएको	बौद्ध धर्मालम्बीले लासलाई गाड्ने गर्दछन्

स्रोत: सहभागितात्मक सर्वेक्षण, २०७४

परिच्छेद ८: आम्दानी र खर्चका स्रोतहरूको स्थिति

यस परिच्छेदमा औसत मासिक पारिवारिक आम्दानी, औसत मासिक पारिवारिक बचत र ऋणका स्रोत तथा उपयोगको अवस्थाका बारेमा विश्लेषण तथा प्रस्तुती गरिएको छ ।

८.१ औसत मासिक पारिवारिक आम्दानीको अवस्था

यस गाउँपालिकाको मुख्य आम्दानीको स्रोत वनपैदावार तथा जडिवुटी हरेको छ । एक परिवारले एक वर्षमा न्यूनतम आम्दानी एक लाख ८० हजार रुपिया सम्म हुने गर्दछन् भने अधिकतम आम्दानी १२ लाख सम्म हुने गरेको सर्वेक्षणले देखाएको छ । दुई वा तीन महिनामा एक लाख देखि १२ लाख सम्म हुने आम्दानीलाई मासिक आम्दानीमा रूपान्तरण गर्दा ३ प्रतिशत घरपरिवारले मासिक आम्दानी न्यूनतम १५ हजार र ८८ घरपरिवारले मासिक अधिकतम आम्दानी २५ हजार भन्दा माथि हुने गरेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी विवरण निम्न अनुसार उल्लेख गरिएको छ ।

क्र.स.	औसत मासिक पारिवारिक आम्दानी विवरण (रुपैयामा)	परिवार सख्या	प्रतिशत
१	१००० भन्दा कम	-	-
२	१००० देखि २०००	-	-
३	२००१ देखि ३०००	-	-
४	३००१ देखि ५०००	-	-
५	५००१ देखि १००००	-	-
६	१०००० देखि १५०००	१०	३
७	१५००० देखि २५०००	३५	९
८	२५००० भन्दा माथि	३३५	८८
जम्मा		३८०	१००

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण २०७४

८.२ औसत मासिक पारिवारिक बचतको अवस्था

यस गाउँपालिकाको पारिवारिक अवस्थाको विश्लेषण गर्दा २४ प्रतिशत घरपरिवारको मासिक बचत शुन्य हुँने सर्वेक्षणले देखाएको छ । थोरै अर्थात ११ प्रतिशत परिवारहरूले ५०० देखि २००० सम्म मासिक बचत हुने गरेको र १७ प्रतिशत परिवारले औसत मासिक १० हजार भन्दा माथिको बचत हुँने गरेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी विवरण निम्न अनुसार रहेको छ ।

क्र.स.	औसत मासिक पारिवारिक बचत विवरण (रुपैयामा)	परिवार सख्या	प्रतिशत
१	शून्य	९०	२४
२	५०० देखि १०००	१३	४
३	१००१ देखि २०००	२५	७
४	२००१ देखि ३०००	३१	८
५	३००१ देखि ५०००	७५	२०
६	५००१ देखि १००००	७३	२०
७	१०००० भन्दा माथि	६४	१७
जम्मा		३७१	१००

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण २०७४

८.३ आमदानीका स्रोतहरू

भेडा वाखा पालन र जडिवुटीको संकलन र विक्रि वितरणबाट हुने आमदानी नै यस गाउँपालिकाका वासिन्दाहरूको लागि मुख्य आमदानीको स्रोत हो । यस सम्बन्धी विवरण निम्न अनुसार उल्लेख गरिएको छ ।

वडा नं.	आमदानीका मुख्य स्रोतहरू					
	कृषि तथा पशुपालन	ब्यापार तथा उद्योग	नेकरी तथा पेन्सन	बैदेशिक रोजगार	जडिवुटी	ज्याला मजदूरी
१	७५५,०००.००	५३५,०००.००	३५३,०००.००		७,८९०,०००.००	
	९८५,०००.००	१,६७०,०००.००	२००,०००.००		६,७२५,०००.००	
२	४७५,०००.००	५००,०००.००	६२,४००.००	१००,०००.००	४,३१५,०००.००	
३	३,९८७,०००.००	११४,०००.००	९५१,०००.००	२०,०००.००	६,६७५,०००.००	
	३,९३७,०००.००		३०८,०००.००		३,५८५,०००.००	
४	२,१८१,०००.००				३,३६२,०००.००	
	१५,०००,०००.००	७,५००,०००.००	७५५,०००.००		९,४४५,०००.००	
५	१,०५०,०००.००	१.००			१,४४९,०००.००	
	२,१०१,०००.००	७१०,०००.००	२२,०००.००		३,३३०,०००.००	
जम्मा	३०,४७१,०००.००	११,०२९,००१.००	२,६५१,४००.००	१२०,०००.००	४६,७७६,०००.०	

स्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण २०७४

८.४ खाद्यान्नको अवस्था सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा खाद्यान्न आत्मनिर्भरतालाई हेर्नेहो भने ६० प्रतिशत घरपरिवारलाई ३ महिना भन्दा कम, ३२ प्रतिशत घरपरिवारलाई २ देखि ६ महिना सम्मलाई आफ्नो खेतवारीबाट खाद्यान्न पुग्छ भने बाँकी पहिनाको खाद्यान्न किनेर खानुपर्ने अवस्था देखिन्छ । ६ महिना देखि ९ महिना सम्म खाना पुग्ने घरपरिवारहरू ४ प्रतिशत रहेका छन् । वर्षको धेरै जसो महिना खाद्यान्न किन्नु पर्ने तर यातायातको अभाव र भौगोलिक विकटताको कारणले गर्दा जडिवुटीबाट आमदानी हुने रकम खाद्यान्नमा लगानी गर्नु पर्ने अवस्था देखिन्छ । यस सम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

वडा नं.	जम्मा परिवार संख्या	३ महिना भन्दाकम		३ देखि ६ महिना		६ देखि ९ महिना		९२ महिना		खान पूगेर बेच विखन गर्ने	
		संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
१	४४	१३	२९.५५	२७	६१.४	४	९.०९				
	४३	२७	६२.७९	१५	३४.९	१	२.३३				
२	४८	२९	६०.४२	१७	३५.४	२	४.१७				
३	६०	३७	६१.६७	२२	३६.७	१	१.६७				
	३८	१८	४७.३७	२०	५२.६						
४	२५	२५	१००								
	६९	६०	९२.३१	२	३.०८	३	४.६२				
५	१७	१३	७६.४७	३	१७.७	१	५.८८				
	२७	११	३६.६७	१३	४३.३	५	१६.७	१	०.२६		
कुल	३७१	२३३	६०.१०	११९	३२.०७	१७	४.६८	१	०.२६	०	०

स्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण २०७४

८.५ खर्चका क्षेत्रहरु

यस गाउँपालिकामा वसोवास गर्ने घरपरिवारको वढी खाना खर्चमा हुने देखिन्छ। त्यसपछि लत्ता कपडा, स्वास्थ्य उपचार र शिक्षामा खर्च हुने गरेको देखिन्छ। यस सम्बन्धि विवरण निम्न अनुसार उल्लेख गरिएको छ।

वडा नं.	खर्चका क्षेत्रहरु					
	खाना खर्च	लत्ता कपडा	शिक्षा	स्वास्थ्य उपचार	चाड पर्व तथा मानेरन्जन	अन्य
1	755000	771000	365000	476502	130000	217020
	985000	806000	200000	452000	150000	264502
2	525000	784000	82400	690000	420000	199000
3	4027000	220500	961000	1212500	679000	190601
	3957000	653000	328000	469000	1243000	255100
4	2221000	558000	5000	252000	5000	90400
	15000000	4175000	825000	1009000	45000	166203
5	1100000	211000	10000	111500	162000	9700
	2161000	458500	30000	176000	316500	13331
जम्मा	30731000	8637000	2806400	4848502	3015500	1406887

स्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण २०७४

८.६ संस्था उवम् ब्यक्तिसंग लिउको ऋण सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा वसोवास गर्ने ९० घरपरिवारले साहु महाजनवाट ऋण लिने गरेको देखिन्छ भने बाँकी ५ जनाले बैंक वा वित्तीय संस्थावाट ऋण लिएको देखिन्छ। यस सम्बन्धी विवरण निम्न अनुसार उल्लेख गरिएको छ।

वडा नं.	जम्मा परिवार संख्या	बैंक वा वित्तीय संस्था	सहकारी संस्था	समुह वा सामूदायिक संस्था	साहु महाजन
1	44				9
	43				12
2	48	1			7
3	60	1			15
	38				8
4	25				8
	69	3			23
5	17				5
	27				3
जम्मा	371	5			90

स्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण २०७४

परिच्छेद ९: संस्थागत तथा सुशासनको स्थिति

यस परिच्छेदमा संगठनात्मक तथा मानव संशाधनको विद्यमान अवस्था, सेवा सुविधा संचालन र नागरिक संगठन सम्बन्धी विश्लेषण तथा प्रस्तुती गरिएको छ ।

९.१ संगठनात्मक तथा मानव संशाधनको अवस्था

गाउँपालिकाको संगठनात्मक अवस्था हेर्दा गाउँसभा, गाउँकार्यपालिका, विषयगत शाखा वडा कार्यालय र विषयगत समितिहरु रहेका छन् । गाउँपालिकामा निम्न अनुसारका कर्मचारीहरु कार्यरत रहेका छन् ।

सि.नं.	कर्मचारीको नाम थर	पद	कार्यरत शाखा	सम्पर्क नं.	कैफियत
१	राधाकृष्ण जोशी	नि.प्र.प्रमुख अधिकृत		९७४९०११९३९	
२	गजाधर सार्कि	लेखापाल		९८६५९६०९९०	
३	धुव्रराज जोशी	सूचना प्रविधि अधिकृत		९८४९०२८७५५	
४	कृष्णराज जोशी	वडा सचिव		९८५८४२२०३९	
५	सिद्धराज जोशी	वडा सचिव		९७४९००९६८३	
६	कृष्णराज जोशी			९८६५६२०१३५	
७	भागेश्वर चौधरी	एच.ए	स्वास्थ्य शाखा	९८४८४२८६२४	
८	संजय चौधरी	एच.ए	स्वास्थ्य शाखा	९८५८४१६९९५	
९	राजेन्द्र प्रशाद पण्डित	प्रा.स.	कृषि		
१०	सुमन सिंह	ना.प्रा.स	कृषि	९८६८४०६६५०	
११	लाल सिंह डडाल	प्रा.स.	भेटनरी	९८६५९७००१६	
१२	कलक वोहरा	का.स.		९८६१०५८६१४	
१३	मिलन धामी	का.स.			
१४	अमर वोहरा	का.स.			

९.२ गाउँपालिका/नगरपालिकाका सरकारी कार्यालय तथा निकायहरु

यस गाउँपालिकामा सरकारी स्वामित्वका सामुदायिक विद्यालय र स्वास्थ्य संस्थाहरु मात्र रहेको छ । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार छ ।

क्र.स.	सरकारी कार्यालय	नाम	स्थान	वार्ड नं.	जनशक्ति (जना)	कार्यक्षेत्र
१.	स्थानीय तह					
	०	०	०	०	०	०
२	स्वास्थ्य संस्थाहरु	काँडा स्वास्थ्य चौकी	काँडा	३	५	साईपाल गाउँपालिका

क्र.स.	सरकारी कार्यालय	नाम	स्थान	वार्ड नं.	जनशक्ति (जना)	कार्यक्षेत्र
		धलौन सामुदायिक स्वास्थ्य केन्द्र	धलौन	१		वडा नं. १ र २
		धूली सामुदायिक स्वास्थ्य केन्द्र	सैनगाउँ	४		वडा नं. ४ र ५
३	हुलाक	०	०	०	०	०

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७४

९.३ सामुदायिक संस्था विवरण

यस गाउँपालिकामा १० सामुदायिक संस्थाहरू छन्ने यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

क्र.सं.	नाम ठेगाना	संख्या	लाभान्वित घरपरिवार	सदस्य संख्या		
				महिला	पुरुष	जम्मा
१	नमामूल सामुदायिक संस्था	१	२५			
२	लांगा सामुदायिक संस्था	१	२६			
४	साईपाल सामुदायिक संस्था	१	२६			
५	न्यू जनजागृती सामुदायिक संस्था	१	२२			
६	सेवा सुधार सामुदायिक संस्था	१	२३			
७	धोडापहाडी सामुदायिक संस्था	१	२७			
८	काँडा सुधार सामुदायिक संस्था	१	२८			
९	चेतनशिल सामुदायिक संस्था	१	३२			
१०	लांगानवामूल सामुदायिक संस्था	१	५१			
जम्मा		९	२६०			

स्रोत : सहभागितामूलक सर्वेक्षण २०७४

९.४ आमा,महिला समूह तथा परम्परागत समूहको विवरण

गाउँपालिकामा रहेका विभिन्न परम्परागत तथा आमा महिला समूहको विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

नाम ठेगाना	परम्परागत समूह (गुठी, भेजा आदि)								वचत रकम
	संख्या	सदस्य संख्या			समेटेको परिवार				
		महिला	पुरुष	जम्मा	दलित	जनजाति	अन्य	जम्मा	
गरिवी निकारण समुह, लाफडी	१	१२	१३	२५	१	५		६	७०००००
सिउरा देवी आमा समुह, कांया	१	१५०		१५०					१००,०००
कालो लांगो सा.संस्था, लासी	१	४	१८	२२					१५०,०००
लांगा सुधार सा.संस्था, धुलि	१	१२	१४	२६					६००,०००
जम्मा	४	१७८	४५	२२३	१	५	०	६	१५५००००

स्रोत : सहभागितामूलक सर्वेक्षण २०७४

९.५ नागरिक सचेतना केन्द्र र टोल विकास संस्थाको विवरण

नागरिक सचेतना केन्द्रको नाम	वडा	समूहमा आवद्ध परिवार तथा सदस्य विवरण	वचत	लगानी	लगानीको
-----------------------------	-----	-------------------------------------	-----	-------	---------

र ठेगाना	नम्बर	सदस्य संख्या			समेटेको परिवार				रकम (रु.)	रकम (रु.)	मुख्य क्षेत्र
		महिला	पुरुष	जम्मा	दलित	जनजाति	अन्य	जम्मा			
टोल विकास संस्था											
नागरिक सचेतना केन्द्र											
नागरिक मंच											

९.६ कृषक तथा उद्यमी तथा बचत समूहको विवरण

यस गाउँपालिकामा २ महिलाहरूले अनौपचारिक बचत समूहको निर्माण गरी संचालन गर्ने गरेका छन् । यी समूहहरूलाई वैधानिकरूपमा दर्ता गरी बचत तथा ऋण समूहहरूलाई परिचालन गर्न आवश्यक छ । महिलाहरूले अनौपचारिक बचत समूहको विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

नाम ठेगाना	संख्या	सदस्य संख्या			समेटेको परिवार				बचत रकम	लगानी रकम				लगानीका क्षेत्रहरु
		महिला	पुरुष	जम्मा	दलित	जनजाति	अन्य	जम्मा		दलित	जनजाति	अन्य	जम्मा	
सिउरादेवी म.सा बचता, धलौन	१	१०५		१०५	१५	१०		२५	१०००००					
काँडा बचत संस्था	१	७५		६६	२	३		५	६५०००					

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७४

९.७ गैर सरकारी संस्था सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा सामुदायिक विकास कार्यक्रम, गरिवी निकारण कोषको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगमा विकास कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिरहेका छन् । यसको विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

गैससको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	वार्षिक बजेट (रु.)	विषयगत क्षेत्र	जनशक्ति संख्या	सहयोगी विकास साभेदारको नाम
गरिव संग विपि कार्यक्रम			जिविकोपार्जन		नेपाल सरकार
सामाजिक विकास केन्द्र (गरिवी निकारण कोष)	१-५		कृषि, शिक्षा	७५०	नेपाल सरकार
सामाजिक प्राविधिक सेवा समुह (सुआहारा)	१-५		पोषण	५	यू.एस.एड
उरै भन्ज्याङ्ग युवा क्लव	१-५		कृषि, स्वास्थ्य, पशु	२०३	

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७४

८.८ आय विवरण संविधान र ऐन अनुसार

आय शीर्षक	गत वर्ष (रु. हजारमा)		चालु वर्ष (रु हजारमा)
	अनुमानित	वास्तविक	अनुमानित
शुरु मौज्दात			
घरजग्गा कर			

आय शीर्षक	गत वर्ष (रु. हजारमा)		चालु वर्ष (रु हजारमा)
	अनुमानित	वास्तविक	अनुमानित
मालपोत वा भूमिकर			
हाटवजार पसल कर			
सवारी साधन कर			
मनोरञ्जन कर			
वहाल विटौरी			
विज्ञापन कर			
व्यवसाय कर			
व्यवसायिक भिडियो कर			
प्राकृतिक स्रोत उपयोग कर			
सेवा शुल्क			
दस्तुर			
विक्री आय			
दण्ड जरिवाना			
अन्य आय			
स्रोत उपयोग बाँडफाँड			
प्रदेश अनुदान			
वित्तीय समानीकरण अनुदान (साबिक मेलबिसौना गा.वि.स.)			
सशर्त अनुदान			
विशेष अनुदान			
समपुरक अनुदान			
जम्मा आय			

९.१० गाउँपालिकाको विवरण

९.१०.१ गाउँ कार्यपालिकाको विवरण

यस साईपाल गाउँकार्यपालिकाका लागि २०७४ सालमा निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूको नामावली निम्न अनुसार रहेको छ ।

क्र.सं.	नाम थर	पद	फोन नं.
१	राजेन्द्र धामी	अध्यक्ष	९८६८५८८०५०, ९८६३६८९६९६, ९७४९०७१७०७
२	कल्पना वोहरा	उपाध्यक्ष	९८६९३३६०७०
३	गोपाल वोहरा	सदस्य	९८६५७६४६९९
४	हरिलाल वोहरा	सदस्य	९८४०३९५४२९
५	जंगवीर वोहरा	सदस्य	९८६५८९४७०५
६	जयसिं वोहरा	सदस्य	९८६६५१०३७२
७	धनन्जय वोहरा	सदस्य	९८६८८७००५१
८	रामलाल कामी	सदस्य	९८६८८६२८१०
९	पारु कामी	सदस्य	
१०	असौजी वोहरा	सदस्य	
११	सिंहवीर कामी	सदस्य	
१२	धनसरी वोहरा	सदस्य	

१३	अम्मरा वोहरा	सदस्य	
----	--------------	-------	--

स्रोत: गाउँपालिका, २०७४

९.१०.२ वडा कार्यपालिकाको विवरण

यस गाउँपालिका अर्न्तगत गठित वडा कार्यपालिकामा २०७४ सालमा निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूको नामावली यस प्रकार रहेका छन् ।

सि.नं.	नाम थर	पद	वडा नं.	कैफियत
१	गोपाल वोहरा	वडा अध्यक्ष	१	
२	हिरा वोहरा	सदस्य	१	
३	ढोक्कल वोहरा	सदस्य	१	
४	असौजी वोहरा	महिला सदस्य	१	
		दलित महिला सदस्य	१	
१	हरिलाल वोहरा	वडा अध्यक्ष	२	
२	हाँस्या धामी	सदस्य	२	
३	वकिल कामी	सदस्य	२	
४	भूगी देवी वोहरा	महिला सदस्य	२	
५	पारु कामी	दलित महिला सदस्य	२	
१	जंगविर वोहरा	वडा अध्यक्ष	३	
२	बिजुली वोहरा	सदस्य	३	
३	पानमती गुरुङ्	सदस्य	३	
४	धनसरी देवी वोहरा	महिला सदस्य	३	
५	देवरुपा कामी	दलित महिला सदस्य	३	
१	जयसिं रोकाया	वडा अध्यक्ष	४	
२	गोरख वहादुर वोहरा	सदस्य	४	
३	मिन वहादुर वोहरा	सदस्य	४	
४	वाटु वोहरा	महिला सदस्य	४	
५	अमृता कामी	दलित महिला सदस्य	४	
१	धनन्जय वोहरा	वडा अध्यक्ष	५	
२	कलु वोहरा	सदस्य	५	
३	डवल वोहरा	सदस्य	५	
४	अमरा वोहरा	महिला सदस्य	५	

५	दलित महिला सदस्य	५
---	------------------	---

स्रोत: गाउँपालिका, २०७४

अनुसूची १: वस्तुगत विवरण तथ्यांक संकलन फारमहरु

अनुसूची ३ (क): संस्थागत तथ्याङ्क संकलन/सर्वेक्षण फाराम

(दफा ८.१ (छ), ८.२ (ग), ८.३ (ख) सँग सम्बन्धित)

गाउँ/नगर वस्तुगत विवरण (Profile)

संस्थागत तथ्याङ्क संकलन फाराम

साईपाल गाउँपालिका

२०७४ भाद्र

साईपाल गाउँपालिका

संस्थागत तथ्याङ्क संकलन/सर्वेक्षण फाराम

खण्ड १: जनसंख्या विवरण

१.१ परिचय

१.१.१ प्रदेश नं :

१.१.२ जिल्लाको नाम :
कोड :

कोड :१.१.३ स्थानीय तहको नाम :

१.१.४ गाउँ/नगर केन्द्रको जियोकोड :

१.२ व्यक्तिगत घटना विवरण (प्रत्येक बर्षको चैत्रमसान्त सम्म दर्ता भएका विवरण अनुसार संख्या)

वडा नम्बर	जन्म	मृत्यु	विवाह	सम्बन्ध विच्छेद (जोडी)	बसाइँसराई	
					आएको	गएको
१						
२						
३						
४						
५						
६						
७						
८						
९						
जम्मा						

१.३ सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम विवरण (गत आ.व.को १ बर्षको विवरण लिन रकम रु.हजारमा)

वडा नम्बर	ज्येष्ठ नागरिक			एकल महिला		पूर्ण अपाङ्ग			आसिक अपाङ्ग			बाल सुरक्षा अनुदान			दलित वर्ग		
	म	पु	रकम	म	रकम	म	पु	रकम	म	पु	रकम	म	पु	रकम	म	पु	रकम
१																	
२																	
३																	
४																	
५																	
६																	
७																	
८																	
९																	

सिंचाई सुविधा वा आयोजनाको नाम	वडा नम्बर	सिंचाईको किसिम (सतह (कूलो/नहर), लिफ्टिङ्ग, बाँध, ट्युबेल/बोरिङ्ग, पोखरी वा अन्य)	सिंचाईको माध्यम (कूलो नहर, पाइप आदी)	स्रोतको विवरण		सिंचाईको उपलब्धता (बर्षेभरी वा मौसमी)	सिंचित क्षेत्र (हेक्टर)	लाभान्वित घरधुरी
				इकाई (कि.मि, क्षेत्रफल)	परिमाण			
जम्मा								

२.४ आधुनिक पशुपालन (फार्म) सम्बन्धी विवरण

पशुपालन फर्म (गाई, भैसी, बाखा, बंगुर र कखुरा) को नाम	वडा नम्बर	फर्म रहेको ठेगाना (स्थान)	वार्षिक उत्पादन			प्रोपाईटरको नाम	रोजगारी संख्या	
			उत्पादित वस्तु	इकाई	परिमाण		महिला	पुरुष
जम्मा								

२.५ कृषि तथा पशुसेवासंग सम्बन्धित मानव संसाधन (संख्या)

वडा नम्बर	व्यवसायिक/अगुवा कृषक	सक्रिय ग्रामीण कृषी कार्यकर्ता (जेटीए)	सक्रिय ग्रामीण पशुस्वास्थ्य कार्यकर्ता	व्यवसायिक नर्सरी संचालक
१				
२				
३				
४				
५				
६				
७				
८				
९				
जम्मा				

२.६ कृषि तथा पशु सेवासंग सम्बन्धित सामुदायिक संस्था तथा समूहको विवरण (संख्या)

वडा नम्बर	कृषक समूह		पशुपालन समूह		व्यवसायिक कृषि फर्म		कृषि सहकारी		एग्रोभेट तथा विउविजन केन्द्र	कोल्ड स्टोर तथा रष्टिक स्टोर	जैविक वा कम्पोष्ट मल उत्पादन केन्द्र
	समूह संख्या	सदस्य म पु	समूह संख्या	सदस्य म पु	फर्म संख्या	सदस्य म पु	सहकारी संख्या	सदस्य म पु			
१											
२											

२.११ हॉटेल, रिसोर्ट, रेष्टुरेण्ट र होमस्टे सम्बन्धी विवरण

नाम	वडा नम्बर	स्थान	क्षमता		हॉटेलको प्रकार (आवासीय, रिसोर्ट, होमस्टे, रेष्टुरेण्ट, अन्य)	हॉटेलको स्तर (स्टार, ननस्टार)	बार्षिक पर्यटक (संख्या)	
			कोठा संख्या	बेड संख्या			आन्तरिक	वाह्य (विदेशी)

२.१२ कृषि बजार तथा हाट बजार सम्बन्धी विवरण

कृषि बजार			हाट बजार (कृषि बजार बाहेक)			
कृषि बजारस्थलको नाम	वडा नम्बर	उपलब्ध प्रमुख पूर्वाधारहरु	हाट बजारस्थलको नाम	वडा नम्बर	हाट बजार लाग्ने दिन वा वार	उपलब्ध प्रमुख पूर्वाधार
थोक बजार						
खुद्रा बजार						

खण्ड ग: सामाजिक विकास

३.१. शैक्षिक तथा मानव संसाधन

३.१.१ विद्यालयको भौतिक अवस्था

बाल विकास केन्द्र तथा	वडा	भवन संख्या	कोठा संख्या	पुस्तकालय र	प्रयोगशा	डेस्क/	खेलमैदान	कम्पाउण्ड वालको	चर्पीको	स्वच्छ
-----------------------	-----	------------	-------------	-------------	----------	--------	----------	-----------------	---------	--------

विद्यालयको नाम र ठेगाना (किसिम र तह)	वडा नम्बर	छात्रवृत्तीको किसिम अनुसार											
		दलित		अपाङ्ग		छात्रा	विपन्न		जेहेन्दार		अन्य सुविधा		
		छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा		छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	

३.२ स्वास्थ्य तथा पोषण विवरण

३.२.१ स्वास्थ्य संस्था विवरण

स्वास्थ्य संस्थाको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	संस्थाको प्रकार★	स्वास्थ्यकर्मी		शैया संख्या	उपलब्ध सेवा तथा सुविधा (उपलब्ध छ/छैन)											
			स्विकृत दरबन्दी	पूर्तिको अवस्था		प्रसुती सेवा	ल्याव	क्लिनिक	एक्सरे सेवा	परिवार नियोजन	खोप सेवा	एससिटि	परामर्श सेवा	सुरक्षित मातृत्व सेवा	रक्त संचार सेवा		

★१. अस्पताल, २. प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, ३. स्वास्थ्य चौकी, ४. नीजि अस्पताल, ५. आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, ६. आखा उपचार केन्द्र, ७. प्रसुती गृह, ८. बाल अस्पताल, ९. मानसिक अस्पताल, १०. प्राकृतिक चिकित्सालय, ११. रक्त संचार केन्द्र, १२. एचआइभि परीक्षण तथा परामर्श केन्द्र, १३. शहरी स्वास्थ्य केन्द्र, १४. सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई, १५. नीजि क्लिनिक, १६. शिक्षण अस्पताल १७. फार्मसी १८. अन्य

३.२.३ चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मीको विवरण

स्वास्थ्य संस्थाको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	प्रकार	कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीको संख्या											
			विशेषज्ञ चिकित्सक	सामान्य चिकित्सक	हे.अ.	नर्स	अहेव	अनमी	ल्याव टेक्निसियन	अन्य	अन्य			

३.२.४ खोप तथा पोषण सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	बालबालिका संख्या			खोप लिने बालबालिका संख्या					५ वर्ष मुनीका बालबालिका	
	१ वर्ष मुनीका	२ वर्ष मुनीका	५ वर्ष मुनीका	विसिजि	पेण्टाभ्यालेण्ट*	पोलियो तेश्रो	दादुरा /रुबेला	जापानिज इन्सफलाइटिस (जे.ई.)	बुद्धी अनुगमन गरिएका	बुद्धी अनुगमन गरिएका मध्ये कुषोषित

*डिपिटी, हेपबि, हिपबि३

३.२.५ सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	गत वर्षको गर्भवती/प्रसूती भएका महिला संख्या	टि.टि. खोप लिने गर्भवती		गर्भावस्थाको ४ पटक जाँच गराउने गर्भवती संख्या	प्रसूती भएको आधारमा गर्भवतीको संख्या		
		टी.टी. १ (पहिलो जाँचमा)	टी.टी. २ (पहिलो खोप लिएको एक महिना पछि)		स्वास्थ्य संस्थामा	दक्ष स्वास्थ्यकर्मीको सहयोगमा घरमा	स्वास्थ्यकर्मीको अनुपस्थितिमा घरमा
१							
२							
३							
४							
५							
६							
७							
८							
९							
	जम्मा						

३.२.७ सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	गर्भावस्था/प्रसूती अवस्था/सुत्केरी पछिको ६ हप्ता भित्र मृत्यु भएका महिला	जीवित नवजात शिशु संख्या	मृत जन्म नवजात शिशु	जन्मेको २८ दिनभित्र मृत्यु भएका नवजात शिशु	१५-५९ वर्षका महिलाको संख्या	परिवार नियोजनको साधन प्रयोग गर्ने				महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका संख्या
						महिला		पुरुष		
						स्थायी	अस्थायी	स्थायी	अस्थायी	
१										
२										
३										
४										
५										
६										
७										
८										
९										
	जम्मा									

३.२.९ गाउँपालिका/नगरपालिका भित्रमा देखा परेका प्रमुख रोग र तिनको उपचारसम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	रोगको नाम	रोगी/विरामी संख्या	उपचार भएको संख्या	फलोअप गरिएको संख्या	रेफर गरिएको संख्या	मृत्यु भएको संख्या

क्र.सं.	रोगको नाम	रोगी/विरामी संख्या	उपचार भएको संख्या	फलोअप गरिएको संख्या	रेफर गरिएको संख्या	मृत्यु भएको संख्या
१	निमोनिया					
२	भाडा पखाला					
३	मलेरिया					
४	कालाजार					
५	क्षय रोग (टिबी)					
६	कुष्ठ रोग					
७	रक्तचाप					
८	मुटु रोग					
९	ग्यास्ट्रिक/अल्सर					
१०	पक्षघात					
११	एचआईभि एड्स					
१२	क्यान्सर					
१४	मधुमेह (चिनी रोग)					
१५	दम (स्वासप्रश्वास)					
१६	प्रसुतीजन्य रोग					
१७	अन्य					
	जम्मा					

नोट :- स्वास्थ्य संस्थामा सवैभन्दा बढी आएका १० वटा रोगहरुको नाम क्रमशः लेख्ने (रोगको नाम सूची राख्ने)

३.३ युवा तथा खेलकुद र मनोरञ्जन

३.३.१ खेलमैदान, पार्क, पिकनिक स्थल तथा मनोरञ्जनस्थल सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	स्थलको नाम	उपयोग(१.खेलकुद, २. प्रदर्शनी, ३. मनोरञ्जन, ४. पिकनिक)	क्षेत्रफल/आकार (वर्ग मि.)	स्वामित्व (सरकारी, सामुदायिक, निजी, पब्लिक लि. वा अन्य)	आम्दानी (वार्षिक रु)	सेवाग्राही/आगन्तुक संख्या (वार्षिक)
१						
२						
३						
४						
५						
६						
७						
८						
९						

३.३.२ व्यावसायिकखेलाडीको विवरण

वडा नम्बर	खेलाडीको नाम	लिङ्ग	उमेर	खेलको नाम	खेलाडीको स्तर (राष्ट्रिय, क्षेत्रीय, जिल्लास्तर)	पाएको सम्मान वा पुरस्कार

वडा नम्बर	पैदलमार्गको नाम	जोडिने वस्तीहरु		लम्बाई (कि.मि.)	लाभान्वित जनसंख्या
		देखि	सम्म		

४.२ पुल तथा पुलेसा

वडा नम्बर	पुलको नाम	पुल भएको खोला वा खोल्सीको नाम	जोडिने वस्तीहरु		भोलुङ्गे/काठे / टूष्ट/ पक्की	लम्बाई (मि.)	अवस्था (राम्रो, ठिकै, जिर्ण)	निर्मित साल
			देखि	सम्म				

४.३ सरकारी भवन

वडा नम्बर	भवनको नाम	भवन भएको टोलको नाम	कार्यालयको नाम	क्षेत्रफल (वर्ग मी.)		अवस्था (राम्रो, ठिकै, जिर्ण)
				जग्गा	भवन	

४.४ सार्वजनिक तथा सामुदायिक भवन

वडा नम्बर	भवनको नाम	भवन भएको टोलको नाम	के काममा प्रयोग भइरहेकोछ?	क्षेत्रफल (वर्ग मी.)		अवस्था (राम्रो, ठिकै, जिर्ण)	लाभान्वित घरधुरी
				जग्गा	भवन		

वडा नम्बर	भवनको नाम	भवन भएको टोलको नाम	के काममा प्रयोग भइरहेकोछ?	क्षेत्रफल (वर्ग मी.)		अवस्था (राम्रो, ठिकै, जिर्ण)	लाभान्वित घरधुरी
				जग्गा	भवन		

खण्ड ५: वन, जैविक विविधता तथा वातावरण

५.१ वनको विवरण

वडा नम्बर	वनको किसिम	समेटेको घरधुरी	वनको नाम	क्षेत्रफल (हे.)	संचिति दर (क्यू.मि./हे)	वन पैदावरको बार्षिक उत्पादन		
						काठ (क्यू.फि.)	दाउरा (भारी)	जडिबुटी (केजी)
१	राष्ट्रिय							
	सामुदायिक							
	साभेदारी							
	निजी							
	कवुलियती							
	धार्मिक							
२	राष्ट्रिय							
	सामुदायिक							
	साभेदारी							
	निजी							
	कवुलियती							
	धार्मिक							
३	राष्ट्रिय							
	सामुदायिक							
	साभेदारी							
	निजी							
	कवुलियती							
	धार्मिक							
४	राष्ट्रिय							
	सामुदायिक							
	साभेदारी							
	निजी							
	कवुलियती							
	धार्मिक							
५	राष्ट्रिय							
	सामुदायिक							
	साभेदारी							

राष्ट्रिय निकुञ्ज, आरक्ष, र संरक्षित क्षेत्रको नाम	समेटिएका वडाहरू	जम्मा क्षेत्रफल (व.कि.मि.)	मध्यवर्ती क्षेत्रको क्षेत्रफल (व.कि.मि.)	संरक्षित र मध्यवर्ती क्षेत्रमा पर्ने घरधुरी
१.				
२.				
जम्मा				

५.४ चरन क्षेत्र

वडा नम्बर	चरन क्षेत्रको नाम	चरन हुने स्थान	क्षेत्रफल (व.कि.मि.)	चरन व्यवस्थापन प्रणाली (घुम्ती, चक्लाबन्दी, सामान्य)
जम्मा				

५.५ विपद जोखिम तथा व्यवस्थापन

५.५.१ जोखिमयुक्त (संवेदनशिल) स्थानमा वसोवास गरेका परिवार विवरण

वडा नम्बर	जोखिमयुक्त स्थान	घरधुरी संख्या					
		पहिरो	नदि कटान	बाढी	अति भिरोलो	अन्य	जम्मा

५.५.२ विपदबाट मानवीय क्षती

वडा नम्बर	आगलागी		बाढी		पहिरो		शितलहर		रोग माहामारी		सर्पदंस		जंगली जनावरबाट क्षती		भूकम्प		अन्य (चट्याङ)		
	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	
१.																			
२.																			

	नम्बर	संख्या	क्षति रकम (रु.)	संख्या	क्षति रकम (रु.)	कि.मी.	क्षति रकम (रु.)	संख्या	क्षति रकम (रु.)	संख्या	क्षति रकम (रु.)
वाढी डुवान											
पहिरो											
भूकम्प											
जंगली जनावरको क्षती											
अन्य											
जम्मा											

५.५.६ संरक्षित पानीमुहान, जमीन र भौतिक संरचना (नाम, स्थान, क्षेत्रफल)

संरक्षित पानीमुहान, जमीन र भौतिक संरचनाको नाम	वडा नम्बर	रहेको स्थान	संरक्षित पानी मुहान, जमीन, खेतवारी र संरचना	
			इकाई हेक्टर	परिमाण
संरक्षित पानी मुहान				
नदी नियन्त्रण तथा उकासबाट संरक्षित क्षेत्रको नाम				
संरक्षित खेतवारीको क्षेत्रफल				
भिरालो रोकथाम तथा संरक्षित संरचना				
संरक्षित गल्ली र पहिरो			संख्या	

खण्ड ६ : संस्थागत विकास विवरण

६.१ गाउँपालिका/नगरपालिका, सरकारी कार्यालय तथा निकायहरु

क्र.स.	सरकारी कार्यालय	नाम	स्थान	वार्ड नं.	जनशक्ति (जना)	कार्यक्षेत्र
१.	स्थानीय सरकार					
	गाउँपालिका/नगरपालिका					
	वडा कार्यालय					
२	स्वास्थ्य संस्थाहरु					
	अस्पताल					
	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र					
	स्वास्थ्य चौकी					
	उप स्वास्थ्य चौकी					
३	कृषि					
४	पशु सेवा					
५	हुलाक					
६	वन					
७	प्रहरी कार्यालय					
	जिल्ला/प्रदेश					
	इलाका					
	चौकी					
८.	अन्य कार्यालयहरु					
९.	सरकारी स्वामित्वका संस्थान, समिति आदी					

६.२ समुदायमा आधारित संस्था विवरण

६.२.१ सामुदायिक संस्था विवरण

वडा नम्बर	सामुदायिक संस्थाको संख्या										
	सामुदायिक संस्था	कृषक समूह	वन समूह	सहकारी संस्था	गैसस वा क्लव	परम्परागत समूह (वडघर, गुठी, भेजा)	आमा समूह	नागरिक सचेतना केन्द्र	टोल सुधार समिति/टोल विकास संस्था	उद्यमी समूह	अन्य...
१											
२											
३											
४											
५											

वडा नम्बर	सामुदायिक संस्थाको संख्या										
	सामुदायिक संस्था	कृषक समूह	वन समूह	सहकारी संस्था	गैसस वा क्लब	परम्परागत समूह (वडघर, गुठी, भेजा)	आमा समूह	नागरिक सचेतना केन्द्र	टोल सुधार समिति/टोल विकास संस्था	उद्यमी समूह	अन्य...
६											
७											
८											
९											
जम्मा											

६.२.२ आमा महिला समूह तथा परम्परागत समूहको विवरण

समूह, संस्था संजालको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	समूहमा आवद्ध परिवार तथा सदस्य विवरण							वचत रकम (रु.)	लगानी रकम (रु.)	लगानीको मुख्य क्षेत्र
		सदस्य संख्या			समेटेको परिवार						
		महिला	पुरुष	जम्मा	दलित	जनजाति	अन्य	जम्मा			
आमा तथा महिला											
परम्परागत समूह											
कृषक तथा उद्यमी समूह											
बचत समूह											
अन्य											

६.२.३ नागरिक सचेतना केन्द्र र टोल विकास संस्थाको विवरण

नागरिक सचेतना केन्द्रको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	समूहमा आवद्ध परिवार तथा सदस्य विवरण							वचत रकम (रु.)	लगानी रकम (रु.)	लगानीको मुख्य क्षेत्र
		सदस्य संख्या			समेटेको परिवार						
		महिला	पुरुष	जम्मा	दलित	जनजाति	अन्य	जम्मा			
टोल विकास संस्था											
नागरिक सचेतना केन्द्र											
नागरिक मंच											

नागरिक सचेतना केन्द्रको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	समूहमा आवद्ध परिवार तथा सदस्य विवरण							वचत रकम (रु.)	लगानी रकम (रु.)	लगानीको मुख्य क्षेत्र
		सदस्य संख्या			समेटेको परिवार						
		महिला	पुरुष	जम्मा	दलित	जनजाति	अन्य	जम्मा			

६.२.४ कृषक तथा उद्यमी तथा बचत समूहको विवरण

कृषक, उद्यमी तथा बचत समूह र संस्था नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	समूहमा आवद्ध परिवार तथा सदस्य विवरण							वचत रकम (रु.)	लगानी रकम (रु.)	लगानीको मुख्य क्षेत्र
		सदस्य संख्या			समेटेको परिवार						
		महिला	पुरुष	जम्मा	दलित	जनजाति	अन्य	जम्मा			

६.२.५ बाणिज्य बैंक, विकास बैंक, वित्तीय संस्था, लघु वित्त तथा सहकारी संस्था सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	बैंक तथा सहकारी संस्थाको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	बार्षिक कारोबार रकम (रु.हजारमा)	लगानीरकम(रु.)	लगानीको मुख्य क्षेत्र
क.	बाणिज्य बैंक				
ख.	विकास बैंक				
ग.	वित्तीय संस्था				
घ.	लघु वित्त संस्था				
ङ.	सहकारी संस्था				

६.२.६ गैर सरकारी संस्था सम्बन्धी विवरण

गैससको नाम र ठेगाना	समेटेको क्षेत्र	वार्षिक बजेट (रु.)	विषयगत क्षेत्र	जनशक्ति संख्या	सहयोगी विकास साभेदारको नाम

६.२.७ गाउँपालिका/नगरपालिकाकोआय विवरण

आय शीर्षक	गत वर्ष (रु. हजारमा)		चालु वर्ष (रु हजारमा)
	अनुमानित	वास्तविक	अनुमानित
शुरु मौज्दात			
घरजग्गा कर			
मालपोत वा भूमिकर			
हाटवजार पसल कर			
सवारी साधन कर			
मनोरञ्जन कर			
वहाल विटौरी			
विज्ञापन कर			
व्यवसाय कर			
व्यवसायिक भिडियो कर			
प्राकृतिक स्रोत उपयोग कर			
सेवा शुल्क			
दस्तुर			
विक्री आय			
दण्ड जरिवाना			
अन्य आय			
स्रोत उपयोग वाँडफाँड			
प्रदेश अनुदान :			
वित्तीय समानीकरण अनुदान			
सशर्त अनुदान			
विशेष अनुदान			
समपुरक अनुदान			
संघीय अनुदान :			
वित्तीय समानीकरण अनुदान			
सशर्त अनुदान			
विशेष अनुदान			
समपुरक अनुदान			
जम्मा आय			

अनुसूची ३ (ख): संस्थागत तथ्याङ्क संकलन/सर्वेक्षण फाराम
(दफा ८.१ (छ), ८.२ (ग), ८.३ (छ) सँग सम्बन्धित)

गाउँ/नगर वस्तुगत विवरण

पारिवारिक विवरण संकलन फाराम

साईपाल गाउँपालिका

सूर्मा गाउँपालिका

गाउँको वस्तुस्थिति विवरण तयारीका लागि घरधुरी सर्भेक्षण फाराम

वार्ड नं.....वस्ती कोड नं. वस्तीको नाम..... घर नं.

१. घरमुलीको नामलिंग (१) पुरुष (२) महिला घरमुली (१) बाबु (२) आमा (३) जेठो दाइ (४) अन्य २. जाति..... ३. धर्म : ४. मातृभाषा : ..

५. परिवार संख्या

उमेर समूह	महिला	पुरुष
५ वर्ष वा सोभन्दा मुनी		
६ - १० वर्षसम्म		
११ - १५ वर्षसम्म		
१६ - २४ वर्षसम्म		
२५ - ४५ वर्षसम्म		
४५ - ६० वर्षसम्म		
६० - ७५ वर्षसम्म		
७५ वर्षसम्म भन्दा माथी		

६. परिवारका सदस्यहरूको मुख्य पेशा :

- १) कृषि २) सरकारी सेवा ३) व्यापार
४) ५) ६)

७. वसाई सराई गरी आएको भए १) कहाँबाट २) कतिवर्ष पहिले

३) वसाई सरी आउनुको कारण

८. भिन्न शारीरिक तथा मानसिक क्षमता भएका (अपाङ्ग) परिवारका सदस्यहरू भएको भए

भिन्न क्षमताको विवरण	महिला	पुरुष
शारीरिक अपाङ्ग वा विकलाङ्ग		
दृष्टिविहिन र न्यून दृष्टिविहिन		
स्वर बोलाई वा बोल्न नसक्ने		
सुस्त श्रवण		
बौद्धिक अपाङ्ग वा सुस्त मनस्थिति		
श्रवण दृष्टिविहिन		
अन्य		

९. परिवारको कुनै सदस्य विरामी भएमा उपचारका लागि सबैभन्दा पहिला कहाँ जानुहुन्छ ?

- १) लामा, धामी, भाँक्री () २) स्वास्थ्य चौकी ()
३) अस्पताल (निजी, सरकारी) () ४) अन्य भए खुलाउने

१०. नजिकको स्वास्थ्य संस्थामा पुग्न लाग्ने समय

१) उपस्वास्थ्य चौकी / हेल्थसेन्टर रहेको स्थान र पुग्न लाग्ने समय (..... घण्टा/दिन)

२) अस्पताल रहेको स्थान र पुग्न लाग्ने समय (..... घण्टा/दिन)

११. तपाईंको परिवारको सदस्यलाई कुनै दीर्घ रोग लागेको छ ? यदि छ भने

रोगको नाम	महिला	पुरुष
एच.आई.भि. / एड्स		
मलेरिया		
क्षयरोग		
क्यान्सर		
चिनी रोग		
अन्य		

१२. तपाईंको परिवारमा विगत वर्षमा दीर्घ रोगको कारणले मृत्यु भएको भएको छ ? यदि छ भने कुन रोगको कारणले र कति जना ?

रोगको नाम	महिला	पुरुष
एच.आई.भि. / एड्स		
मलेरिया		
क्षयरोग		
क्यान्सर		
चिनी रोग		
अन्य		

१३. परिवारको शैक्षिक स्थिति :

उमेर समूह	लेखपठ गर्न नसक्ने / निराक्षर		लेखपठ गर्न सक्ने / साक्षर		एस. एल. सी. वा सो सरह पास गरेका संख्या		प्रविणता प्रमाण पत्र वा सो सरह (आइ.ए. वा दश जोड दुइ) तह पास गरेका		स्नातक (बि.ए. वा सो सरह) तह पास गरेका		स्नातकोत्तर (एम. ए. वा सो सरह) तह पास गरेका		विद्यावारिधि (पि. एच. डी.) हासिल गरेका	
	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
६ - १५ वर्ष														
१६ - ४५ वर्ष														
४६ - ६० वर्ष														
६० वर्षभन्दा माथि														

१४. विद्यालयस्तरमा अध्ययन गरिरहेका बालबालिकाको विवरण

अध्ययनरत तह	गा.वि.स. अन्तर्गतका विद्यालयमा अध्ययनरत संख्या		गा.वि.स. बाहिरको विद्यालयमा अध्ययनरत संख्या	
	बालक	बालिका	बालक	बालिका
प्रा.वि. तह				
नि.मा.वि. तह				
मा.वि. तह				

१५. विद्यालय जान लाग्ने समय (समय लेख्दा १५ मिनेटभन्दा कम, १५ - ३० मिनेट, ३० मिनेट - १ घण्टा र १ घण्टाभन्दा माथि उल्लेख गर्ने)

प्रा.वि.	
नि.मा.वि.	
मा.वि.	
उच्च मा.वि.	

१६. विद्यालय भर्ना नभएका बालबालिकाको संख्या

विवरण	प्राथमिक उमेर समूह (६-१० वर्ष)		नि.मा.वि. उमेर समूह (११-१३ वर्ष)		प्राथमिक उमेर समूह (१४-१५ वर्ष)	
	बालक	बालिका	बालक	बालिका	बालक	बालिका
सामान्य क्षमता						
भिन्न क्षमता						

१७. वीचैमा विद्यालय जान छोडेका ६ - १५ वर्ष उमेर समूहका केटा केटीहरूको संख्या

केटा	केटी	विद्यालय जान छोडनुको कारण

१८. बाल विकास केन्द्र वा पूर्व प्रा.वि. तहमा जाने ५ वर्षसम्मका बाल बालिका संख्या

बालक	बालिका

१९. परिवारका सदस्यहरूको व्यवसायिक (जे.टि.ए. कृषि वा पशु, विद्युत जडान, कम्प्युटर, मेकानिक्स, सिलाई बुनाई, आदि) तालिम प्राप्त गरेको विवरण

तालिमको नाम	१ महिनाभन्दा कम अवधिको तालिम प्राप्त वा प्रारम्भिक तहको प्राविधिक		१ देखि ६ महिनासम्म अवधिको तालिम प्राप्त वा पहिलो तहको प्राविधिक		६ देखि १२ महिनासम्मको तालिम प्राप्त वा दोस्रो तहको प्राविधिक		१२ महिनाभन्दा बढी अवधिको तालिम प्राप्त वा तेस्रो तह तथा भन्दा माथिको प्राविधिक	
	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष

२०. परिवारका सदस्यहरूको जनचेतनामूलक (स्वास्थ्य, परिवार नियोजन, सशक्तीकरण, लैंगिक समविकास, संस्थागत नेतृत्व, खानेपानी सरसफाई, उपभोक्ता समिति आदि) तालिम प्राप्त गरेको विवरण

तालिमको नाम	३ दिनसम्मको तालिम प्राप्त संख्या		३ देखि ७ दिनसम्मको तालिम प्राप्त		१ देखि ४ हप्तासम्मको तालिम प्राप्त		४ हप्ताभन्दा बढी अवधिको तालिम प्राप्त संख्या	
	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष

×

२१. घरको अवस्था : (एकभन्दा बढी घर भएमा मूलको विवरणका आधारमा चिन्ह लगाउने)

- १) खर वा फुसरको छानो भएको () २) टायल, भिगटी वा स्लेटको छानो भएको ()
 ३) जस्ता पाताको छानो भएको () ४) घर ढलान भएको ()

२२. तपाईंको परिवारको खानेपानीको स्रोत कुन हो ?

- १) पाइपको धाराको पानी प्रयोग गर्ने () २) ट्यूबेलको पानी प्रयोग गर्ने ()
 ३) इनार, कुवा, जरुवाको पानी प्रयोग गर्ने () ४) नदी, कुलो, नहर, पोखरीको पानी प्रयोग गर्ने ()
 ५) (खुलाउने) को पानी प्रयोग गर्ने ।

२३. खानेपानी ल्याउन -जाँदा आउँदा) लाग्ने समय

- १) घरैमा भएको () २) १५ मिनेटसम्मको दुरीमा ()
 ३) १५ - ३० मिनेटको दुरीमा () ४) ३० मिनेटभन्दा बढी समय लाग्ने ()

२४. शौचालयको अवस्था

- १) कच्ची ()
 २) पक्की () (१) वायोग्यासमा जडान भएको () (२) ढलमा शौचालय जडान भएको ()
 ३) शौचालय नभएको ()

२५. तपाईंको घरमा वत्तीको मुख्य स्रोत के हो ?

- १) मट्टीतेल () २) जेनेरेटर ()
 ३) गोवरग्याँस () ४) सोलारबाट ()
 ५) पानी घट्ट तथा लघु जलविद्युत ६) राष्ट्रिय प्रसारणको विजुली ()
 ७) अन्य

२६. तपाईंको घरमा खाना पकाउन प्रयोग हुने इन्धन कुन हो ?

- १) दाउरा () २) गुइठा ()
 ३) गोवरग्याँस () ४) मट्टीतेल ()
 ५) एल.पि. ग्याँस () ६) विद्युत ()
 ७) अन्य ()

यदि दाउरा भए दाउराको स्रोत कुन हो ?

- १) निजी वन () २) सामुदायिक वन ()
 ३) कवुलियती वन () ४) सरकारी वन ()
 ५) अन्य

२७. तपाईंको घरमा कस्तो प्रकारको चूल्हो प्रयोग गर्नुहुन्छ ?

- १) अगेनो वा माटोको चूल्हो () २) धूवारहित चूल्हो ()

- ३) भुसे चूल्हो () ४) स्टोभ ()
 ५) ग्याँस चूल्हो () ६) विद्युत चूल्हो (हिटर) ()
 ६) अन्य

२८. तपाईंको घरमा केके संचारका साधनहरू रहेका छन् ?

- १) रेडियो क्यासेट () २) टि.भि. ()
 ३) टेलिफोन (मोबाईल समेत) () ४) कम्प्युटर ()
 ५) इमेल इन्टरनेट () ६) अन्य

२९. तपाईंको परिवारका सदस्यहरू कुन कुन पेशामा संलग्न हुनु हुन्छ ?

कृषि (खेती तथा पशुपालन)		व्यापार		जागिर		ज्याला मजदुरी		उद्योग	
महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष

यस मध्ये १६ वर्षदेखि २४ वर्ष उमेर समूह भित्र कति जना हुनुहुन्छ ?

१६ - २४ उमेर समूह रोजगारीमा संलग्न संख्या														
कृषि (खेती तथा पशुपालन)			व्यापार			जागिर			ज्याला मजदुरी			उद्योग		
महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा

रोजगारीका लागि विदेश गएका छन् भने ?

विदेश गएकाको संख्या			गएको मुलुकको नाम		गएको अवधि (वर्षमा)	
महिला	पुरुष	जम्मा	भारत	अन्य	५ भन्दा कम	५ भन्दा बढी

३१. तपाईंको घरबाट १६ वर्ष सम्मका केटा केटी अरुको घरमा काम गर्न गएका छन् ?

- १) केटा संख्या २) केटी संख्या

३२. तपाईंको वार्षिक रुपमा अन्नवाली, तरकारी वाली, फलफूल आदि उत्पादनको अवस्था के कस्तो छ ?

वाली/उत्पादन समूह	आर्थिक वर्ष (२०६....)	
	क्षेत्रफल (हेक्टर)	उत्पादन(क्विन्टल) वा रु.
अन्न वाली (धान, गहुँ		
दलहन वाली (मास, मसुरो		

तेलहन वाली (तोरी, सूर्यमुखी)		
तरकारी (आलु, प्याज, काउली,		
नगदे वाली (उखु, सूती, जुट, अलैची, ...)		
फलफूल खेती (केरा, स्याउ, आँप, सुन्तला ...)		
जडिवुटी खेती		
अन्य		

३३. परिवारको पशु धन तथा सोबाट हुने उत्पादन :

क्र. सं.	किसिम	संख्या	उत्पादन			
			स्थानीय	उन्नत	दूध लि.	मासु केजी
१	पशुधन					
	गाई गोरु					
	चौरी याक					
	भैंसी राँगा					
	घोडा खच्चर					
	वाखा					
	भेडा च्यांग्रा					
	सुँगुर बंगुर					
	अन्य.....					
२	पंक्षी	स्थानीय	उन्नत	अण्डा सख्या	मासु केजी	
	कुखुरा					
३	माछा			केजी		
	मौरी घर			मह केजी		
४	अन्य					
	अन्य					

३४. परिवारको वार्षिक आमदानी र खर्च

क्र.सं.	आम्दानी विवरण	रकम रु.	क्र.सं.	आम्दानी विवरण	रकम रु.
१	कृषि तथा पशुपालन		१	खाना खर्च	
२	व्यापार तथा उद्योग		२	लत्ता कपडा	
३	नोकरी तथा पेन्सन		३	शिक्षा	
४	वैदेशिक रोजगार		४	स्वास्थ्य उपचार खर्च	
५	ज्याला मजदुरी		५	चाडपर्व तथा मनोरञ्जन	
६	अन्य		६	कृषि तथा अन्य उत्पादन	

३५. आफ्नो उत्पादनले वर्षमा कति महिना खान पुग्छ ?

- १) ३ महिनाभन्दा कम खान पुग्ने () २) ३ - ६ महिना खान पुग्ने ()
 ३) ६ - ९ महिना खान पुग्ने () ४) ९ - १२ महिना खान पुग्ने ()
 ५) आफ्नो उत्पादन खान पुगेर बेच विखन गर्ने ()

३६. तपाईंको परिवारमा ऋण छ ? यदि छ भने ऋण कहाँबाट लिनुभयो ?

- १) बैंक वा वित्तीय संस्था () २) सहकारी संस्था ()
 ३) समूह वा सामुदायिक संस्था () ४) साहू महाजन ()
 ५) अन्य

उक्त ऋण कुन उद्देश्यका लागि लिनु भएको हो ?

- १) घरायसी कार्य वा घर खर्च () २) कृषि तथा पशुपालन ()
 ३) उद्योग व्यापार () ४) सामाजिक धार्मिक कार्य ()
 ५) शिक्षा () ६) औषधि उपचार ()
 ७) अन्य

३७. तपाईंको परिवारका कुनै सदस्य कुनै संघ संस्थामा आवद्ध हुनुहुन्छ ? (छ () / छैन ())
 यदि छ भने :

- १) गाउँ विकास कार्यक्रम () २) कृषक समूह ()
 ३) सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह () ४) सहकारी संस्था ()
 ५) गैर सरकारी संस्था () ६) परम्परागत समूह ()
 ६) अन्य

३८. तपाईंको परिवारमा निम्न कार्यहरु प्राय कसले गर्दछ ?

कार्य	महिला	पुरुष
घर व्यवहार सम्बन्धी विषयमा निर्णय		
घरायसी काममा संलग्न		
बैंकमा खाता संचालन		
उपभोक्ता समितिमा सहभागिता		
विद्यालय व्यवस्थापनमा सहभागिता		
उद्योग व्यापारमा सहभागिता		

कोड प्रयोगका लागि विवरण

क. पारिवारिक विवरण

१.	क्र.सं.	परिवारमुलीबाट शुरु गर्ने र जेष्ठ सदस्यअनुसार क्रम संख्या उल्लेख गर्ने
२.	लिङ्ग	१. पुरुष २. महिला ३. तेस्रो लिङ्गी
३.	जन्ममिति	जन्मेको मिति (साल, महिना र गते उल्लेख गर्ने यदी महिना र गते थाहा नभएमा साल मात्र उल्लेख गर्ने तथा २

		बर्ष मुनीको बच्चाको हकमा महिना उल्लेख गर्ने)
४.	जातजाती	१. पहाडी बाह्रमण/क्षेत्री/ठकुरी/सन्ध्यासी २. मधेशी बाह्रमण क्षेत्री/राजपुत ३. पहाडी जनजाती आदीवासी ४. तराई जनजाती आदीवासी ५. पहाडी दलित ६. मधेशी दलित ७. मुस्लिम ८. पहाडी अन्य ९. मधेशी अन्य
५.	धर्म	१. हिन्दु २. बौद्ध ३. मुस्लिम ४. क्रिश्चियन ५. अन्य
६.	मातृभाषा	१. नेपाली २. मैथिली ३. भोजपुरी ४. थारु ५. तामाङ्ग ६. नेवार ७. बज्जीका ८. मगर ९. डोटली १०. उर्दु ११. अवधी १२. लिम्बु १३. गुरुङ्ग १४. बैतडेली १५. राई १६. अछामी १७. वान्तवा १८. राजवंशी १९. शेर्पा
७.	शैक्षिकस्तर	१. पूर्व प्राथमिक २. आधारभूत तह ३. माध्यमिक तह ४. स्नातक तह ५. स्नातकोत्तर ६. एमफिल र विद्या वारिधी (पिएचडि) ७. प्राविधिक एलएलसी ८. साधारण लेखपढ (साक्षर) ९. लेखपढ गर्न नसक्ने (निरक्षर)
८.	बसोबासको अवस्था	१. गणना गरेको ठाउँमा बसेको, २. स्वदेशमा अन्यत्र बसेको, ३. विदेशमा बसेको
९.	पेशा	१. कृषि तथा पशुपालन २. नोकरी/जागीर ३. उद्योग तथा व्यापार ४. ज्याला/मजदुरी ५. वैदेशिक रोजगारी ६. व्यवसायिक कार्य (पत्रकार, वकिल, परामर्श, ठेक्का पट्टा, पुजारी आदी ७. विद्यार्थी (अध्ययनरत) ८. गृहणी ९. बेरोजगार १०. अन्य
१०.	वैवाहिक स्थिति	१. अविवाहित २. एकल विवाह ३. बहुविवाह ४. पुनःविवाह, ५. विधुर/विधवा ६. सम्बन्ध विच्छेद ७. विवाहित तर अलग बसेको
११.	अपाङ्गताको स्थिति	१. अपाङ्गता नभएको २. शारीरिक अपाङ्गता ३. बौद्धिक अपाङ्गता ४. दृष्टिविहिन (आँखा नदेख्ने) ५. वोल्न तथा सुन्न नसक्ने (बहिरा) ६. स्वर बोलाईसम्बन्धी अपाङ्गता (भकभके) ७. श्रवण दृष्टीविहिन ८. मनोसामाजिक अपाङ्गता

ख. पारिवारिक विवरण संकलनकालागि सामाजिक तथा जातिगत समूह

क्र.सं.	जातिगत समूह	प्रमुख जातजातीहरु
१.	पहाडी दलित	१. गन्धर्व (गाईने) २. परियार (दमाई, दर्जी, सुचीकार, नगर्ची, ढोली, हुड्के) ३. वादी ४. विश्वकर्मा (कामी, लोहार, सुनार, ओड, चुनँरा, पार्की, टमाटा) ५. साकी (मिजार, चर्मकार, भूल)
२.	मधेशी दलित	१. कलर २. दुसाध (पासवान, हजरा) ३. ककैहिया ४. घोवी (रजक) हिन्दू ५. कोरी ६. पत्थरकट्टा ७. खटिक ८. पासी ९. खत्वे (मण्डल, खङ्ग) १०. बाँतर ११. मुसहर १२. चमार (राम, मोची, हरिजन, रविदास) १३. चिडिमर १४. मेस्तर (हलखोर) १५. डोम (मरिक) १६. सरभङ्ग (सरवरिया) १७. तत्मा (ताँती, दास)
३.	पहाडी जनजाती आदीवासी	१. कशवाडिया, बनकरिया, कुसुण्डा, राउटे, सुरेल, हायु, राजी, लेप्चा, २. चेपाङ, थामी, बोटे, दनुवार, बरामु, ल्होमी, माभी, दराई, सियार, थुदाम ३. सुनुवार, तामाङ, भुजेल, कुमाल, भोटे, पहरी, ताप्केगोला, डोल्पो, फ्रि, मुगाल, लार्के, ल्होपा, दुरा, बालुङ ४. गुरुङ, मगर, राई, लिम्बु, छैरोतन, ताडवे, तिनगाउले थकाली, बाचगाउले, माफाली थकाली, शेर्पा, याक्खा, छन्त्याल, जिरेल, व्यासी, ह्योल्मो ५. नेवार, थकाली
४.	मधेशी जनजाती तथा आदीवासी	१. किसान, मेचे (बोडो) २. धानुक, भाँगड, सतार (सन्ध्याल) ३. थारू, राजवंशी, गन्नाई, धिमाल, ताजपुरिया
५.	पहाडी बाह्रमण तथा क्षेत्री	सबै पहाडी मूलका बाह्रमण, क्षेत्री र ठकुरी
६.	मधेशी बाह्रमण तथा राजपुत	भा, राजपुत, त्रिपाठी, मिश्रा, शुक्ला, कायस्थ
७.	मुस्लिम	मुस्लिम, चुरौटे
८.	पहाडी अन्यजाती	गिरी, पुरी, भारती, सन्ध्यासी, योगी, कुँवर
९.	मधेशी अन्यजाती	यादव, तेली, कलवार, सुठी, कुमिर, कानु/हलवाई, हजाम/ठाकुर, बढही, राजभर, केवट, मल्लाह, नुनिया, कुम्हार, कहर, लोध, विड/विण्डा, गडेरी /भेडीहयार, माली, कामर, धुनिया, वराय, मुण्डा, बडाई, पञ्जावी, बंगाली, मारवाडी, नुराड, कायस्थ, जैन, बानिया, अमात, कशवानिया, राजवोध, कुशवाहा

उत्तरदाताको नाम:

दस्तखत:

फोन नम्बर:

सर्वेक्षक नाम:

दस्तखत:

फोन नम्बर:

सन्दर्भ सामाग्री

- संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय, (२०७४ वि.सं.)। गाउँ नगर वस्तुगत विवरण तयारी कार्यविधि २०७४ । काठमाण्डौ: संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय, सिंहदरवार ।
- केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, (२०७० वि.सं.)। नेपालमा गरिवीको लघु क्षेत्र अनुमान २०६८, काठमाण्डौ: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग थापाथली ।
- Central Bureau of Statistics, (2014). *National Population and Housing Census 2011 (Village Development Committee/Municipality)*, Kathmandu: Central Bureau of Statistics, Thapathali.
- Central Bureau of Statistics, (2014). *National Population Census 2011 (Household and Population by Sex Ward Level)*, Kathmandu: Central Bureau of Statistics, Thapathali.
- Central Bureau of Statistics, (2014). *National Population and Housing Census 2011 (Usual Activity Performed in the 12 Month and Economic Activity)*, Kathmandu: Central Bureau of Statistics, Thapathali.
- Central Bureau of Statistics, (2014). *National Population and Housing Census 2011 (Usually Active and Not Active Population and Living Arrangement of Children)*, Kathmandu: Central Bureau of Statistics, Thapathali.
- Central Bureau of Statistics, (2016). *Statistical Year Book 2015*, Kathmandu: Central Bureau of Statistics, Thapathali.
- National Planning Commission, (2014). *Nepal Human Development Report, 2014*. Kathmandu: GoN, National Planning Commission.